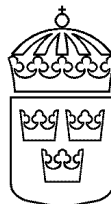


Protokoll
1995/96:48



Riksdagens protokoll 1995/96:48

Onsdagen den 31 januari

Kl. 9.00 – 15.44

1 § Ny riksdagsledamot, m.m.

Upplästes och lades till handlingarna följande från Valprovsningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare för riksdagsledamöter

Till Valprovsningsnämnden har från Riksskatteverket inkommit bevis om att Karin Israelsson (c), Gargnäs, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 februari 1996 sedan Börje Hörnlund (c) entledigats från sitt uppdrag som riksdagsledamot. Från Riksskatteverket har också inkommit ny bilaga till tidigare utfärdade bevis för ersättare i detta fall.

Vidare har från Riksskatteverket inkommit bevis om att Lennart Bolander (m), Härnösand, och Heiki Karjel (m), Sundsvall, utsetts till ersättare för riksdagsledamot fr.o.m. den 26 januari 1996.

Valprovsningsnämnden har denna dag granskat bevisen och de nya bilagorna till bevis för ersättare och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm den 30 januari 1996

Lars Tottie/

Sven-Georg Grahn

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 25 januari.

3 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Tredje vice talmannen meddelade att bordläggningsplenium *fredagen den 2 februari kl. 15.00* skulle utgå.

Tredje vice talmannen meddelade vidare att arbetsplenium *onsdagen den 7 februari kl. 9.00* skulle utgå. I stället skulle kammaren sammanträda för interpellationssvar *kl. 12.00*.

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
1995/96:98 till lagutskottet
1995/96:126 till utrikesutskottet

Motioner
1995/96:K14 och K15 till konstitutionsutskottet
1995/96:U19 –U31 till utrikesutskottet
1995/96:T38 –T40 till trafikutskottet
1995/96:So10 till socialutskottet
1995/96:T41–T44 till trafikutskottet

Meddelande om samlad votering

Tredje vice talmannen meddelade att finansutskottets betänkande FiU8, justitieutskottets betänkande JuU12, utrikesutskottets betänkande UU11 samt utbildningsutskottets betänkanden UbU3, UbU5 och UbU6 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

5 § Sammanställning av tilläggsbudget hösten 1995

Föredrogs
Finansutskottets betänkande 1995/96:FiU8
Sammanställning av tilläggsbudget hösten 1995

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 10 §.)

Ny vapenlag

6 § Ny vapenlag

Föredrogs
Justitieutskottets betänkande 1995/96:JuU12
Ny vapenlag (prop. 1995/96:52)

Anf. 1 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c)

Herr talman! I dag finns ett större antal illegala vapen ute i vårt samhälle än någonsin tidigare. Som en följd av det är det mycket enkelt att komma över vapen, även om man saknar licens för innehav. Dessa olagliga vapens ursprung varierar. En del kommer från försvarets förråd, och andra är stulna från vapenhandlare eller enskilda. En sak är däremot klar, och det är att samhället har ett stort ansvar för att minska tillgången på dessa vapen.

Det är mot den bakgrunden som Centerpartiet har föreslagit en uppstramning av kontrollen över vilka som har tillgång till vapen. Enligt

29 § vapenlagen kan tillstånd att inneha vapen återkallas under vissa förutsättningar. Det kan vara om innehavaren har missbrukat vapnet, visat oaktsamhet eller på annat sätt visat att han är olämplig som vapeninnehavare, t.ex. genom upprepade rattfylleribrott. Det är viktigt att den person som döms för våldsbrott samtidigt bedöms om han är lämplig att inneha eventuell licens för skjutvapen. För att säkerställa att det verkligen görs en sådan prövning behövs det, enligt min mening, en bättre rapportering, inte minst inom polisen, när det gäller brott som kan föranleda återkallelse av vapenlicenser.

Mot den bakgrunden hade det varit bra om riksdagen i enlighet med motion 807 yrkande 50 gett regeringen i uppdrag att omedelbart vidta nödvändiga åtgärder i det hänseendet.

Herr talman! Nästan dagligen kan man läsa i tidningen eller se på TV hur människor skadas på grund av misshandel och andra våldsbrott. Ofta är knivar och andra stick- och skärvapen inblandade, och som regel är dessutom unga människor inblandade. Allt oftare kommer denna typ av vapen till användning vid bråk i samband med nöjesliv, på restauranger och dansställen, dvs. ganska vanliga mötesplatser för människor, däribland ungdomar.

Det finns i dag inga möjligheter att tillämpa den s.k. knivförbudslagen på de här platserna. Enligt den lagen, som tillkom 1988 och vars tillämpningsområde utvidgades 1990, är det förbjudet att på allmän plats och på skolområden bära med sig knivar eller andra stickvapen som kan användas mot andra människor.

Ur brottspreventiv synvinkel vore det bra om lagen även kunde tillämpas på nöjeslokaler. Jag tror nämligen att vetskapen om att det inte är tillåtet att bära på sig den här typen av vapen innebär att människor ändå drar sig för att göra det. Sedan finns det alltid en grupp som inte bryr sig det minsta om förbud. Men om antalet stickvapen minskar på landets krogar, innebär det minskad risk för våldsbrott utförda med stickvapen och en typ av våld som dessutom ofta medför stora skador och väldigt stort lidande. Vi har kunnat läsa åtskilliga artiklar där människor har berättat att de varit utsatta för det.

De flesta som tar med sig en kniv när de går ut på lördagskvällen har säkert inga planer på att använda den. Vi har också hört många unga människor vittna om att de tar med sig den ifall de skulle bli påhoppade eller om de skulle känna sig hotade. De känner sig i varje fall säkrare om de bär kniven eller stickföremålet med sig. När det uppstår bråk och människor är berusade eller uppjagade av andra orsaker är det givetvis en stor risk för att de här vapnen ändå kommer till användning, fastän det inte var tänkt.

Från preventionssynpunkt är det alltså viktigt att knivlagen även skall kunna tillämpas på nöjesställen. Dels kommer färre att ta med sig vapen när de går dit, dels kommer det att underlätta för polisen i dess arbete. Jag tycker att det är synd att riksdagen inte i dag fattar beslut i den riktningen utan avslår motion 809 yrkande 15 med hänvisning till den sittande utredningen – detta med tanke på att det allvarliga våld som förekommer på restauranger och danslokaler hela tiden finns i verkligheten.

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag har här lyft fram Centerns båda reservationer 5 och 6, men jag yrkar bifall bara till reservation 6.

Anf. 2 KIA ANDREASSON (mp)

Herr talman! Titeln på proposition 52 är alltså *Ny vapenlag*. Men det är inte så mycket nytt i den vapenlagen, och titeln är därför litet förledande. "Ny" innebär för mig radikala förslag till förändringar för att begränsa vapeninnehavet i samhället. Men några sådana förslag finns alltså inte i den här propositionen, som mynnar ut i justitieutskottets betänkande. Nya förslag skall komma vid ett senare tillfälle. Man skall utreda än en gång. Det har förekommit många utredningar i det här ämnet. Nu är det bara en språklig och systematisk översättning, och det skall göras en anpassning till EG:s vapendirektiv. Därför kallas propositionen *Ny vapenlag*.

Om den här anpassningen till EG:s vapendirektiv har vi i Miljöpartiet de gröna ingenting att säga, därför att kraven är väldigt låga. Däremot vill vi ta tillfället i akt och lyfta fram sådana frågor som verkligen är av intresse.

Dessa förändringar, som jag kommer att lyfta fram, borde ha införts vid den förra övergripande genomgången. De lyftes fram i denna genomgång, i utredningen, och det var redan 1987. Slutbetänkandet lades fram 1989. I denna utredning fanns det många bra förslag, men de genomfördes inte. Det är många av dessa förslag som jag nu har tagit till vara, och även i den utredning som nu är tillsatt, som heter 1995 års vapenutredning, skall de gamla förslagen dammas av och än en gång lyftas fram. Men det här tar sådan tid. Det händer ingenting, när utredning efter utredning skall älta förslagen.

Varför tar det då så lång tid? Jag har roat mig med att läsa litet om det här, och jag har då funnit att ämnet är mycket kontroversiellt. I grunden är detta nämligen en manlig företeelse – förtjusningen i vapen.

Det finns väldigt många organisationer och intresseföreningar som är välorganiserade. Jag kan bara nämna några för att ge en känsla av omfattningen: Sveriges Vapenägares Förbund, Svenska Jägareförbundet, Frivilliga Skytterörelsen, Svenska Sportskytteförbundet, Svenska Pistolskytteförbundet, Svenska Vapenstiftelsen, Samlarförbundet Nordstjärnan – det finns säkert några till.

Sammanlagt handlar det om 750 000 välorganiserade, röstberättigade personer, till största delen av manligt kön. Detta utgör naturligtvis en kolossal styrka, och dessa organisationer och personer är ju inte intresserade av att få färre vapen – snarare tvärtom. Motståndet är alltså stort.

Det är dock inte min mening att tala illa om dessa medlemmar. Jag tror säkert att de är seriösa och medvetna i sin utövning. Men faktum är att det är de legala vapnen som hamnar på den illegala marknaden och sedan används vid brott. I dag uppskattar man antalet illegala vapen till ungefär 30 000. Miljöpartiet de grönas mål, herr talman, är ett samhälle utan illegala vapen, och då måste fokus riktas mot hur de legala vapnen handhas.

Vi anser att många av de förslag som fanns i 1987 års utredning inte behöver utredas ännu en gång. De kunde ha varit med i den proposition vi nu skall behandla och i betänkandet.

Den förra utredaren Leif G.W. Persson, som tillsattes 1987, har konstaterat att det finns ett klart samband mellan mängden grova våldsbrott och den totala mängden vapen i samhället. Likaså har han konstaterat att det är de legala vapnen som används vid mord, dråp och vådaskjutning, liksom det är de legala vapnen som stjäls och hamnar i kriminella kretsar. Dessa fakta måste vapenägarna inse, och de måste också hjälpa till för att vi skall kunna eliminera detta problem.

Faktum är att vi måste få bort de legala vapen som inte längre används av sina ägare, samtidigt som tillflödet av nya vapen måste minskas. Den största mängden legala vapen är jaktvapen. Dessa är det dock svårt att ge sig på, eftersom det är väldigt infekterat. Sammanlagt finns det 2,1 miljoner legala vapen.

Antalet årligen stulna vapen – och det är ju det som är problemet – har ökat med 83 % om man jämför år 1987 med år 1993. Det bör noteras att vapen från försvaret endast står för 10 %. Man kan tro att den siffran är högre, men det är den inte. De civila vapnen dominerar alltså helt i brottsstatistiken, oavsett om man ser till antal brott, antal stulna vapen eller antal dödade och skadade.

Efter denna långa inledning och bakgrund kommer jag in på Miljöpartiets reservationer. Jag ställer mig bakom alla reservationerna – nr 1, 2, 3, 4 och 7 – men för att vinna tid i kammaren yrkar jag bifall endast till nr 1, 2 och 3.

Reservation 3 beträffande mom. 9 gäller handel med vapen. Brottsstatistiken visar att pistol och revolver användes vid 79 % av alla rån med skjutvapen mot bank, post, butiker och värde transporter under åren 1987 och 1993. Denna typ av vapen, s.k. enhandsvapen, dominerar stort även vid mord och mordförsök. Enhandsvapen är de populäraste vapnen i kriminella kretsar, vilket avspeglar sig i att pistoler och revolverar står för en allt större andel av vapenstölderna. Trots att enhandsvapen utgör bara 7 % av alla legala vapen stod de för en fjärdedel av alla stulna och förkomna vapen år 1994.

Vem får då tillstånd för pistol och revolver? Jo, det är bl.a. de som går med i en skytteklubb och de som har tjänstevapen. Det som framför allt måste ses över noga är hur de i skytteklubben hanterar sina vapen. Det är skrämmande, men statistiken visar faktiskt att av tio personer inskrivna i en skytteklubb slutar nio sedan de fått licens. Sedan följs det inte upp ordentligt hur alla dessa vapen tas om hand.

Något måste alltså göras på detta område. Miljöpartiet de gröna yrkar att skytteklubbar skall anmäla medlemmar som slutat vara aktiva i klubben till polismyndighet och att det till medlemmar i en skytteklubb endast utfärdas tidsbegränsade licenser som måste styrkas vartannat år. Detta borde ha införts för länge sedan.

Skytteklubbarna är inte så glada åt sådana förslag. De tycker att det är ett angiverisystem och att det inte är lätt att hantera detta med sina medlemmar. Men samtidigt har de ju ett stort ansvar, och all den statistik jag har lagt fram här visar att det måste ske någonting. Vi kan inte

Prot. 1995/96:48
31 januari

Ny vapenlag

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

ha det på det här viset! En nyordning måste införas redan nu; det behövs inte ännu en utredning.

Vapenhandlare är ett annat område. Det finns 1 243 vapenhandlare här i Sverige, och av dessa handlar 115 med automatvapen. Det är inte bara antalet som förskräcker utan också vetskapen att det inte fordras någon behörighet eller någon utbildning för att handla med vapen. Denna handel bör naturligtvis omfattas av stora krav och restriktioner, eftersom vapen i orätta händer är ett allvarligt problem för samhället.

En vapenhandlare har rätt att importera lika många vapen som han har i lager, men tullen rapporterar inte i sin tur till polisdistriktet om antalet vapen som verkligen har importerats. Det bör ske restriktivare tillståndsgivning för vapenhandel, och det kan kanske vara aktuellt med en sanering av handlare. Miljöpartiet de gröna yrkar att det skall införas krav på behörighet för att få tillstånd att handla med vapen. Dessutom skall tullen naturligtvis detaljerat rapportera en vapenhandlares import till polisdistriktet.

Tillstånd för automatvapen skall enligt vår mening över huvud taget inte ges till privatpersoner. Inte heller skall automatvapen säljas i vapenaffärer. Det är olämpligt att polismyndigheterna skall ha tillståndsrätt för vapen som inte bör finnas i civil ägo. Tillståndsgivningen för jaktgevär med upprepningsverkan, kulsprutegevär, kulsprutor, kanoner och andra militära vapen skall prövas av regeringen enligt krigsmateriellagen och inte som nu av polismyndighet i vissa fall.

Sedan har vi vapenförvaringen. Eftersom det stjäls så många vapen måste vi göra något åt denna. Kraven har skärpts tidigare men inte tillräckligt. Sveriges vapenägares förbund rekommenderar i sina tidningar typgodkända säkerhetsskåp, med Standardiseringskommissionens licensnummer SS 3492 inuti skåpet, som det enda säkra. Därför yrkar vi att om man skall ha vapen hemma skall de förvaras i dessa skåp.

Sedan kommer jag in på sådana ämnen som har behandlats i propositionen men avslagits av regeringen och även av utskottet. Det gäller lasersikten. Utredningen som föregick propositionen föreslog att det skulle krävas tillstånd för lasersikte, men regeringen och utskottet har frångått detta. Miljöpartiet de gröna håller däremot med utredningen om att lasersikten bör omfattas av vapenlagen.

Det finns inget vettigt användningsområde för lasersikten. Det är vid olaga jakt eller brott som de är bra att ha. Den som innehar ett lasersikte, ofta i kombination med ett kikarsikte, behöver inte ta upp vapnet framför ögat för att sikta och skjuta, utan det räcker att pricka in målet med en laserstråle med röd färg och så kan man skjuta. Även på långt håll kan man sikta på målet på det sättet. Varför skall vi ha detta i samhället?

Regeringen säger då att det blir så svårt att dra gränser, eftersom det finns pennor som man använder när man pekar på overheadbilder som fungerar på samma sätt. Jag tycker inte att det är något bra skäl.

De här speciella sikterna har tidigare varit väldigt dyra att importera, men nu har det kommit billigare varianter från öststaterna. Varför skall vi vänta när vi ser att dessa lasersikten kan användas på ett oriktigt och

farligt sätt? De gör det ju enklare att pricka människor eller djur. Vi borde stämma i bäcken och redan nu införa bestämmelser om att vi inte skall ha dessa.

Regeringen säger att vi noga skall följa utvecklingen när det gäller dessa sikten. Vad betyder det? Är det när ett antal människor redan har dött som det skall göras något?

Även Sveriges Vapenägares Förbund – de här intresseföreningarna säger faktiskt vettiga saker också – säger i sitt remissvar att det inte går att helt bortse från att lasersikten erbjuder våldskriminella speciella fördelar genom att ett lasersikteförsedd vapen inte behöver hållas i ögonhöjd för inriktning och avfyrning. Lasersikte i kombination med apparat för mörkerseende erbjuder möjligheter som ingen kunde förutse för några år sedan.

I betänkandet och propositionen tas även *paintball*-vapen upp. De används för stridsliknande spel och lekar. Men regeringen säger i propositionen att de får anses vara avsedda för målskjutning. Målskjutning innebär att man står vid en måltavla och skjuter prick, men *paintball*-vapen används i dag för det mesta för att pricka människor. Det är alltså en helt annan användning än dessa vapen har haft tidigare. Dessa spel och lekar innebär att vuxna män springer och skjuter på andra män – låt vara att de inte dör utan får en färgprick på sig. Det förhålligär våldet.

Varför skall vi ha detta, när vi på alla möjliga sätt arbetar för att minska våldet? Exempelvis satsar vi mycket pengar för att minska våldet i samhället. Skall vi då samtidigt tillåta sådana här gevär och sådana här lekar? Jag kan inte se det vettiga i det. I varje fall borde det krävas tillstånd för det. Seriösa *paintball*-skyttar som verkligen använder vapnen för målskytte tycker också att det skall krävas tillstånd.

Jag har också stött andra motioner som väckts under den allmänna motionstiden och som motionärernas egna partier inte har stött. Det gäller t.ex. *soft air guns*. De ser ut precis som riktiga vapen, så dem kan man ha till att hota folk med. Även poliser har trott att de varit riktiga vapen. Sådana vapen som liknar riktiga så mycket att det kan hända en massa saker tycker jag inte heller att man skall ha i samhället.

Jag har också stött en motion om stålhattade skor och kängor. Jag tycker att de skall förbjudas – det skulle underlätta för t.ex. skolor, där man ofta har diskussioner om detta och egna ordningsregler. Stålhattade skor och kängor är jättefarliga, och de kan åstadkomma väldiga skador. Inför vi förbud för dem är det enklare.

Anf. 3 TREDJE VICE TALMANNEN

Nu måste också jag erinra om att den uppgivna taletiden är överskriden med god marginal.

Anf. 4 SIGRID BOLKÉUS (s)

Herr talman! I det här betänkandet behandlas ett förslag till en ny, språkligt och systematiskt omarbetad vapenlag.

Prot. 1995/96:48
31 januari

**Fel! Okänt
växelargument.**

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Den nya vapenlagen bygger i huvudsak på bestämmelser i den nu gällande vapenlagen. Vapenlagstiftningen ändras för att uppfylla de krav som finns i EU:s vapendirektiv. Vår vapenlag har hög skyddsnivå, och enbart smärre okontroversiella ändringar behöver göras med anledning av vapendirektivet, som bara föreskriver en miniminivå.

Ett europeiskt vapenpass skall krävas för överföring av skjutvapen och ammunition. Vapenpasset blir en identitetshandling för vapnet och garanterar att personen har licens i hemlandet. Vapenpasset har en begränsad giltighetstid.

När det gäller överklagande av beslut enligt vapenlagen föreslås viktiga förändringar. I dag får en polismyndighets beslut överklagas till länsstyrelsen, och länsstyrelsens beslut i fråga om vapenhandlartillstånd, återkallelse av vapen, ammunition eller vapentillstånd kan överklagas till Kammarrätten. Även inlösen av vapen och ammunition kan överklagas till denna domstol.

Att en person som fått vapenlicensen återkallad har kunnat gå till domstol, medan en person som nekats licens inte haft den möjligheten, har ansetts märkligt och orättvist. Nu föreslås att polismyndighetens beslut med några få undantag skall överklagas till länsrätten. För ett överklagande vidare till Kammarrätten krävs prövningstillstånd.

I betänkandet behandlas även frågor om lasersikten, tårgassprayer och s.k. *paintball*-vapen. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 1996.

Utskottet har behandlat flera motioner om illegala vapen, militära och civila vapen och knivförbudslagen. Den vapenlag vi behandlar i dag handlar mest om anpassning till EG:s vapendirektiv och en modernisering av vapenlagen. Direktiven till den nu sittande Vapenutredningen täcker de frågor som tas upp i motionerna. Rikspolisstyrelsens rapport och förslag om illegala vapen kommer att övervägas. Utredningen skall också utvärdera de ändringar som gjordes på förslag av 1987 års vapenutredning, samt knivförbudslagen.

Ett delbetänkande angående knivförbudslagen väntas i februari. Den lilla förseningen beror på att en del statistiska underlag fattas. Huvudbetänkandet skall presenteras före utgången av 1996.

Herr talman! Flera motioner tar även upp militära vapen, som behandlas av försvarsutskottet. Överbefälhavaren har fattat beslut med anledning av Försvarsmaktens egen utredning, och Försvarsdepartementets utredning *Säkrare hantering av statens skjutvapen* behandlades av regeringen den 25 januari i år.

Även om Centern har återkallat sin reservation angående pepparsprej fakta komma ut om dess farlighet. Den 5 maj 1995 besökte riksdagen Östersund, och ett av studiebesöken som erbjöds handlade om försöksverksamheten med pepparsprej. Den information vi fick var bl.a. följande:

Efter åtta till nio sekunder går den sprejade personen ned för räkning. Först efter cirka en timme kan ögonen öppnas igen. Eftersom halsen kan svullna löper speciellt astmatiker risk att få andningssvårigheter. Den som sprejar bör vara i sådan psykisk balans att sprejen hamnar där den skall, och motvind kan få motsatt effekt.

Efter att ha fått dessa upplysningar valde utsatta kvinnor bort pepparsprejen, som ingår i trygghetspaketet. Jämtland hade inte delat ut någon sprej i maj, och försöket skulle upphöra den 1 juni.

Nu har all försöksverksamhet med pepparsprej avbrutits sedan polisen begärt ett yttrande från Försvarets forskningsanstalt. Polisen har hoppats på pepparsprej som ett tjänstevapen mellan batong och pistol. Det är inte aktuellt efter FOA:s yttrande, som bl.a. säger att ca 30 personer som fått pepparsprej i ansiktet avlidit i USA. Rikspolisstyrelsen vill inte ta på sitt ansvar att dela ut sprej som FOA varnar för.

Hittills har inget dödsfall orsakats av tårgassprej, och den är mer utprovad och utvärderad. Det behövs en effektiv sprej för t.ex. hotade kvinnor, och polisen förhandlar nu med leverantörer för att ta fram en tårgasspray som verkar snabbt. Den tårgassprej som finns nu har en fördröjning på 40 sekunder, och på den tiden kan det hända mycket.

Det blir en utvärdering av försöken i Jämtland, Stockholm, Göteborg och Malmö även om underlaget på ca 10 beviljade tillstånd är magert. Lars Svärd, polismästare i Umeå, skriver utvärderingen, som beräknas vara klar i början av september 1996.

Herr talman! Utskottet har enhälligt avslagit motion Ju8 om utlåning av vapen. Vi är väl medvetna om den oro som det s.k. Rosénfallet i mars 1990 orsakat och har därför i betänkandet yttrat oss utförligt över motionen.

I reservation nr 1 från Miljöpartiets sida handlar det om att lasersikten bör bli tillståndspliktiga. Min motion med samma krav skickades vidare till utredningen som också föreslog det. Efter massiv kritik från remissinstanserna avstod regeringen från att lägga fram förslaget i propositionen. Jag skrev motionen när "lasermannen" John Ausonius härjade och spred skräck. Efter att ha läst remissvar från t.ex. Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen och Statens kriminaltekniska laboratorium delar jag utskottsmajoritetens bedömning. Det skulle innebära bl.a. ökad byråkrati till liten eller ingen nytta, och vanliga laserpekare kan ersätta lasersikten. Utskottet vill dock poängtera att regeringen avser att följa utvecklingen noga.

I reservation nr 2 från Miljöpartiet föreslås att det skall krävas vapenlicens för innehav av s.k. *paintball*-vapen. Utskottsmajoriteten anser, liksom regeringen, att tillstånd inte skall behövas för den som fyllt 18 år. Dessa vapen laddas med en färgampull och har låg anslagsenergi. Inget har framkommit om att *paintball*-skyttar skulle vara våldsbenägna, och vapnen används inte i brottsammanhang.

Utskottet delar Miljöpartiets uppfattning i reservation nr 3 att det är angeläget att antalet illegala vapen minskar i samhället och att överläggningarna mellan Rikspolisstyrelsen och Generaltullstyrelsen leder till gemensamma tag angående vapenimporten. Men det behövs inget tillkännagivande till regeringen. De frågor Miljöpartiet tar upp finns i direktiven och i Tord Modins rapport om illegala vapen. Rikspolisstyrelsen finns, genom Sven-Bruno Nordenström, med i Vapenutredning -95.

I reservation nr 4 vill Miljöpartiet att det skall krävas vapenlicens för *soft air guns*, även för dem som fyllt 18 år. Plastkulan har ringa

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

effekt, och det stora problemet är att *soft air guns* är så lika handeldvapen. Vapenutredning -95 skall ta upp även *soft air guns* och bl.a. överväga om införsel och försäljning av vapenattrapper kan regleras. Jag betvivlar att någon i utskottet skulle protestera ifall utredningen, som har till syfte att förebygga brott, skulle föreslå att både import och försäljning förbjuds i Sverige.

Utskottet instämmer i Centerns reservation nr 5 att det är viktigt att det vid våldsbrott görs en prövning av om vapentillstånd skall återkallas. Även denna fråga skall utredningen behandla. Utskottet utgår också från att rapporteringsrutinerna ses över inom polisen.

Jag har talat med flera vapenhandläggare. De får in domar som följs upp snabbt. Åtminstone på småorter har de också uppsikt över personer som anmälts utan att det lett till en dom. "Inga vapen till våldsbenägna" är det entydiga svaret från vapenhandläggarna, och det görs en noggrann kontroll av dem som söker vapenlicens. Att rapporteringen mellan olika polismyndigheter kan ha brister betvivlar jag inte. Ett stort problem är dock att folk inte anmäler personer som har illegala vapen och våldsbenägna som absolut inte borde få behålla vapenlicensen. Det är mig veterligt bara läkare inom psykvården och domstolar som har underrättelseskylldighet. Utredningen skall överväga om polisens möjlighet att få information som bör leda till indragna licenser kan förbättras. Ett annat problem för polisen har varit att våldsbenägna och psykiskt sjuka personer som frångått civila vapen har haft militära vapen utan polisens vetskap. Där har samarbetet mellan försvaret och polisen förbättrats väsentligt det senaste året.

På s. 107 i Försvarsdepartementets rapport om säkrare skjutvapen, som behandlades av regeringen förra veckan, står: "Försvarsmakten skall informera berörd lokal polismyndighet om sådana militära skjutvapen som tilldelats hemvärnspersonal och som förvaras i bostaden."

Centern tar upp en viktig fråga, men ett tillkännagivande skulle bara tyda på att vi i utskottet inte läst direktiven.

I reservation nr 6 vill Centern ge regeringen till känna att knivförbudet skall gälla även nöjeslokaler. Delbetänkandet om knivförbudslagen skall presenteras i februari. En uppgift är att överväga om knivförbudet skall utvidgas till att gälla fler platser än i dag. Vilka förslag utredaren kommer med får vi snart se, och sedan har vi möjlighet att påverka t.ex. motionsvägen.

Reservation nr 7 från Miljöpartiet skulle försena delbetänkandet om knivförbudslagen. Om det är svårt med gränsdragningar när det gäller knivar är det ännu svårare med olaga fotbeklädning. Miljöpartiet vill ha förbud mot stålhattade skor och kängor. Undantagna skall vara skor som används i yrkeslivet. Alltså skulle jag begå ett brott om jag gick ut med mina skidpjäxor med stålkanter fram, mina träskor med stålförstärkningar och brodden jag tar på när det är glashalt. Hur skall det gå till när polisen beslagtar olagliga skor? Är Miljöpartiet berett att ge polisen de resurser och befogenheter som behövs?

Utskottsmajoriteten anser att olaga fotbeklädning inte hör hemma i vapenlagen och knivförbudslagen. Dessutom tror jag att våldet skulle trappas upp om polisen skall riva av människors skorna.

Kia Andreasson vill tydligen klämma åt jägarna och sportskyttarna. Det har inget stöd i direktiven, för där står det att den som seriöst använder vapen inte bör drabbas av onödiga svårigheter och kostnader. Det står det också i Rikspolisstyrelsens rapport om illegala vapen och i Naturvårdsverkets remiss till den här vapenutredningen. Jag kan upplysa om att antalet skjutvapen som stulits från jägarna har minskat betydligt sedan det blev regler om strängare vapenförvaring den 1 juli 1992.

Det är så i Sverige att sportskytte och jakt är en folkrörelse, och så skall vi behålla det. I de flesta länder är det tjockleken på plånboken som avgör vem som skall få jaga, men det systemet är inte önskvärt hos oss.

Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 5 KIA ANDREASSON (mp) replik

Herr talman! Miljöpartiet ville utöka beteckningen för lasersikten till ”elektro-optiska hjälpmedel”. Det finns en stor marknad för sådana. Jag vill bara säga till Sigrid Bolkéus att elektro-optiska hjälpmedel som kan sättas på skjutvapen är förbjudna i Tyskland redan.

När det gäller *paintball*-vapen måste jag säga att de fakta som underlaget är baserat på är felaktiga. Det är konstiga ordvändningar både i propositionen och i betänkandet. Basen är en teknisk utredning. *Paintball*-vapen är ur vapenteknisk synpunkt inte farliga osv. och de är mindre farliga än luftgevär. Men luftgevär används ju inte för att pricka andra människor, så den jämförelsen är väldigt konstig. Det väsentliga är ju hur man använder dem. I slutet av propositionen sägs att även om det således är fråga om skytte mot levande mål – det konstaterar man att det verkligen är – skall regeringen anse *paintball*-vapnen vara avsedda för målskjutning.

Hela utredningen glappar ju. Man säger att verkligheten *är* på ett sätt, men blundar sedan och stoppar huvudet i sanden och *anser* att den är på ett annat sätt. Det är väldigt konstigt.

Jag sade också, Sigrid Bolkéus, att de medlemmar som bedriver jakt och skytte säkert är seriösa, men det är ju deras vapen som stjäls, och det är därför vi måste ha restriktioner på detta område.

Anf. 6 SIGRID BOLKÉUS (s) replik

Herr talman! I de här tre olika reservationerna fordrar Miljöpartiet vapenlicens för alla vapentyper: lasersikten, *paintball*-vapen och *soft air guns*. När vi i utskottet skall bestämma vilka s.k. vapen som skall tas med skall vi titta på farligheten och den brottsförebyggande aspekten. När det gäller lasersikten har de som skall tillämpa lagen gjort tummen ned. Är det så att lasersikten kommer att användas i brottsammanhang, mer än i Ausoniusfallet, så var så säker på att regeringen kommer tillbaka i den frågan.

Vad gäller *paintball*-vapnens farlighet vill jag säga att färgen har en stor träffytta. Den har liten penetreringsförmåga. Vapnen har inte orsakat några allvarliga skador. De är tillverkade för *paintball*-sport och

Prot. 1995/96:48

31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

kan inte jämföras med vanliga skjutvapen. Dessa vapen har ett väldigt särpräglat utseende och används inte i brottsammanhang. De kan inte förväxlas. Det är inte bevisat att *paintball*-skyttar är särskilt våldsbenägna.

Visst kan det vara oetiskt att man prickar varandra, men det har man gjort i alla tider. Det gör man också med vattenpistoler och i snöbollskrig. Vi finner inte någon anledning att ingripa med stöd av vapenlagstiftningen.

Soft air guns innehåller en plastkula med ringa anslagsenergi. Det besvärliga är att de används i brottsammanhang vid rån osv., som Kia Andreasson sade. Utredningen skall titta på detta. Det är fritt fram för ett förslag om licens för att förebygga brott. I Tyskland och i Norge ser man restriktivare på detta. Utredningen skall titta på det. I USA är vapenattrapperna i klart lysande färger. Det kan också vara en idé.

Anf. 7 KIA ANDREASSON (mp) replik

Herr talman! Eftersom frågan om *paintball*-vapen har tagits upp i utredningen och i propositionen tycker jag att det är nu vi skall bestämma oss. Det är nu vi har frågan på bordet. Senare i utredningen kommer man inte att ta upp just denna fråga.

Konsumentverket har uppmärksammats på att just *paintball*-vapen sprids till minderåriga på skolgårdar och att vapenförsäljare inte gör en tillräcklig kontroll av köparens ålder. Det är detta som skulle bli bättre om vi hade haft ett system med tillstånd.

Dessutom säger Rikspolisstyrelsen att man finner det olyckligt att utredningen inte föreslagit någon reglering av dessa vapen. Vidare finner styrelsen det mycket tveksamt att skytte mot människor skall definieras som målskytte. Denna tolkning synes helt avvika från vad som hittills menats med begreppet målskjutning.

Det är nu vi behandlar ärendet, och det är nu vi skulle kunna reglera det.

Anf. 8 SIGRID BOLKÉUS (s) replik

Herr talman! Det finns inget ytterligare att upprepa. Vi tycker inte att just *paintball*-vapen, som är till för sportsskytte, skall regleras i vapenlagen. Det blir alltmer sport av det. Det är ingen stridslek längre.

Anf. 9 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c) replik

Herr talman! Jag begärde ordet i en principiell fråga. Sigrid Bolkéus sade att om riksdagen uttalar en stark viljeinriktning visar det att vi inte har läst utredningsdirektiven. Jag anser principiellt att riksdagen kan och bör uttala sig om man anser att något är väsentligt, t.ex. i samband med knivförbudslagen och nöjeslokaler. Det är helt rätt att uttala sig även om utredningen pågår, för den skall titta även på andra lokaler.

Här tycker jag att vi måste börja skärpa oss i riksdagen. Vi skall tala om vad vi vill ha. Utredningar kan ta fram exakta förslag så att det går väldigt fort att åstadkomma beslut.

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 10 SIGRID BOLKÉUS (s) replik

Herr talman! När det gäller nöjeslokaler kommer det snart ett förslag från utredningen. Man skall titta på om förbudet kan gälla annat än allmän plats. Man nämner myndigheters lokaler som ett exempel. Det är mycket möjligt att utredningen kommer med det förslaget.

Vi tycker att ett tillkännagivande är helt onödigt. Det står i direktiven att frågan skall behandlas. Återkallelse av vapentillstånd vid våldsbrottslighet är huvudpunkten i utredningen. Centern anser att vi för säkerhets skull skall tillkännage något som inte är nytt. Det skall väl inte gå inflation i tillkännagivanden! De skall gälla något nytt. Vi ser ingen anledning att göra ett tillkännagivande.

Det står tydligt i direktiven att utredningen skall se på frågan om återkallelsegrunderna och hur rapporteringen fungerar inom polisen och överväga hur polisen kan få bättre information osv. Vad är det som Centern inte har hittat i direktiven? Jag har lusläst dem och kan inte hitta någonting nytt.

Anf. 11 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c) replik

Herr talman! Jag tog upp en principiell fråga. Det går även inflation i utredningar ibland. Då får vi inte hit konkreta förslag så att vi kan fatta beslut här i riksdagen. Man säger att man avvaktar utredning.

Det var en principiell fråga jag tog upp. Jag ville visa hur jag och vi i Centern vill göra när vi tycker att någonting är angeläget. Det hindrar inte att utredningen tar fram ett konkret förslag, men man får en vink om riksdagens uppfattning.

Anf. 12 SIGRID BOLKÉUS (s) replik

Herr talman! Jag har ingen annan uppfattning än att det Centern tar upp är angeläget och att det skall komma fram konkreta förslag. Men utredningen skall jobba väldigt snabbt jämfört med 1987 års utredning. Man skall klara av denna stora uppgift inom ett år. Utredningen skall presenteras under 1996. Vi får ge oss till tåls om vi skall kunna se helheten.

Det är mycket bra direktiv, och mycket bra folk sitter i utredningen.

Anf. 13 ALICE ÅSTRÖM (v)

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till hemställen i utskottets betänkande i denna fråga.

Det debatten har kommit att handla om har varit en mängd konkreta förslag till förändringar av innehållet i vapenlagen. Från Vänsterpartiets sida tycker vi att det har varit en olycklig modell.

Den nya vapenlagen – det är ett olyckligt namn – skulle ges en ny språklig och systematisk omarbetning, som skulle anpassas till internationella krav. En stor del av orsaken till att den språkliga översynen gjordes är att justitietskottet vid ett tidigare tillfälle uttalade att vapenlagen knappast kunde sägas uppfylla de krav på överskådlighet och tillgänglighet som kan ställas på modern lagstiftning. Enligt utskottet borde lagen därför vid ett lämpligt tillfälle, exempelvis i samband med

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

en anpassning till en framtida EG-reglering, ingående ses över systematiskt och språkligt. Det är vad propositionen till 99 % har handlat om.

Samtidigt har det tillsatts en ny utredning – en översyn av vapenlagstiftningen med syfte att förebygga våldsbrott – som just tar upp de frågor som har väckts i motionerna. Vi i Vänsterpartiet delar till stora delar de uppfattningar som finns i reservationerna och i motionerna, men vi har ändå kunnat se att regeringen har tillsatt en utredning som skall arbeta på mycket kort tid och som dessutom skall komma med ett delbetänkande när det gäller knivförbudslagen.

Vi i Vänsterpartiet har tittat på direktiven. Den första formuleringen i direktivet handlar om varför en översyn av vapenlagen skall göras nu. Man skriver att våldet i samhället under senare år har blivit grövre. Bl.a. har ett antal mycket allvarliga brott förövats med användande av skjutvapen. Vidare har det blivit allt vanligare att ungdomar beväpnar sig med knivar och andra farliga föremål. Det förekommer också i ökad utsträckning att tungt kriminellt belastade personer innehar skjutvapen utan tillstånd. Åtgärder mot olovligt innehav av vapen är av central betydelse inom ramen för en bred satsning mot våldet i samhället. Tillgången till vapen utgör många gånger en förutsättning för att grova brott, exempelvis rån mot penninginrättningar, skall komma till stånd.

Förekomsten av vapen innebär också att olika våldssituationer i samhället riskerar att drabba fler individer och få allvarigare konsekvenser än annars. Extrema exempel på detta är de mycket allvarliga våldsbrott som begicks förra året i Falun respektive utanför restaurang Sturecompagniet i Stockholm.

Åtgärder för att förhindra olovlig tillgång till vapen måste sättas in på flera plan. Målet skall vara att skapa ett samhälle där endast legal hantering av vapen och ammunition förekommer.

Just det här stycket var en del av både Miljöpartiets och Centerpartiets argumentation för reservationerna och motionerna. Dessa synpunkter delas av i stort sett alla partier i denna riksdag. Det är således ingen konflikt här.

Tittar jag vidare på direktiven och ser till vad de innehåller och vad som skall ses över, finner jag att det är fråga om att illegal spridning och illegalt innehav av skjutvapen måste förhindras. Reglerna om handel med automatiska skjutvapen måste ses över. Det bör inte vara tillåtet att medföra skjutvapen på allmän plats. Utvärderingen av knivförbudet bör slutföras. En reglering beträffande tillhandahållandet av vapenattrapper bör övervägas. Polisens kontrollmöjligheter bör belysas. Dessutom bör ytterligare tänkbara åtgärder redovisas just för att förhindra den våldsutveckling som vi sett i samhället.

Just därför har vi i Vänsterpartiet valt att följa skrivningen i utskottets betänkande och att inte ställa upp på reservationerna, även om vi kan ställa upp på innehållet där.

Vi anser att det är otroligt viktigt att hanteringen av det här, för att vi skall kunna komma till rätta med våldsutvecklingen i samhället, inte blir en politisk stridsfråga. Med gemensamma krafter måste vi kunna presentera ett samlat grepp samt förslag om samlade åtgärder på detta område.

Det har sagts tidigare i dag här i talarstolen från Miljöpartiets sida att detta har utretts förut, att det inte behövs någon ytterligare utredning. I dag sittande utredare skall komma med ett delbetänkande ganska snart, för detta skall vara klart under 1996.

Vidare är det ganska viktigt att se att våldsutvecklingen och utvecklingen i samhället har förändrats ganska mycket sedan den förra utredningen lades fram. Det är viktigt att även de här nya sakerna tas med och övervägs i detta sammanhang.

Vänsterpartiet delar alltså de uppfattningar som framkommer i många av motionerna, men vi anser att det behövs ett gemensamt, ett samlat, grepp. Jag hoppas att vi gemensamt skall kunna arbeta med motionerna och med förändringar i den nya vapenlagen när utredningen väl är klar och det kommer ett konkret förslag.

Anf. 14 KIA ANDREASSON (mp) replik

Herr talman! Alice Åström säger: Vi i Vänsterpartiet tycker ungefär så som man säger i reservationerna, men vi väntar.

Det är just denna passiva väntan som vi i Miljöpartiet har reagerat på. 1987 tillsattes ju en vapenutredning, men det blev i stort sett inte mycket av den. 1992 gjorde Rikspolisstyrelsen en översyn, och konkreta förslag lades fram. Det var ungefär samma förslag som de som utredningen kom med; möjligen gick de litet längre. Inte heller det blev det något av. 1993 tillsattes den utredning som föregick just den proposition som i dag är aktuell. 1995 tillsattes en ny utredning. Man kan faktiskt befara att även den rinner ut i sanden, eftersom det har varit ett så långt tidsintervall.

Under tiden blir det allt fler vapen på marknaden, och dessa får vi besvär med – och inte litet besvär för den delen. Därför säger vi att det här har utretts så många gånger. Varför kan vi inte ta initiativ? Varför skall vi passivt vänta ytterligare? Det finns ju redan väl underbyggda förslag.

Alice Åström har inte sagt något om de ärenden som var med den här gången. Det gäller lasersikten och *paintball*-vapen. Håller ni där med om att det inte behövs några tillstånd? Jag tycker att ni intar en väldigt passiv hållning.

Anf. 15 ALICE ÅSTRÖM (v) replik

Herr talman! Ja, man kan tycka att vi intar en passiv hållning. Men titta på kommittédirektiven! Där finns ju alla de här frågorna. Det här skall övervägas i ett bredare sammanhang. För mig handlar det om att arbeta på ett sådant sätt att man har ett brett underlag utifrån de nya förutsättningarna.

När det gäller *paintball*-vapen och lasersikten har vi i utskottet ställt oss på utskottsmajoritetens sida. Vi anser inte att det behövs en skärpning när det gäller de här sakerna. Vidare behövs det inte tillstånd här.

När det gäller våldsutvecklingen i samhället eller kontrollen av vapen och av utvecklingen tycker vi i Vänsterpartiet inte att vapenlagstiftningen är det allra viktigaste. En mängd åtgärder måste vidtas, men på helt andra områden än på vapenlagens område. Att vi skulle inta en

Prot. 1995/96:48

31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

passiv hållning tycker jag är hårda ord. Tror man att det är enbart genom vapenlagstiftningen som vi kan förändra våldsutvecklingen i samhället?

Anf. 16 KIA ANDREASSON (mp) replik

Herr talman! Våldsutvecklingen i samhället kan vi inte förhindra genom lagstiftning när det gäller vapenlagen. Däremot kan vi förhindra att vapen kommer ut och används vid vissa våldsbrott. Det är vad vi kan göra.

Statistiken säger att mellan 1987 och 1995 har en hög procent vapen stulits som nu är ute på marknaden och gör skada. Vad det handlar om är alltså enbart att förhindra att vapen kommer ut. Det gör vi genom en effektiv och reglerad vapenlagstiftning.

Anf. 17 ALICE ÅSTRÖM (v) replik

Herr talman! Jag vet inte riktigt vad Kia Andreasson menar när hon talar om en effektiv kontroll och om att förhindra att vapen kommer ut i handeln och att just motionerna och reservationerna från Miljöpartiet skulle behandla en sådan skärpning av vapenlagstiftningen.

Handeln med vapen är det område där det är viktigt med omedelbara åtgärder. Men där finns det redan ett samarbete mellan Rikspolisstyrelsen och Tullverket. Här är det oerhört viktigt att inte göra väldigt snabba och begränsade förändringar i handeln med vapen. I stället är det viktigt att vi får en heltäckande lagstiftning för att kunna skärpa reglerna. I det avseendet är jag helt överens med Miljöpartiet. Men att binda sig för exakt de konkreta förslag som Miljöpartiet lägger fram i sin motion och i reservation 3 skulle inte i sak medverka till någon större förändring. Där tycker jag alltså att det är viktigt att avvakta utredningen. Det gäller ju att få en heltäckande lagstiftning. Detta har också krävts av Rikspolisstyrelsen osv.

Anf. 18 SIW PERSSON (fp)

Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av det som Sigrid Bolkéus i sitt inlägg sade om tårgas och pepparsprej.

Man skall alltid fråga sig vad som är farligt och vad som är dödligt. Man skall också fråga sig vad de olika myndigheterna egentligen skriver.

När det gäller FOA:s utlåtande till Rikspolisstyrelsen 1995 fastslår vissa underställare av brevet att inga dödsfall är konstaterade när det gäller tårgas. Samma personer har i ett annat utlåtande 1993 konstaterat att det förekommit dödsfall i samband med tårgas.

Efter att ha läst underlaget frågar jag mig varför FOA har skrivit ett så oerhört tendentiöst brev. Det väckte min nyfikenhet, så jag grävde vidare. Ganska snabbt konstaterade jag att 1969 ansåg 70 länder tårgas vara så farligt att de ville ha den med på Genèvekonventionens lista över förbjudna krigsvapen. Vapen som av ett antal länder ansetts vara så farliga skall alltså utvecklas i Sverige för att vara till för kvinnor!

Då går jag vidare till frågan om pepparsprejen, som FOA ”skrev ned”. Man konstaterade att ett trettiotal människor blivit dödade. Jag

kontaktade FBI i USA och fick fram att man där på ett helt annat sätt än inom Polisen i Sverige ansträngt sig för att få ett ordentligt underlag till sina utlåtanden. Man har alltså inte okritiskt bara tagit det som tydligen passar vissa grenar.

Av de 30 dödsfall som Sigríd Bolkéus hänvisade till utreddes 26. Det visade sig att möjligen ett kan hänvisas till att vara orsakat av pepparsprej. Det skall vi jämföra med att man även i fråga om tårgas har konstaterat ett antal dödsfall. För undvikande av vidare diskussion nämner jag att det alltså är CS som använts i Sverige, inte CN. FOA har försökt blanda korten igen i ett svar till mig. Men FOA har skrivit under på att det var CS.

Inom FBI i USA understryker man faran av droger, speciellt faran av droger i kombination med sprit, och faran av att använda fängelser på fel sätt. Där har det alltså konstaterats att om man använder hjälpmedel, tårgas eller pepparsprej, på fel sätt, speciellt när det gäller drogmissbrukare som också använder sprit, kan missbrukare avlida. Den diskussionen måste vi också ha.

Det som jag tycker är tragiskt i sammanhanget är att FOA har skrivit ett oerhört tendentiöst brev. Rikspolisstyrelsen har synnerligen okritiskt accepterat detta. Vad drar jag för konsekvenser som enskild kvinna som känner sig hotad? Strunta i svenska myndigheter, gå och köp cayennepeppar. Det är det som finns i pepparsprejen.

Anf. 19 SIGRID BOLKÉUS (s)

Herr talman! Jag kan bara konstatera att vi här i riksdagen inte kan ta på vårt ansvar att förespråka pepparsprej när inte Rikspolisstyrelsen vågar det. Rikspolisstyrelsen hade verkligen satt sin förhoppning till pepparsprejen just därför att man behöver ett mellanting mellan batong och pistol.

Jag håller med om att det absolut behövs någonting för hotade kvinnor. Kia Andreasson säger att vi bara suttit här och inte gjort någonting när det gäller vapen. Hon säger att det inte hände någonting med anledning av 1987 års vapenutredning. Det gjorde det visst. Det gjordes flera skärpningar bl.a. angående förvaring av vapen. För ett vapen har det krävts en tredelad förvaring, så att man har en vital del under lås.

Likadant är det när det gäller inköp och innehav av olika slags ammunition. Vi har efter 1987 höjt straffskalorna för brott mot vapenlagen. Rikspolisstyrelsens rapport om illegala vapen finns med i underlaget. Det har hänt mycket där också.

Kia Andreasson nämnde Rikspolisstyrelsens och Tullens samarbete. Det är viktigt med det samarbetet. Där har det redan hänt någonting. I Rikspolisstyrelsens rapport om illegala vapen, som kom för drygt ett år sedan, står det att Tullen är villig att hjälpa Polisen med strängare kontroll av införsel av vapen. Det händer alltså mycket även där, för att inte tala om den militära sidan, som jag har varit så kritisk till. Det nya handlar om att det ställs samma krav på de militära vapnen som på de civila. Det gäller återkallelser, lämplighetsbedömningar osv. Någon passivitet har det inte varit, snarare aktivitet.

Prot. 1995/96:48

31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

***Fel! Okänt
växelargument.***

Anf. 20 SIW PERSSON (fp) replik

Herr talman! När det gäller pepparsprejens och tårgassprejens vara eller inte vara vill jag än en gång understryka att jag tycker att det är synnerligen anmärkningsvärt att FOA okritiskt lämnat ett utlåtande till förmån för tårgas och till nackdel för pepparsprej. Rikspolisstyrelsen har alltså accepterat detta. Det är faktiskt en myndighets ansvar att reagera om man ser att saker börjar bli tendentiösa.

När det gäller tårgassprejen vill jag också säga till Sigrid Bolkéus att det kanske inte är så konstigt att man inte känner till så mycket, därför att många av utredningarna har skett inom försvarets väggar. Då är det svårt att få ut dem. Men man har alltså från FOA:s sida ett ansvar att tillgodogöra sig det materialet. Det är också anmärkningsvärt att man från RPS sida under hela 80-talet inte tillgodogjort sig de vetenskapliga fakta som finns i övriga världen. FOA är till för att serva myndigheter. Därför är jag mycket upprörd över att FOA inte har levt upp till det ansvar som det har.

Låt mig till sist säga till Sigrid Bolkéus att det inte bara är fråga om att hitta någonting annat än ett dödligt vapen som hjälp för hotade kvinnor. Det är också viktigt att polisen får någonting mellan pistol och batong, någonting som verkar utan att döda.

Anf. 21 KIA ANDREASSON (mp)

Herr talman! Om det hänt mycket eller litet är tydligen en subjektiv bedömning. Men av alla de förslag som lades fram i 1987 års utredning är det väldigt få som omsatts i lag. Det är många år mellan 1987 och 1995. Det har alltså hänt väldigt litet. Det har varit en passivitet från riksdagens sida. Det hävdar jag med tanke på de få förslag som genomförts. Samma förslag som diskuteras 1987 dammas av 1995. Det är inte många nya.

Rikspolisstyrelsen har gjort en kartläggning och lagt fram en rad förslag som till stor del överensstämmer med de gamla. Då kan det inte talas om särskilt febril verksamhet med att genomföra förslagen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

UD-makars villkor

7 § UD-makars villkor

Föredrogs
Utrikesutskottets betänkande 1995/96:UU11
UD-makars villkor (skr. 1994/95:221)

Anf. 22 MARIANNE ANDERSSON (c)

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till utrikesutskottets hemställan när det gäller UD-makars villkor.

Många tror kanske att våra diplomater och deras medföljande har en mycket glassig tillvaro ute i världen. Det är en betydande överdrift, särskilt när det gäller de medföljande. Problemen vid hemkomsten är

också stora. Det är en grupp som till stor del hamnar utanför våra trygghetssystem. Det har jag uppmärksammat vid resor och i olika kontakter med dem som finns vid våra beskickningar utomlands. Man blir verkligen uppmärksam på deras situation och på den utsatta situationen för deras medföljande makar, både när det gäller möjlighet till arbete och vid återkomsten samt när det gäller pensionsförmåner.

Jag fann detta oacceptabelt och orimligt. Därför skrev andre vice talman Görel Thurdin och jag en motion för ett par år sedan i syfte att förbättra deras situation. Sedan dess har en hel del hänt, vilket också beskrivs i regeringens skrivelse som behandlats av utrikesutskottet. Jag vill egentligen bara uttala min tillfredsställelse över att både utrikesutskottet och regeringen tar dessa frågor på allvar. Jag vill ytterligare betona angelägenheten av att den aviserade utredningen om arbetslöshetsersättning till medföljande snarast tillsätts.

I det här sammanhanget vill jag peka på en annan utsatt grupp, nämligen biståndsarbetarna. Det är angeläget att se över också deras villkor, men det har vi anledning att återkomma till.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

8 § Vissa skolfrågor

Föredrogs
Utbildningsutskottets betänkande 1995/96:UbU3
Vissa skolfrågor

Anf. 23 RUNE RYDÉN (m)

Herr talman! Jag skall tala litet om utbildningsutskottets betänkande nr 3. Där behandlas motioner som väcktes redan till förra riksmötet. Det är alltså ett slags uppsamlingsheat som berör många olika områden.

Vi från moderat håll har avgett ett antal reservationer till det här betänkandet. Men jag skall inledningsvis, herr talman, yrka bifall till bara en av dessa, nämligen reservation nr 4, som är vår första reservation, för att hålla fast vid den tradition som har inletts här i kammaren, dvs. att man yrkar bifall bara till partiets första reservation och därmed begär votering om den.

Denna reservation handlar alltså om skolmåltidsavgifter. Den rör också en annan ännu viktigare fråga, nämligen frågan om vem som skall ha rätt att bestämma över detaljerna i fråga om skolan. För några år sedan bestämdes det att skolväsendet skulle decentraliseras, och det var vi överens om över partigränserna. Men det verkar som att man redan hade glömt att denna frihet för kommunerna existerade. Nu vill man i detalj återgå till det gamla regleringssystemet inom skolväsendet.

Vi från Moderaterna, Folkpartiet och kds tycker att kommunerna i den mån de så önskar skall ha möjlighet att ta ut en avgift för skolmåltider, men det finns motioner där man förespråkar att regeringen redan nu skall överväga möjligheten att lagstifta om ett förbud mot att ta ut

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vissa skolfrågor

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

avgifter för skolmåltider i grundskolan och gymnasieskolan, detta trots att det endast är ett tjugotal kommuner som har infört eller som överväger att införa sådana avgifter. Det är alltså mindre än 10 % av det antal kommuner som finns i landet. Trots detta vill man redan nu slå till med en lagstiftning på det här området. Det visar att den breda överenskommelse om decentralisering av skolverksamhet som betänkandet gav uttryck för redan håller på att rivas upp. Regleringsivrarna har kommit tillbaka, och det är mycket beklagligt. Därför yrkar jag alltså bifall till reservation nr 4.

Reservation nr 5 handlar om informationen om skolväsendet, tillsyns-, uppföljnings- och utvärderingsarbete. Den rör vissa frågor som också står i konflikt mellan staten och kommunerna. Det gäller vem som skall ha ansvaret för de nationella målen och ange ramarna för verksamheten.

Kommunerna och andra huvudmän har ansvaret för själva genomförandet. Men när det gäller de långsiktiga nationella målen anser vi att det är staten som har ansvaret. Staten skall svara för uppföljning, utvärdering och tillsyn på det här området. Vi är inte riktigt nöjda med den skrivning som finns i majoritetstexten. Därför har vi reserverat oss.

Den tredje reservationen som vi ställer oss bakom rör regleringen av läsårsindelningen. Det är också en reservation som går på temat avreglering. Vi från Moderaterna och Folkpartiet tycker att kommunerna själva skall få reglera läsårets längd och lägga ut det på det sätt som man finner lämpligt. Vi antar att man känner sitt ansvar och att variationerna kommer att vara utomordentligt små. Majoriteten vill inte gå med på detta utan man vill att läsårsindelningen skall regleras i detalj. Vi föreslår alltså att regeringen skall ta initiativ till en avreglering på det här området.

För cirka tio år sedan var jag med – men då under helt andra premisser – om att i denna kammare lagstifta om att läsåret skulle omfatta ett visst antal arbetsdagar, nämligen 178 dagar. Men förhållandena är helt annorlunda efter de förändringar som har genomförts under senare år. Jag tycker att detta är den väg som man bör beträda i stället för att hålla kvar enskilda små regleringsdetaljer på det kommunala området.

Samma sak gäller egentligen reservation nr 8. Där handlar det om skolledarutbildningen. Det är allmänt känt att lärare känner sig litet övergivna av sina skolledare. Man klagar på att de inte riktigt har kraften, orken och möjligheterna att stödja lärarna på det sätt som de skulle vilja. Talar man med skolledarna får man ungefär samma besked. De beklagar att de inte klarar av dessa uppgifter på det sätt som de skulle önska. Därför tycker vi från moderat håll att det behövs en påbyggnadsutbildning utöver rektorsutbildningen för att ge den kompetens till skolledarna som de saknar och som de så väl behöver. Detta är då en statlig angelägenhet, eftersom den omfattar hela skolväsendet. De enskilda kommunerna kan inte alltid ta ansvar för detta. Därför instämmer jag i reservation nr 8. Och med detta, herr talman, avslutar jag mitt anförande.

Anf. 24 MARIE WILÉN (c)

Herr talman! Kammaren behandlar i dag betänkandet Vissa skolfrågor. Det omfattar en rad frågor som har tagits upp under den allmänna motionstiden för ett år sedan. Jag vill bara kort beröra några av dessa frågor som Centern reserverat sig för eller tagit upp under den allmänna motionstiden.

Centern påpekade i sin partimotion värdet av att sprida kunskaper och goda exempel när det gäller skolgårdar. Det finns forskning som visar att de skolgårdar där man har tillgång till naturmark upplevs som bättre än de skolgårdar där man inte har det.

Detta är värdefull kunskap ur flera perspektiv, bl.a. för att ta till vara och utveckla barns och ungdomars miljöintresse. Det kan också vara en väg för att öka intresset för ämnena naturvetenskap och teknik.

Skolgårdens utformning är givetvis en kommunal fråga. Jag anser dock att det projekt – Skolans uterum – som kom till under fyrklöverregeringens tid på initiativ av Inger Davidsson har varit och är mycket värdefullt. Det fungerar som en inspirationskälla och kunskapskälla i det lokala arbetet. Enligt vad jag känner till ingår nu ca 600 skolor i ett nätverk som ett resultat av projektet. Jag utgår också ifrån att detta arbete kan fortsätta.

Centerpartiet påpekade i partimotionen värdet av dessa kunskaper och att man borde sprida dem. Under våren skickade Skolverket också ut en dokumentation från ”Skolans uterum” till landets alla skolor som innehåller kunskaper och goda exempel. Detta var vårt krav i motionen, och därför har vi inte reserverat oss. Men vi kommer att fortsätta att följa det här arbetet med stort intresse. Jag vet också att ”Skolans uterum” redan i nästa vecka kommer att ha premiärvisning av en film i detta ämne som heter Barndomens landskap. Den kommer säkert också att bidra till ökad kunskapspridning.

Så till reservationen som rör skolmåltidsavgifter.

Vi i Centerpartiet anser att skolmaten skall vara gratis. Och det är den också i samtliga kommuner i grundskolan och i en överväldigande majoritet av gymnasieskolorna. Det hörde vi tidigare också Rune Rydén nämna i sitt anförande.

Gratis skolmat är dock en fråga som skall avgöras av kommunerna i enlighet med den decentralisering av ansvaret för skolan som riksdagen beslutat om. Vi anser inte att det skall ske genom en statlig lagstiftning såsom Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet föreslår.

Vi i Centerpartiet litar på våra kommunala företrädare. Vi anser att de har den bästa överblicken över skolans verksamhet i den egna kommunen. Och vi utgår också ifrån att de fattar de beslut som är bäst för deras kommuns barn och ungdomar. Därför har Centerpartiet reserverat sig i denna fråga.

Anf. 25 GUNNAR GOUDE (mp)

Herr talman! Vi har här i riksdagen under denna mandatperiod varit med om att fatta beslut om ovanligt stora bidrag till utbildningen. Det har motiverats av att vi vill se en kompetenshöjning med tanke på nä-

Prot. 1995/96:48

31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

ringslivets behov. En annan tung motivering har varit arbetslösheten i Sverige.

Det finns när det gäller de utbildningssatsningar som riksdagen har gjort en stor grupp som nästan har blivit helt bortglömd. Det är denna grupp jag huvudsakligen kommer att ägna mitt anförande åt. Det gäller dem som har särskilda läs- och skrivsvårigheter, alltså barn med dyslexi.

Det gäller en pojke eller en flicka som under sin första tid i skolan gör upptäckten att han eller hon inte klarar av det som andra barn klarar av relativt lätt. Det gäller dem som på grund av svårigheter med att läsa och skriva halkar efter också i de andra ämnena. Det gäller dem som, när det har gått några år, utvecklar en självbild av att vara sämre. Deras självtillit får en törn, och det sätter spår för resten av livet.

Vi möter dem som vuxna, de som lever sina liv utan att kunna ta full del av det skrivna ordet. Det handlar om svenskar som inte kan delta fullt ut i det moderna samhällslivet, och vilkas demokratiska rättigheter därmed också naggas i kanten. Det här är ingen liten grupp. Kanske rör det sig om uppemot 300 000 personer här i Sverige. Någonstans mellan 5–10 % av barnen i våra skolor har allvarliga läs- och skrivsvårigheter. I genomsnitt handlar det alltså om ett par barn i varje skolklass.

Dyslexin är väl känd och kartlagd. Vi vet att den med speciella pedagogiska insatser går att avhjälpa. Vi vet också att detta är lättare ju yngre barnet är. Vi har undersökningar som visar att man erhåller de största effekterna om stödet ges redan under de sista åren i förskolan.

Problemet har uppmärksammats här i riksdagen år efter år. Skolverket har gjort undersökningar om förekomsten, och man har studerat olika metoders effektivitet. Man har anslagit medel för uppbyggnad av några dyslexicentrum, och man har givit bidrag till utveckling av speciella utbildningsmedel. Denna verksamhet har emellertid, sett i ett riksperspektiv, varit blygsam. Den kan snarast beskrivas som en liten försöksverksamhet som har kommit relativt få till del. Det har år efter år konstaterats att grundskolans lärare saknar utbildning om dyslexi, att lärarutbildningen fortfarande är bristfällig på området och att inte ens speciallärarna har utbildning, vare sig när det gäller diagnostisering av eller specialpedagogik för barn med läs- och skrivsvårigheter.

I utbildningsutskottets betänkande står återigen just detta att läsa. Här beskrivs problemen och behovet av kraftfulla åtgärder. Samtidigt refererar man till de åtgärder som har vidtagits. Men man uppmärksammar inte den stora diskrepans som råder mellan behoven och de vidtagna åtgärdernas omfattning. I betänkandet finns vaga skrivningar om direktiv till Skolverket som, med alldeles otillräckliga resurser, skall följa situationen för elever med behov av särskilt stöd i syfte att hindra utslagning. Man refererar till åtgärder av typen 45 stipendier till lärare för kurser eller studiebesök som har att göra med läs- och skrivsvårigheter.

Som tydligt framgår av regeringsdeklarationen och av budgetsatsningarna har regeringen siktat inställt på att höja den allmänna utbildningsnivån i landet. Det är då förvånande att man i den miljardsatsning

som har gjorts inte har uppmärksammat problemet med att en stor grupp svenskar inte kan läsa och skriva. Det är svårt att förstå varför åtgärder inte vidtas. Förekomsten av problemet är alltså känd sedan länge. Diagnosinstrument finns, och metoderna för att åtgärda problemen ligger inom ramen för vad det vanliga skolsystemet skall klara av. Det handlar bara om att få rätt utbildning av lärare och speciallärare.

Herr talman! Det handlar alltså om prioriteringar. Miljöpartiet har andra prioriteringar än regeringen i många frågor. Frågan om stöd till elever med särskilda behov är ett exempel. Vi kräver kraftfulla åtgärder för att komma till rätta med dyslexiproblemet. Jag yrkar bifall till reservation 3 mom. 23.

Som jag har sagt är stödåtgärder för barn med läs- och skrivsvårigheter kanske mest effektiva om de sätts in på ett tidigt stadium; redan i förskolan. Detta leder vidare till ett annat problem som jag kort skulle vilja beröra. Det gäller förskolans ställning i relation till grundskolan.

Det har under förskolans utveckling blivit alltmer uppenbart att förskolan skall förbereda barnen för skolan. Det finns en tydlig koppling mellan förskola och skola. Det gäller såväl sexårsverksamheten som förberedelserna för de femåringar som skall börja grundskolan vid sex års ålder. Förskolan har en pedagogiskt förberedande uppgift som är nära knuten till grundskolepedagogiken. Det är en brist att inte förskolan behandlas i skolplanen. Det skulle vara en fördel om förskolepedagogiken fick en medveten formulering i form av t.ex. en kommunal förskoleplan, knuten till den kommunala skolplanen, där mål och medel för kommunens förskolor presenterades. Det skulle kunna gynna utvecklingen av förskolepedagogiken och gagna samarbetet mellan förskola och grundskola. Övergången från förskola till skola skulle underlättas, och möjligheterna till individuell anpassning skulle öka.

Herr talman! Miljöpartiet har i en motion föreslagit en sådan upptagning av förskolan i det svenska skolsystemet. I den motionen förslås också att fritidspedagogernas verksamhet skall integreras i skolans pedagogiska planering. Deras arbete utnyttjas ofta inte alls på ett målmedvetet sätt för att höja kvaliteten i undervisningen. Arbetet med barn med speciella behov, t.ex. barn med läs- och skrivsvårigheter, är ett exempel bland många på detta.

Jag vill yrka bifall till reservation 9 mom. 34 som behandlar frågan om knytningen mellan förskola och skola och fritidspedagogernas ställning.

Anf. 26 INGER DAVIDSON (kds)

Herr talman! Det tar tid för varje liten självcentrerad människounge att komma fram till övertygelsen att andra också måste finnas; t.ex. syskon, de som är duktigare och de som är svagare, alltså inte bara dem som man tycker bäst om. Som vuxna har vi inte alltid hunnit utforma denna övertygelse, så att vi kan leva upp till den i ord och handling alla dagar och i alla sammanhang. Det är ju inte så lätt, fast vi så gärna skulle vilja. De flesta av oss förstår ju förr eller senare att om inte alla erkänner människovärdet hos alla andra, så är vi alla utrotningshotade.

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Dessa vackra ord har jag inte hittat på själv, utan det är författarinnan Gunnel Linde som har formulerat sig så. Hon är citerad i ett nyhetsbrev från Skolverket som jag fick i min hand härom dagen. Jag blev glad när jag fick det. Innehållet är nämligen delvis ett svar på en av mina reservationer till det betänkande vi behandlar i dag. Den handlar om etisk fostran i skolan eller, som det uttrycks i nyhetsbrevet, om värdegrunden i praktiken.

För att målbeskrivningarna i läroplanen inte bara skall bli vackra ord är det viktigt att de värderingar som beskrivs också tillämpas i praktiken. Målet för det praktiska arbetet måste vara att man lever som man lär. Det handlar inte bara om att tala etik på vissa lektioner, utan hela förhållningssättet och handlingsmönstret måste förmedla läroplanens värdegrund. Det viktigaste är att varje individ i skolan, både vuxna och barn, möts med respekt och på det sättet också lär sig att respektera andra.

I den kristdemokratiska reservationen skriver vi att Skolverket bör få i uppdrag att utarbeta riktlinjer för hur målbeskrivningarna angående etisk fostran skall få en praktisk tillämpning. Det arbete som nu har påbörjats genom att skolor inbjuds att medverka i ett utvecklingsarbete på det här området, ser jag som ett positivt första steg. Det kan följas upp med rapporter om goda exempel på hur värderingsfrågorna kan föras in i olika sammanhang i undervisningen. Detta kan sedan komma andra skolor till del.

Vi kristdemokrater är övertygade om att klimatet i skolan blir varmare, mjukare och mer respektfullt om läroplanens inriktning på ett övergripande etiskt perspektiv med historisk förankring i vårt kristna kulturarv tas på allvar i de enskilda skolorna.

Den aktuella diskussionen om att förbjuda rasistiska symboler och andra attribut i skolan, liksom frågor som mobbning och främlingsfientlighet, kan också sättas in i sitt sammanhang när de kan relateras till värdegrunden som den naturliga utgångspunkten för hela skolarbetet. Det skall bli spännande att följa utvecklingen på detta område, vilket kommer att bli en av den svenska skolans viktigaste uppgifter under de närmaste åren.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Herr talman! Nästa fråga som jag vill ta upp hänger egentligen samman med den föregående. Den handlar om dyslexi, dvs. barn med grava läs- och skrivsvårigheter. Dessa barn måste precis som alla andra barn bemötas med respekt, som innebär att deras handikapp inte nonchaleras. Barn med läs- och skrivsvårigheter hamnar lätt i underläge i skolarbetet, om inte orsaken uppdagas tidigt. De får då stämpeln att de ingenting begriper, och självförtroendet rubbas på ett sätt som är väldigt svårt att återställa senare. För att kunna fånga upp dessa barn tidigt är det nödvändigt att fortbildningen av förskollärare och grundskollärare på detta område prioriteras både nationellt och lokalt. Metoderna finns efter flera års forskning. Gunnar Goude har ju här redogjort för detta ganska utförligt. Men metoderna har fortfarande inte nått ut till de enskilda lärarna i en omfattning som är tillfredsställande.

Därför yrkar jag nu bifall till reservation 3.

Om den mål- och resultatstyrning som nu införs på skolans område skall fungera, är det nödvändigt att tillsynen, uppföljningen och utvärderingen blir effektiv.

När det gäller friskolorna är Skolverkets tillsyn omfattande, men det kan knappast sägas om den offentliga skolan ännu. Ett exempel: Under många år har vissa ämnesgrupper förlagts i block. Det är en illa dold hemlighet att vissa av ämnena i ett block behandlas mycket styvmoderligt i förhållande till de övriga ämnena. Det gäller t.ex. religionskunskap och naturkunskap, som ofta fått stryka på foten till förmån för geografi och historia. Att ämnen förläggs i block är positivt på det sättet att integreringen underlättas och därmed möjligheten för eleverna att uppleva sammanhang i undervisningen. Men att vissa ämnen inte får sin redan knappt tilltagna tid är oacceptabelt. Därför bör det snarast göras en särskild utvärdering av hur ämnen som är förlagda i block behandlas sinsemellan, så att målen kan uppnås i vart och ett av de ämnen som ingår i ett block.

Herr talman! När det slutligen gäller lagstiftningen om fria skolmältider, som flera redan har varit inne på, är inte heller vi kristdemokrater beredda att gå med på en lagstiftning på det området. Både föräldrar och kommunpolitiker är väl medvetna om hur viktiga skolmältiderna är för att eleverna skall orka med skolarbetet och må bra över huvud taget. Därför prioriteras också fria skolmältider när vissa områden skall undantas från nedskärningar. Det visar utvecklingen väldigt tydligt. Samtliga grundskolor och nästan alla gymnasieskolor – det finns bara ett par tre undantag – har fortfarande fria skolmältider.

När vi yrkar bifall till reservation 4 innebär det att vi vill lita på att föräldrarna och kommunpolitikerna tillsammans kommer att se till att eleverna även i fortsättningen får den mathållning som de behöver för att klara av sitt skolarbete.

Anf. 27 EVA JOHANSSON (s)

Herr talman! I detta betänkande behandlas drygt 80 motionsyrkanden från allmänna motionstiden. Jag tänker inte kommentera vart och ett av dem, utan koncentrerar mig nu på de punkter där vi i utskottet har haft skilda uppfattningar om vad riksdagen bör göra.

Det är rätt vanligt att riksdagen avslår motioner, och det har vi gjort i hög grad också i detta betänkande. Men det är inte alltid därför att vi är oense med motionärerna i sak, utan därför att det som krävs i motionerna redan är under utförande eller att ansvaret ligger någon annanstans än här i riksdagen.

Det gäller en lång rad motioner som hänger samman med den nya läroplanen för grundskolan och gymnasieskolan. Det är läroplaner som just har införts och vilkas hela verkningar vi ännu inte har sett. Skolverket har ett uppdrag att fortlöpande utvärdera verksamheten, och självfallet är vi alla intresserade av att så tidigt som möjligt få veta hur den nya läroplanen påverkar elevernas skolarbete.

När vi beslutade om de nya läroplanerna strävade vi i utbildningsutskottet efter att bli så eniga som möjligt. Det var angeläget, inte bara för att ge skolan tydliga mål utan också långsiktiga mål som håller över

Prot. 1995/96:48
31 januari

Vissa skolfrågor

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

majoritetsskiften här i riksdagen. Om allt blev vi inte överens. Vi socialdemokrater hade en rad reservationer på viktiga områden. Men vi har avstått från att använda den nya majoriteten till att riva upp de nya läroplanerna. Vi gjorde tidigt klart att vi skulle agera på det sättet. Därför känns det litet underligt att nu behandla motioner från f.d. regeringspartier, vilka för fram precis samma kritik, oro och farhågor som vi gjorde men som nu talar för vår linje. Tänk om vi hade kunnat ändra på litet mer i läroplansförslaget för ett par år sedan, då skulle läroplanerna varit ännu bättre än nu. Då hade vi också sluppit en och annan reservation.

Detta gäller t.ex. reservation nr 1 från Centern och kds om de praktisk-estetiska ämnena. Den uppföljning som partierna har reserverat sig för pågår alltså, och det behövs inget påpekande från oss här i riksdagen om den saken. Men samma klarsyn för ett par år sedan hade dessutom kunnat förhindra den utveckling som nu oroar både Centerpartiet och kds.

Jag tycker nog att Inger Davidson i reservation 2 slår in öppna dörrar, vilket hon ju också konstaterade här nyss. Den utveckling av skolans ansvar för de estetiska perspektiven i undervisningen som hon efterfrågar pågår, både i skolornas eget utvecklingsarbete och från Skolverkets sida, t.ex. genom det som Inger Davidson nämnde här och i en rad olika fortbildningsprojekt.

I detta sammanhang vill jag också ta upp Moderaternas reservation nr 5 om information om skolväsendets tillsyns-, uppföljnings- och utvärderingsarbete. Det som de begär har redan gjorts och kräver ingen ytterligare åtgärd här i riksdagen. Miljöpartiets och kds reservation nr 3 hör egentligen också dit, men den upplevs ändå som litet annorlunda. Den berör åtgärder för att stärka skolans möjligheter att hjälpa barn och unga med läs- och skrivsvårigheter. Vi är överens i sak, och det har vi manifesterat här i riksdagen vid ett flertal tillfällen. Men vi kan inte se att de påpekanden som reservanterna vill göra skulle föra denna fråga framåt. Mycket arbete är i gång, och departementet har också påbörjat en angelägen översyn av lärarutbildningen. Lärarutbildningarna har tillåtits att spreta rejält över landet, och vi vet inte i dag om de ger en tillräcklig grund för den svåra uppgift som speciallärare och andra har att hjälpa barn med läs- och skrivsvårigheter. Lika viktigt som det är med grundutbildning är det att det finns adekvat fortbildning som bl.a. snabbt för ut forskningsrön i praktisk verklighet. Detta är, och det betonar utskottet, ett ansvar för kommunerna. Det är där de bäst känner till bristerna, och det är där de prioriteringar måste göras som bäst leder till att läroplanens mål om likvärdighet uppnås. Jag vill understryka att vi på den punkten är helt överens med Gunnar Goude och Inger Davidson, som jag tycker hade bra inlägg i det avseendet.

I reservation 4 avstyrker de fyra borgerliga partierna gemensamt den enda motion som vi inte ville avslå. Den handlar om skolmåltsavgifter. Vi vet att detta diskuteras även för grundskolan i ett antal, låt vara, mycket hårt trängda kommuner. Sedan betänkandet skrevs har det dessutom förekommit tidningsuppgifter om att någon kommun har beslutat att införa just skolmåltsavgifter.

Prot. 1995/96:48
31 januari

Vissa skolfrågor

Skolmåltiderna är en frivillig verksamhet för kommunerna. Men de har kommit att bli en integrerad del av skoldagen, och de har på många ställen en mycket viktig pedagogisk roll. Att de dessutom är en förutsättning för att eleverna skall orka utföra det arbete som lärandet innebär är nog de flesta överens om.

Jag tror också att de flesta förstår att också ganska låga terminsavgifter för maten för många familjer med flera barn skulle bli en alltför tung börda att bära, och de kan tvingas välja bort maten när alla räkningar skall betalas. Vi vill undvika att en sådan utveckling kommer till stånd. Vi föreslår nu att beredskapen höjs för att man skall kunna stifta en lag som tar in skolmåltiderna i det som skall erbjudas avgiftsfritt i skolan, om det skulle visa sig att det behövs.

Vi är medvetna om att denna fråga döljer många svåra avvägningar gentemot kommunernas självstyrelse. Därför är det viktigt att kunna se över den i lugn och ro i stället för att kanske tvingas till ett hastverk, om det visar sig att allt fler kommuner vill slå in på avgiftslinjen.

I Folkpartiets reservation 6 förespråkas kommunala skolinspektörer. Vi tycker inte att riksdagen har någon anledning att föreskriva hur kommunerna skall uppfylla sitt ansvar för tillsyn, uppföljning och utvärdering av skolan utan bara slå fast att de har detta ansvar.

I reservation 7 begär Moderaterna och Folkpartiet att reglerna för läsårsindelning slopas. Det kan ligga något i detta med tanke på den avreglering som har skett och som i varje fall vi förespråkade. Det gjorde dock inte Moderaterna och Folkpartiet på den tiden. Men eftersom detta hänger ihop med reglerna för studiestöd anser vi att man inte bör ta itu med denna fråga nu, eftersom en utredning är tillsatt.

I reservation 8 vill Moderaterna att staten skall erbjuda en kvalificerad ledarutbildning för skolans rektorer. Det finns i dag en sådan utbildning som tar sikte på de delar i rektorernas uppgifter som är styrda av beslut i riksdag och regering. Den utbildning som krävs för de kommunala åtaganden som rektorerna i allmänhet också har, tycker vi att kommunerna skall stå för.

Slutligen vill jag också kommentera Miljöpartiets reservation 9 om ansvaret för förskolan och fritidsverksamheten. Det är en viktig fråga. När vi beslutade om läroplanen för ett par år sedan krävde vi att den skulle utformas som ett gemensamt måldokument för skolan och förskolan. Det hade varit en mycket bra grund att stå på. Nu vet vi att mycket av denna verksamhet har börjat växa ute i kommunerna utan att vi har föreskrivit något om den härifrån. Det hade underlättat med ett gemensamt måldokument, men vi får glädjas åt att man inte har hindrats av frånvaron av ett sådant. Jag vill bara hänvisa till det som jag sade inledningsvis, nämligen att vi nu inte kan riva upp läroplanen och börja med ett nytt stort läroplansarbete i inledningen till genomförandet av den gamla.

Utöver detta har utskottet också kommit med kloka förslag till riksdagen i många olika frågor – teckenspråk, mediakunskap, körkortsutbildning, vårdgymnasier och mycket annat som tas upp i betänkandet – men dessa tänker jag inte ta upp nu. Vi är överens om dessa frågor, och

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

jag vill yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 28 INGER DAVIDSON (kds) replik

Herr talman! Eva Johansson önskar att vi skulle ha ändrat på litet mer när vi skrev läroplanen. Hon menar att om vi hade visat litet mer oro då på dessa områden skulle vi inte ha behövt skriva några reservationer nu. Jag vet inte om Eva Johansson menar att vi skall vara bakbundna därför att vi har suttit med i en koalitionsregering där vi var ense om väldigt mycket men inte om allt. Detta var en fråga som vi inte var riktigt överens om. Vi stred även då för att en uppföljning och en utvärdering av ämnen i block skulle genomföras redan då, eftersom vi hade sett utvecklingen.

Eva Johansson tog upp det estetiska perspektivet. Men det var inte riktigt detta som jag tog upp, utan det var det etiska perspektivet. Det är kanske inte så konstigt att jag vill att Skolverket skall göra en tydligare uppföljning av detta och göra beskrivningar för skolorna när det gäller hur detta kan gå till med tanke på det stenhårda motstånd som Socialdemokraterna gjorde när vi förhandlade om de skrivningar som så småningom kom in angående värdegrunden i läroplanen. Jag tycker därför att det är mycket motiverat med den reservation som vi har fogat till betänkandet om detta.

Slutligen vill jag säga något om lagstiftningen när det gäller fria skolmåltider. I alla andra sammanhang hänvisar Eva Johansson till att det är kommunernas ansvar – dyslexi, tillsyn och uppföljning, osv. Vi anser att det skall vara kommunernas ansvar också att avgöra om skolmåltiderna skall vara fria. Jag tror också att debatten i sig om hur mycket dessa måltider kostar osv. är bra, eftersom det skapar en medvetenhet om att det faktiskt handlar om något som kostar pengar. Jag har ju varit lärare i många år och sett hur det kan gå till i matbespisningar, framför allt för några år sedan. Då behandlade man varken maten eller dem som arbetade i skolköken med någon speciell respekt. Därför är själva debatten bra. Men vi överlåter åt kommunerna att avgöra hur de skall ha det.

Anf. 29 EVA JOHANSSON (s) replik

Herr talman! Inte skall Inger Davidson behöva vara bakbunden av de gamla besluten. Det är bara bra om hon ändrar sig till det bättre. Jag bara konstaterade att hon inte hade behövt gå omvägen runt den läroplan som förväntas gälla några år.

Jag talade nog också om de etiska perspektiven i undervisningen. Innan jag tog upp dem nämnde jag de praktisk-estetiska ämnena. Men det är naturligtvis en stor skillnad mellan dessa.

Det är viktigt att denna utveckling pågår. Så sent som i går deltog jag då Utbildningsnämnden i Kopparbergs län hade samlat all sin personal till en studiedag just om frågor om rasism och främlingsfientlighet och om hur man hanterar dessa frågor. Jag vet inte i vad mån jag kunde bidra i någon större utsträckning till att sprida ljus över försam-

lingen, men jag vet i alla fall att det pågår ett mycket viktigt arbete på skolorna där uppe.

De fria skolmåltiderna är i mycket hög grad kommunernas ansvar, och vi skall inte ta över detta ansvar. Men till skillnad från många andra frågor, t.ex. om barn med läs- och skrivsvårigheter, där det pågår ett viktigt utvecklingsarbete i rätt riktning, diskuteras nu skolmåltidsfrågan i den andra riktningen, nämligen att fler kommuner funderar på att införa skolmåltidsavgifter. Därför vill vi vara ute i tid för att stävja detta. Såvitt jag kan förstå vill inte heller Inger Davidson ha en utveckling som innebär att man inför skolmåltidsavgifter. Det kan kanske t.o.m. räcka med denna markering. Förhoppningsvis slipper man ta till en lagstiftning.

Anf. 30 INGER DAVIDSON (kds) replik

Herr talman! Det är bra att skolorna diskuterar främlingsfientlighet och rasism. Vi har även fått en debatt där Skolverket deltar, t.ex. när det gäller att förbjuda nazistiska symboler och andra attribut. Men det som är viktigt i detta sammanhang - detta har man ju diskuterat länge - är att man inte har kopplat det till skolans värdegrund och kopplat det till det självklara att alla människor har samma värde och att det är en helhetssyn på skolan. Det är därför som det är så viktigt att vi funderar mer på detta. Det är inga lätta frågor, och de flesta känner sig ganska handfallna och tafatta inför denna diskussion. Men vi måste sätta oss ned och föra den grundligt. Då är det viktigt att Skolverket driver på. Skolverket har också börjat med detta, vilket jag också uttryckte glädje över i mitt första inlägg. Jag kommer att följa denna utveckling mycket noga.

Anf. 31 EVA JOHANSSON (s) replik

Herr talman! Jag måste säga att jag har rakt motsatt upplevelse av svensk skola. Visst tar man denna fostrande uppgift på allvar, och visst förs det många viktiga samtal ute i skolorna mellan personalen men också mellan skolans personal, vuxna och eleverna just med skolans värdegrund i botten. Skolans värdegrund var inte något som togs med i den läroplan som håller på att införas nu, utan den har funnits där i stort sett orörd sedan lång tid tillbaka. Det var ju Inger Davidsons parti som hävdade att denna värdegrund skulle förändras, åtminstone uttrycken för den. Det uppfattades ute på många skolor som att den blev otydlig. Man blev orolig för vad man skulle göra.

Jag kan lugna Inger Davidson med att även om inte allting är alldeles perfekt så pågår detta arbete. Det är en glädjande utveckling som vi skall notera här i riksdagen, och vi skall inte förneka att den pågår.

Anf. 32 RUNE RYDÉN (m) replik

Herr talman! Eva Johansson sade att detta betänkande behandlade 80 motionsyrkanden och att alla utom ett hade avstyrkts. Jag beklagar att man i så fall inte hade avstyrkt alla 80. Det hade varit betydligt bättre och konsekventare.

Prot. 1995/96:48

31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

Vissa skolfrågor

Jag vill inleda med att säga att det har varit hovsamt och trevligt att lyssna till Eva Johansson i den här debatten. Hon har uttryckt sig på ett nyanserat sätt. Det finns kanske små nyansskillnader här. Men i allt väsentligt är vi efter de inledande besluten om läroplanen under den förra mandatperioden överens på väldigt många punkter, och det gläder mig.

De reservationer som finns har ofta lämnats för att påverka i en viss riktning när man vill driva frågan vidare. På flera av dessa punkter har Eva Johansson i sitt inlägg givit mig rätt. Hon har sagt att det ligger en hel del i än den ena och än den andra reservationen. Egentligen är det bara på en punkt som vi påtagligt skiljer oss åt.

Det gäller den reservation som behandlar skolmåltidsavgifterna. Det var där jag beklagade att utskottet inte avstyrkte motionen som föreslog att man skulle ha en beredskap för lagstiftning på detta område. I andra sammanhang i den här debatten har Eva Johansson klart och tydligt sagt att det är ett kommunalt ansvar och att det inte skall finnas någon reglering. Hur totalt sett maximalt ett tjugotal kommuner skall kunna utgöra ett hot har jag väldigt svårt att se. Det är mindre än 10 %. Varför inte låta dem försöka med detta?

Jag uppfattar det kanske som att detta var ett sätt att lägga ett offer på regleringsaltaret för att hålla en viss opinion inom Socialdemokraterna tyst men att det aldrig kommer att bli någon form av lagstiftning. Om det är så att Eva Johansson här och nu kan bekräfta det skall jag sitta tyst under resten av debatten och känna mig nöjd.

Anf. 33 EVA JOHANSSON (s) replik

Herr talman! Vi är i stort sett överens i många av sakfrågorna. Skillnaden för mig, Rune Rydén, är att jag nu är betydligt mycket tryggare när det gäller utvecklingen i skolan med en socialdemokratisk ledning i Utbildningsdepartementet och dessutom med socialdemokrater i ledningen för de allra flesta kommuner, där så många viktiga prioriteringsfrågor skall avgöras. Jag behöver därför inte uttrycka lika stor oro nu som jag behövde göra under den förra mandatperioden, när många saker gick åt fel håll.

Den finns en allmän opinion bland många föräldrar och elever mot skolmåltidsavgifterna i de kommuner där detta diskuteras. Det är där som opinionen är starkast, inte bland de socialdemokratiska kommunpolitikerna. De är lika hårt klämda som andra politiker av att få budgeten att gå ihop och kan säkert också tänka sig att vilja pröva detta.

Eftersom skolmåltiden är en så viktig del i skoldagen och en så viktig förutsättning för att de övriga resurser som vi spenderar skall få avsedd effekt – nämligen att ungarna också skall lära sig någonting i skolan och orka med sitt arbete – vill vi ha en sådan beredskap för en lagstiftning om det skulle behövas. Jag för min del skulle vara väldigt glad ifall den inte behövdes, och de kommuner som nu resonerar om detta säger: Nej, det är inte vettigt. Vi får göra andra prioriteringar.

Anf. 34 RUNE RYDÉN (m) replik

Herr talman! Jag konstaterar att Eva Johansson tyvärr tog tillbaka en del av det hon sagt tidigare. Det verkar som om Eva Johansson och hennes partikamrater inte riktigt litat på de kommunala förtroendemännen.

Jag har också svårt att se att det har varit särskilt stora diskussioner om införande av skolmåltidsavgifter ute i landet. Jag bor själv i en kommun där man av tradition har haft skolmåltidsavgifter i gymnasiet, och det har aldrig lett till några diskussioner. Det finns där en klar uppfattning över partigränserna att det är lämpligt. Det är också ett bra sätt att vänja eleverna vid att allting i livet inte är gratis. Det är också ett pedagogiskt moment i den utbildning som skall ges i samhället.

I övrigt tycker jag, som Eva Johansson sade i sitt första inlägg, att det inte är så väldigt stora skillnader mellan våra uppfattningar i utskottets betänkande. Det är ett trevligt utslag av demokratin att vi har en växling vid makten. Att sedan Eva Johansson tycker att det är utomordentligt trevligt att det är hennes partikamrater som nu är vid makten hoppas jag inte kommer att förändra hennes uppfattning när motsatsen kommer att inträffa efter denna mandatperiod.

Anf. 35 EVA JOHANSSON (s) replik

Herr talman! Jag vill för säkerhets skull tala om att jag inte tänker föreslå att vi skall avskaffa de allmänna valen och den allmänna rösträtten.

Anf. 36 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v)

Herr talman! Jag skall fatta mig kort. Jag börjar med att yrka bifall till utskottets hemställan. Jag har inte avgett några reservationer, och jag delar i stort de åsikter som tidigare har framförts av Eva Johansson och skall inte upprepa dem. Jag vill ändå här passa på att uttrycka min glädje över utskottets positiva behandling av Vänsterpartiets motion Ub364 om förslag till lagändring för att förhindra att avgifter tas ut för skolmåltider på grundskolan och gymnasieskolan.

Vi ser utbildning på grundnivå som en självklar rättighet som inte skall vara förenad med kostnader för eleverna. Ingen skall behöva avstå från gymnasieutbildning av ekonomiska skäl. Alla barn och ungdomar har rätt till likvärdig utbildning oberoende av deras föräldrars inkomst. Alla typer av avgifter i skolan är förmodligen ett av de säkraste sätten att öka segregationen.

De urholkade statsbidragen har försatt många kommuner i ett mycket svårt ekonomiskt läge. Det har gjort att det blivit allt vanligare att diskussioner förs om att avgiftsbelägga skolmåltiderna. Det gäller då oftast gymnasieskolan. Denna utveckling är både oroande och diskutabel. Resultatet skulle bli ojämlikhet mellan invånare i skilda kommuner, vilket kan upplevas som mycket orättvist.

Vi i Vänsterpartiet är medvetna om att det gäller att uppfylla kraven på likvärdighet i skolan och samtidigt värna om den kommunala självstyrelsen. Men i det här fallet väger idén om en likvärdig skola för alla

Prot. 1995/96:48

31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

tyngre än motiven bakom decentralisering. Det är en basal och grundläggande idé.

Det är klart att inte heller vi tycker att det är något självändamål med en lagstiftning. Det är en nödvändighet för att värna om grundläggande värden, nämligen barns lika värde och barns likvärdiga möjligheter till utbildning. Om en del av kommunerna skulle handla i enlighet med de diskussioner som förts skulle detta drabba de ekonomiskt svaga grupperna ganska hårt, och särskilt dem med många barn.

Jag har lyssnat på debatten. Jag blev litet förvånad över Marie Wiléns från Centerpartiet, Inger Davidsons och Rune Rydéns funderingar kring det kommunala självstyret. Jag tänker på den massiva misstro som jag har upplevt att samtliga dessa partier hyser mot kommunalpolitikernas förmåga att rättvist fördela befintliga resurser mellan kommunala skolor och fristående skolor. Det är för mig en motsägelsefullhet som jag inte riktigt förstår.

Det är viktigt att barn får en fullvärdig kost under sina ofta mycket långa arbetsdagar – i gymnasieskolan befinner sig eleverna i skolan under åtskilliga timmar på dagen – annars blir ofta följderna att de får svårigheter att koncentrera sig, och då minskar också deras förmåga till inläring.

Vänsterpartiet har i motioner också uppmärksammat den dramatiska ökningen av astma och allergisjukdomar. Det är vi inte ensamma om. Det beror mycket på den dåliga inomhusmiljön och, framför allt, bristfällig ventilation. Jag har gjort ett särskilt yttrande för att markera vikten av att riksdagen vidtar kraftfulla åtgärder så att någonting verkligen händer och så att utvecklingen kan vändas.

Vi har också tagit upp skolhälsovårdens stora betydelse. Jag skulle vilja markera något som jag tycker är oerhört viktigt och som jag vill fästa utskottets och riksdagens uppmärksamhet på. Det gäller de nedskärningar av skolans elevvård – skolsköterskor, kuratorer och psykologer – som nu sker i våra kommuner och som i dagsläget har medfört att ärendena på de psykiatriska mottagningarna har ökat markant. Det är ärenden som tidigare har kunnat tas om hand av skolans elevvårdande personal. Det är *barnen* som drabbas hårt när man skär i den kommunala verksamheten. Barnens rop på hjälp syns bl.a. i den kraftiga ökningen av antalet samtal till BRIS, men också i de ökande köerna till BUP- och PBU-mottagningarna.

Anf. 37 RUNE RYDÉN (m) replik

Herr talman! Britt-Marie Danestig-Olofsson tog upp skolmåltidsavgifterna. Det är i och för sig kanske inte så förvånande. Det var en motion från hennes parti, och jag beklagar att man inte avlog den. Britt-Marie Danestig-Olofssons uppfattning att allt skall vara betalt från statligt håll i skolväsendet stämmer ganska väl överens med hennes ideologi. Jag tror inte att en debatt mellan oss kommer att utjämna eller överbrygga motsättningarna. Men jag tycker att Britt-Marie Danestig-Olofsson skulle gå ut i skolorna och se hur verksamheten fungerar. Det är som jag nämnde högst ett tjugotal kommuner som har infört eller överväger att införa skolmåltidsavgifter. Detta gäller alltså gymnasie-

skolor. Jag sade också att jag tycker att det finns ett visst pedagogiskt moment i att ta ut en avgift.

Det som jag skulle vilja diskutera litet närmare är hennes försåtliga angrepp mot övriga partier. Hon sade att vi inte litar på den kommunala självstyrelsen när det gäller friskolorna. Det gör vi inte alltid. Det finns nämligen ideologiskt förblindade kommunalpolitiker som ibland vill klämma åt friskolorna. Det kan vi väl vara överens om, Britt-Marie Danestig-Olofsson. Dessa kommunalpolitiker är rädda för den konkurrens och stimulans som det innebär för det ordinarie skolväsendet att ha friskolor i kommunen. Jag skulle här i kammaren kunna citera vad en ledamot av utskottet, Bengt Silfverstrand, har sagt i det sammanhanget, men jag skall avstå från det eftersom han inte finns i kammaren. Men det vore frestande.

Det är skälet, Britt-Marie Danestig-Olofsson, till att vi har det förslag som vi har.

Anf. 38 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v) replik

Herr talman! Jag trodde att Rune Rydén observerade vad jag sade: Ett lagförslag är något som vi i sista hand vill ha. Det vore bättre om kommunerna själva agerade och tog bort avgifterna där de förekommer.

Men det är bättre att stämma i bäcken än i ån. I det kärva ekonomiska läge som – jag tror Rune Rydén delar den bedömningen med mig – råder i många kommuner tycker vi att det här är en oerhört viktig fråga. Det gäller barns likvärdiga möjligheter till utbildning.

Det var ju bra att Rune Rydén erkände att Moderaterna ibland inte litar på kommunalpolitikerna. Det erkännandet har jag inte hört tidigare. I det sammanhanget vill jag säga att det visst kan finnas ideologiskt förblindade kommunalpolitiker. Men jag håller inte för helt osannolikt att det även finns ideologiskt förblindade riksdagspolitiker.

Anf. 39 INGER DAVIDSON (kds) replik

Fru talman! Britt-Marie Danestig-Olofsson antydde att vi kristdemokrater bland andra partier inte litade på kommunalpolitikerna när det gäller fristående skolor och jämförde det med att vi nu litar på dem i fråga om skolmältider.

Det här är två helt olika saker. Jag försöker utgå ifrån verkligheten och den erfarenhet jag har när jag bedömer olika frågor. Vad gäller fristående skolor finns det en konkurrenssituation mellan offentliga skolor och fristående skolor som kan vara svår för vissa kommunalpolitiker att hantera. De fria skolmältiderna är en prioriteringsfråga där man får väga olika nedskärningar mot varandra. Erfarenheten visar att det finns ett oerhört starkt motstånd mot att ta till avgifter på skolmältiderna.

Anf. 40 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v) replik

Fru talman! Jag skulle vilja be Inger Davidson att förtydliga sig. Vad menar hon egentligen när hon säger att det råder en konkurrenssituation vad gäller de fristående skolorna? På vilket sätt har det sam-

Prot. 1995/96:48

31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

band med förslaget att man skall låta barnens behov vara avgörande vid resurstilldelningen?

Jag skulle gärna vilja få de frågorna närmare utvecklade.

Anf. 41 INGER DAVIDSON (kds) replik

Fru talman! Jag vet att vi kommer att få föra en debatt om fristående skolor. Det har vi gjort ett antal gånger redan, och vi kommer att få göra det igen senare i vår.

Kristdemokraterna har en annan inställning i den här frågan. Vi menar att det måste finnas en fastställd grundsumma för det statliga bidraget till de fristående skolorna om det skall bli konkurrens på lika villkor. Vi bygger också vårt ställningstagande på erfarenhet. Jag tror nog att Britt-Marie Danestig-Olofsson inser att det finns konkurrens. Om man har ett offentligt skolväsende och det kommer vad man uppfattar som uppstickare, som vill jobba på ett litet annorlunda sätt, kan det uppstå svårigheter när det gäller att bedöma om de behövs eller inte. Det är en konkurrenssituation, helt enkelt.

Den situationen finns inte vad gäller fria skolmältider. De flesta politiker är överens om att man bör sträva efter att ha fria skolmältider så långt det någonsin går. Det är skillnaden.

Anf. 42 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v) replik

Fru talman! Jag måste säga att jag fortfarande inte förstår sambanden. Avgiftsbelagda skolmältider drabbar faktiskt de barn som kommer från ekonomiskt resurssvaga hem. Särskilt de familjer som kanske har både tre, fyra och fem barn i skolåldern drabbas hårt. Det kan faktiskt göra att föräldrarnas valfrihet minskar.

Vi får naturligtvis ta den här debatten senare. Jag ser fram emot att diskutera de fristående skolorna. Jag skall därför avstå från att kommentera dem nu.

Anf. 43 MARIE WILÉN (c) replik

Fru talman! Jag instämmer i Inger Davidsons replik. Jag vill också från Centerpartiets sida markera att det faktiskt inte går att jämföra skolmaten och friskolorna, som Britt-Marie Danestig-Olofsson gör. Jag tänker inte ge mig in i en friskoledebatt. Det finns inte några avgifter på skolmältiderna i grundskolan och bara i ett litet fåtal gymnasieskolor. Det går inte att säga att barn i grundskolan har drabbats av avgiften eftersom den inte finns.

Jag tror också att det finns en mycket stor enighet om att man inte skall ha avgifter på maten i skolan. Den här debatten kan inte jämföras med den om friskolorna, där det milt sagt inte har rätt enighet. Jag tänker inte ge mig in i friskoledebatten nu. Men jag tycker att det är en skillnad mellan frågan om skolmältiderna och den om friskolorna.

Anf. 44 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v) replik

Fru talman! Om jag uppfattade Marie Wilén rätt sade hon att det inte förekommer några avgifter för skolmältiderna. Men enligt de uppgifter jag har förekommer det avgifter. Det förs också en diskussion i

många kommuner, vilket kan leda till en utvidgning. Det är en av orsakerna till att motionerna har skrivits.

När det gäller den kommunala beslutanderätten och det kommunala självstyret är frågan – vi har diskuterat det, och jag har sagt det till Rune Rydén – om riksdagen har förtroende för kommunalpolitikerna. Det är märkligt tycker jag att Centern i vissa fall hävdar decentraliseringsprincipen hårt. Det är ju ett av partiets tydliga argument. Men i *ett* sammanhang är den principen nu helt utspelad: Just när det gäller de fristående skolorna är den inte längre aktuell. Jag tycker fortfarande att det är motsägelsefullt.

Anf. 45 MARIE WILÉN (c) replik

Fru talman! Jag vill bara tala om vad jag sade. Jag sade att det inte finns några avgifter i grundskolan, men det finns i ett fåtal gymnasieskolor. Vi tycker att skolmaten skall vara avgiftsfri.

Anf. 46 STEN ANDERSSON (m)

Fru talman! Jag skrev i fjol en motion, Ub301, som handlade om skåningars rätt att få information och utbildning i skolan om sin historia före år 1658. Det gäller förvisso även de andra landsdelar som inte alltid har tillhört Sverige. Även de skall erhålla samma historieundervisning.

Svaret i betänkandet kan väl betraktas som att jag försöker slå in öppna dörrar. Man aktualiserar i praktiken ett ordstäv från Karl XI som säger att vad göras skall är redan gjort. Man säger att det jag för fram i min motion inte är korrekt. Utskottet betonar – och jag vill understryka att det är ett enigt utskott – att min motion inte är korrekt eftersom man i dag genomför den undervisning som jag efterlyser. Men, fru talman, jag vågar hävda att så inte är fallet.

På min tid, på 50-talet i folkskolan, lärde man sig icke ett dugg om vad som hade hänt i Skåne före 1658. Jag har kontrollerat med dem som har gått i skolan senare, och de säger att exakt samma sak gäller för närvarande. Jag måste uttrycka min förvåning över att utskottet kan skriva under ett tiotal rader i betänkandet som faktiskt inte överensstämmer med den verklighet som finns ute i våra skolor i dag.

Fru talman! Vid högtidliga tillfällen brukar vi ofta prata om vikten av att känna sin historia och känna sina rötter. Det är inte så länge sedan som ledande svenska politiker kritiserade Sovjetunionen för att man där ville tvinga balterna att lära sig rysk historia. När det gäller den invandring vi har i Sverige i dag betonar vi också vikten av att invandrarna skall få undervisning i den kultur som finns i det land som de lämnat.

Jag tycker att samma rättighet även borde gälla för skåningarna.

Magnus Ladulås, Erik XIV, och med tanke på namnet på den kungens rådgivare skall man kanske vara tacksam att han inte var skånsk kung, Gustav Vasa och Gustav II Adolf var alltså inte skåningarnas kungar. Vi läser aldrig om de kungar som regerade i Skåne före 1658. Vi läser inte heller något om de illdåd som Karl X och Karl XI genomförde i Skåne de närmaste 30 åren efter 1658, och det kan jag förstå.

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

Vissa skolfrågor

Kristian IV, jag tror att den danske kungen hade det ordningsnumret, blev ju mest känd för att han halshög en del svenska adelsmän på ett torg inte så långt härifrån. Under min tid i skolan fick jag lära mig att han hade beteckningen Kristian tyrann, och det lär man ut fortfarande. I Skåne på 1520-talet kallade man honom för Kristian den gode.

Nu vet jag att allting är relativt beroende på från vilken sida man ser saker och ting, men det visar ändå att det finns brister i den undervisning vi bedriver i dag i det här ämnet i den svenska skolan.

Fru talman! För att undvika missförstånd vill jag också betona att jag anser att det är ytterst viktigt att vi lär våra skolbarn svensk historia. Jag är alltså ingen Skånefanatiker, och jag har inte något 08-komplex. Jag önskar inte heller bifall till motionen. Enligt vad som står i betänkandet skall det jag önskar redan gälla. Jag vet inte vem som är skyldig till att det inte gäller i praktiken.

Jag hoppas bara att en ändring sker och att även skåningar, hallänningar, blekingar och jämtar får en möjlighet till det som man betonar är så viktigt för alla andra, nämligen att känna sin historia och sina rötter.

Anf. 47 RUNE RYDÉN (m) replik

Fru talman! Jag står bakom utskottets betänkande, men jag tycker ändå att det är ganska bra att Sten Andersson har väckt den här motionen. Det här är ingen ny fråga. Den har förekommit från tid till annan. Jag minns att när jag var ny i riksdagen motionerade jag tillsammans med några andra i samma ämne.

Det finns en brist i de s.k. erövrade provinserna i söder vad gäller historieundervisningen om den tid som ligger före år 1658. I dagsläget har väldigt många lärare börjat ta hänsyn till detta. Man lär sig alltmer om den danska historien, men brister kvarstår. Om vi fortsätter att bedriva det lobbyarbete som motionerandet och annat innebär tror jag att effekterna kommer att bli påtagliga även ute i skolorna. Även lärarutbildningen i historia har ändrat sig i det här avseendet.

Om Sten Andersson går ut i skolorna i Malmö och Lund i dag tror jag att han kommer att finna att historieundervisningen skiljer sig avsevärt från den som han själv upplevde på 50-talet. Jag tycker att det ligger en hel del i Sten Anderssons motion, men inte tillräckligt för att det skall föranleda en annan skrivning än den utskottet har föreslagit.

Anf. 48 LENNART FRIDÉN (m)

Fru talman! Det är inte lätt för dem som sätter samman talarlistorna att veta vad man skall tala om. Det innebär att vi genom mig kommer att återvända till frågan om dyslexi.

Dyslexi är inte bara en skolfråga, det är en livsfråga. Förra året kunde vi se hur det lämnades rapporter bl.a. från våra fångelser som pekar på att över hälften av de svenska internerna på de svenska fångelserna har läs- och skrivsvårigheter. Det bör ju föranleda vissa slutsatser.

I höstas kom det ut en rapport i skriften *Arbetsmarknad och arbetsliv*, författad bl.a. av David Ingvar, där man tog upp problemet med

dyslektikerna och arbetslösheten. Den slår ju extra hårt mot dem. Vi kan se att även några av höstens nummer av andra tidskrifter tar upp detta. Jag har här *SEKO-magasinet* och ett av höstens nummer av ABF:s *Fönstret* som tar upp detta. De pekar just på de oerhörda problemen man får när man väl har lämnat skolan med dessa bristfälliga kunskaper i skriftlig kommunikation.

Vad som dessutom ofta inte är känt är att dyslektiker har andra karaktäristika, nämligen att de har svårt för att hålla ordning. Ni kan ju tänka er den situation som man som dyslektiker drabbas av när man kommer till skolan och inte har så lätt för att lära sig läsa och skriva och dessutom har svårt för att hålla ordning. Ofta har dessa personer en särskilt högt utvecklad kreativitet. Den kan väldigt lätt leda snett om man upplever situationen i klassrummet som mindre meningsfull.

Där har vi alltså redan de stenar som bygger på och skapar en person som får sociala problem. Dessutom drabbas de som ändå försöker att slå sig igenom en textmassa av trötthet. Jag har sett det på nära håll bland släktingar.

Det är inte konstigt att lärare – jag är lärare själv så jag säger inte detta för att hacka på våra pedagoger – ser den här eleven som trött, slö, okoncentrerad, en elev som inte vill lära sig läsa och som hittar på en massa ofog. Man måste alltså känna till hela bilden för den här typen av människor.

Det här leder till sociala problem, och de artiklar som jag pekade på visar också detta.

Om vi dessutom vet att mellan 5 och 8 % har drabbats av dyslexi – det är den gamla klassiska siffran som vi har hört ett antal år – kan vi säga att det är ca 10 % av gossarna. Det är som vanligt vi karlar som tillhör det svagare könet även i det här sammanhanget. Det gör att man får en större koncentration av problem på pojksidan när det gäller både att lära sig läsa och de sociala bekymmer som följer.

Utskottet hänvisar till pågående utredning m.m. Till den hänvisar även Carl Tham i ett frågesvar som jag fick av honom den 19 januari. Men det oroande med det svaret är att han i slutet av det bara drar den slutsatsen att om det kommer att finnas något behov kan man tillse att speciella utbildningsbehov får sina krav tillgodosedda – om. Det är inte fråga om *om*, utan det är fråga om *att* vidta åtgärder och det snarast.

Upp till 10 000 elever lämnar grundskolan varje år utan tillfredsställande skriftlig kommunikationsförmåga. De flesta klarar sig ganska hyggligt ändå. Men alltför många gör det inte. Avvakta, säger utskottet och statsråden. Det är inte ett tillfredsställande svar.

Hur länge skall man avvakta? Hur många tusental personer skall varje år gå ut med ett socialt handikapp, för det är vad det rör sig om. Det finns ju bot. Lärarutbildningen är den allra viktigaste.

Då hänvisar både utskottet och statsråden till att det är kommunernas ansvar. Det är att göra det väldigt lätt för sig. Det är fråga om en bra lärarutbildning, ett nationellt ansvar och att så småningom kunna se till att de lärare som har behov av det får en vidareutbildning och fortbildning. Det kräver också att det finns en bra sådan utbildning i basen.

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

Vissa skolfrågor

Det är årskurs ett som är viktigast för diagnosens ställande, men hela vägen behövs det sedan en annorlunda pedagogik. Det är inte bara fråga om att ägna litet mer tid åt dyslektiker. Det är fråga om att ha en helt annan didaktisk metod, och den kan man inte lära sig i ett nafs.

Samtidigt måste man vara medveten om de andra effekterna av dyslexin, som jag har pekat på.

Jag lät i går en av mina söner fråga några av sina kamrater som går på Lärarhögskolan om dyslexiundervisningen på Lärarhögskolan. Man får av svaren klart för sig att detta framför allt är något för dem som så småningom skall bli speciallärare eller för dem som är särskilt intresserade. Men detta är någonting som måste meddelas alla inom undervisningssektorn.

Fru talman! Som politisk realist, med tanke på hur ställningstagandet i utskottet ser ut, avstår jag från yrkande. Men likt senator Cato i Rom kommer jag att ständigt tjata i den här frågan. Han fick slutligen rätt. Kartago förstördes. Men jag tycker att det bör vara lättare att få rätt, att få någonting positivt uppbyggt, nämligen en god meningsfull lärarutbildning på det här området, som kan vara till fromma för de ca 10 000 barn som varje år föds i Sverige med en svaghet i vissa sammanhang som vi kallar för dyslexi.

Anf. 49 EVA JOHANSSON (s)

Fru talman! Jag tycker att det är bra om Lennart Fridén är med och tjarar om detta och ständigt upprepar behovet av insatser för att stödja barn med läs- och skrivsvårigheter. Det har utskottet gjort vid ett flertal tillfällen. Jag tycker ändå att vi kan se en utveckling på det här området.

Som Lennart Fridén också sade är lärarutbildningen av mycket stor vikt i det här sammanhanget. Det är bra att man på departementet och på Skolverket ser över lärarutbildningen, dess innehåll och även prioriteringen inom den.

Vad det handlar om här tror jag är att vi skaffar oss kunskaper om dyslexi, om läs- och skrivsvårigheter, orsakerna till den och effekterna av den, om olika pedagogiska och andra metoder för att hjälpa och stödja de här barnen och naturligtvis om vikten av att tidigt få en diagnos. Jag tror att man till och med långt tidigare än när barnen kommer till skolan kan ställa den här diagnosen.

Sedan är det naturligtvis också en resursfråga. Det handlar om hur mycket resurser vi kan avsätta. Men det är också en resursfördelningsfråga. Därför har vi alltid lagt mycket stor vikt vid och betonat skolans ansvar för att ge en likvärdig utbildning. Det är också därför som vi under de här åren mycket tappert har slagits emot alla typer av skolpengssystem som vill ge lika till alla, inte rättvist och likvärdigt.

Det är alltså inte fråga om *om* vi skall ta tag i de här frågorna utan i väldigt hög grad om *att* vi skall göra det. Det är en utveckling som glädjande nog är på gång.

Anf. 50 LENNART FRIDÉN (m)

Fru talman! Jag skulle kunna vara elak och säga som Hamlet: Ord, ord, ord.

Eva Johansson säger just att man i flera år från utskottets sida har talat om vikten av detta. Då tycker jag att utskottet lika gärna kunde ha sänt en klarare signal, så att någonting verkligen sker. Det kunde man ha gjort oavsett vilken regering man har haft. Jag vill inte göra en partipolitisk fråga av det här, för det är det inte. Det är inte dyslektikerna betjänta av.

I t.ex. vårt grannland Finland vill jag minnas att det är fem professurer inrättade för dyslexi. I Sverige är det två professorer som arbetar med detta mer aktivt, varav en är emeritus. Det ger inget särskilt starkt intryck. Här behöver, som jag säger, göras väldigt mycket, och det är inte enbart en skolfråga. Det är i högsta grad en social fråga.

När det gäller att fördela resurser kan man konstatera att det är bättre att satsa på en vettig och bra lärarutbildning än på att ha en efterhandsutbildning av dem som sitter på våra fängvårdsanstalter.

Anf. 51 EVA JOHANSSON (s)

Fru talman! Också i detta är vi naturligtvis överens. Visst är det många ord i den här kammaren. Det är ju vårt arbetsredskap. Vi skall avgöra frågor efter en diskussion. Någon annan metod för att avgöra frågorna är inte så alldeles lyckad att förespråka.

Signalerna är skickade, och signalerna har gått fram. Det arbete som nu pågår tyder på att det tas på allvar. Översynen av lärarutbildningen är ett exempel just på att signalerna har gått fram. Det är ett av resultaten.

Jag vet också att det pågår ett utvecklingsarbete, inte bara i regeringskansliet och på Skolverket, utan framför allt ute i kommunerna.

Men vad det i hög utsträckning handlar om är en resursfördelningsfråga, där man måste erkänna att barn har olika behov och att det också måste ta sig uttryck i att inte resurser fördelas lika till alla, utan just rättvist och efter vars och ens behov. Det är bara då, tror jag, som de här barnen kan få del av en likvärdig utbildning.

Den metodutveckling och pedagogiska utveckling som Lennart Fridén efterfrågar är vi nog allihop överens om att vi vill ha. Där finns ingen skillnad.

Anf. 52 LENNART FRIDÉN (m)

Fru talman! Det är skönt att vi kan vara överens om det. Det är bara det att jag tycker att utskottet borde ha kunnat markera kraftfullare.

Jag tog också upp detta problem i en skriftlig fråga till Ylva Johansson på sensommaren. Men när man bara hänvisar till att detta är kommunernas ansvar, och det skriver också utskottet nu – utskottet erinrar om att det är kommunerna som har ansvaret för att fortbilda sin personal – tycker jag att man gör det litet för lätt för sig. Många av våra små kommuner har varken insikten eller några möjligheter att göra något på det här området. Det är fråga om det nationella ansvar som skall tas för en bra lärarutbildning.

Prot. 1995/96:48

31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

Låt oss gemensamt arbeta för det. Sedan får vi se till att det kommer klarare signaler i form av tillkännagivanden från riksdagen i stället för bara ord.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

*Invandrarunder-
visningen*

9 § Invandrarundervisningen

Föredrogs
Utbildningsutskottets betänkande 1995/96:UbU5
Invandrarundervisningen

Anf. 53 BEATRICE ASK (m)

Fru talman! I det betänkande som vi nu skall behandla har utbildningsutskottet hanterat en rad motioner som rör invandrarundervisningen. Det råder i stora drag enighet om att det är nödvändigt att pröva formerna för svenska för invandrare, svenska som främmande språk samt för hemspråk. Som framgår av betänkandet pågår en rad utredningar och ett arbete för att åstadkomma nyheter på detta område.

Skälet till detta är uppenbart. Vi kan i dag tydligt se att invandrare har stora svårigheter i Sverige. Dessa svårigheter handlar framför allt om bristande kunskaper i svenska språket. Detta gäller vuxna och dess värre också barn och ungdomar som gått i svensk skola under ganska många år och kanske t.o.m. är födda i Sverige.

Att det är ytterligt svårt att lära ut svenska till dem som har kommit hit till Sverige som vuxna, ibland utan någon som helst studievana, tycker jag att man skall ha förståelse för. Jag har många gånger själv funderat över vad som skulle hända om jag skulle kastas i väg till Kina eller något annat land. Skulle jag efter ett par månader kunna skriva enkla små uppsatser och föra ett samtal på kinesiska? Jag har insett att detta inte är den allra enklaste uppgift. Jag tycker att man skall ha denna medvetenhet när man kritiserar sfi-undervisningen. Likväl är det naturligtvis nödvändigt att ständigt kritiskt granska effektiviteten i svenskundervisningen för invandrare.

I motionen som handlar om mer intensiv svenskundervisning för invandrare tar man upp problemet med att vi i dag nästan helt saknar former för att erbjuda välutbildade invandrare – och de är ganska många – intensivkurser i svenska av den typ som svenskar som skall jobba utomlands sätts i. Det finns ett och annat frö till detta, men omfattningen är ganska liten.

Naturligtvis kan den som har en längre akademisk utbildning och är van att studera följa en helt annan kurs än den som inte alls har denna bakgrund kan. Jag tycker att det är synd att inte detta har gjorts tidigare, men för närvarande är jag naturligtvis nöjd med att regeringen i november bad Skolverket att i samråd med Högskoleverket utreda frågan om ett utvecklingscentrum för svenskundervisning för invandrare.

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Invandrarunder-
visningen*

Jag är inte säker på att detta handlar om samma sak som det jag avser i min motion, men jag tycker att det skall bli spännande att se resultatet den 1 april i år. Även om det då kanske mer kommer att handla om metodutveckling och annat, tror jag att detta kommer att vara till nytta. Man får sedan arbeta vidare.

Inom ramen för Invandrapolitiska kommitténs arbete sker nu också en generell översyn av svenskundervisningen för invandrare. Det är också bra, och jag tycker naturligtvis inte att man egentligen skall föregripa en sådan utredning. Vi moderater har dock tillsammans med andra reserverat oss till förmån för en motion från Centerpartiet som handlar om att ta fram en utbildningscheck för sfi-undervisningen.

Det finns många fördelar med ett sådant system. Framför allt innebär det en möjlighet att välja mellan olika utbildningsanordnare i en sund konkurrens. Det ger utvecklingskraft utöver det som vanliga och nödvändiga kvalitetskrav från myndigheterna kan åstadkomma. Jag tycker att det vore väldigt synd om ett sådant system inte skulle prövas, när vi nu är i färd med att seriöst reformera invandrarundervisningen. Vi moderater tycker att man måste markera detta.

Motsvarande idé finns, vilket också framgår av betänkandet, också för hemspråk. Vi moderater anser att formerna även för en hemspråkscheck skall utredas. Det är förmodligen mest intressant när det gäller hemspråksundervisning utanför timplanebunden tid. Jag tycker dock att man öppet måste pröva möjligheterna att förnya hemspråksundervisningen generellt. Det finns goda exempel på hemspråksundervisning som bedrivs av invandrarföreningar och andra och som väl uppfyller de kvalitetskrav man måste ställa.

Jag tror att även om hemspråksundervisningen är en het potatis som vi politiker tassar runt väldigt försiktigt många gånger, så finns det anledning att vara öppen för nya modeller. De resultat vi ser i dag är nämligen icke till fyllest – det är bara att konstatera.

Jag tycker också att det finns anledning att påminna om – för att undvika missförstånd i debatten – att hemspråksundervisningen enligt grundskoleförordningen och den nya läroplanen kan ske i en rad olika sammanhang. Den kan bedrivas i form av språkval, inom ramen för skolans val, som elevens val och även utanför timplanebunden tid. Man måste se detta batteri av olika varianter för att förstå varför man behöver pröva former med olika anordnare av undervisningen.

Fru talman! Jag skall inte argumentera mer för dessa förslag, utan nöjer mig med att yrka bifall till reservation 1. Skälet till att jag inte yrkar bifall till båda reservationerna är att vi försöker bespara kammaren onödiga voteringar. Naturligtvis stödjer vi moderater samtliga reservationer i betänkandet som vi har skrivit under.

Anf. 54 ANDREAS CARLGREN (c)

Fru talman! Vi lever i ett mångkulturellt samhälle. Kanske kan man säga att vi svenskar vänjer oss vid att leva i ett mångkulturellt samhälle. Människor med olika bakgrund kommer hit och tillför nya inslag i vårt samhälle. Detta skapar många gånger nya osäkerheter, men också så oerhört många nya möjligheter.

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Invandrarunder-
visningen*

Inte minst mot bakgrund av det vi har sett och diskuterat, oroats för och många gånger känt sorg över under senare tid i samhället när det har gällt invandringen och hur stora svårigheter den har lett till, är det viktigt att också tala om möjligheterna. Det är också viktigt att tala om hur stora möjligheter det ligger i att vi välkomnar varandra, och att det välkommandet grundar sig på att vi känner trygghet. Tryggheten är i sin tur oerhört beroende av att vi har språket som ett sätt att kommunicera med varandra på och att vi genom språket kan skapa samhörighet.

Det är därför helt avgörande att invandrarelever ges goda kunskaper i svenska. Det är självfallet en förutsättning för att de skall kunna följa den fortsatta undervisningen, men också för att de skall kunna komma vidare på arbetsmarknaden. Om man inte har verkligt goda kunskaper i svenska kan man inte heller tillgodogöra sig den övriga undervisningen tillräckligt bra, och då är det svårt att ta sig vidare till jobb och möjligheter på arbetsmarknaden.

Tillgången till hemspråksundervisning är många gånger en förutsättning för att man skall kunna lära sig ett nytt språk – i det här fallet svenska. Det är viktigt att betona såväl betydelsen av kunskap i svenska som möjligheten till hemspråksundervisning.

Centerpartiet har lagt fram ett förslag om att öka valfriheten för den enskilde genom införandet av en hemspråkscheck. Vår tanke är att man skall kunna lösa in denna check hos en godkänd utbildningsanordnare. Det kan självfallet vara skolan som organiserar och står för undervisningen, men det kan också vara studieförbund, invandrarorganisationer eller andra anordnare. Det är mycket viktigt att säkerställa uppfyllandet av kraven på kvalitet. Det förutsätter t.ex. att kraven på behöriga lärare måste uppfyllas för att en hemspråkscheck skall kunna lösas in. På detta sätt kan vi förena valfrihet och kvalitet.

Vi i Centerpartiet menar att det finns anledning att se över formerna för när hemspråksundervisning skall starta. Med vår modell för en hemspråkscheck skulle invandrarbarn ha möjligheter att börja sin hemspråksundervisning tidigare än vid skolstarten. Vi tror att även detta skulle öka möjligheterna att tillgodogöra sig det egna språket, och så småningom också det svenska språket. Vi menar också att en av fördelarna med vårt förslag är att mindre språk, för vilka det inte går att uppfylla kravet på minst fem elever som i dag är en förutsättning för att hemspråksundervisning skall anordnas, ges ökade möjligheter till detta genom hemspråkschecken. Förslaget ökar alltså inte bara valfriheten utan gör det också lättare att få tillgång till hemspråksundervisning.

Vi har nu tillsammans med företrädare för andra partier reserverat oss för att detta förslag skall utredas och prövas. Vi menar att det är mycket viktigt.

Det andra som jag vill ta upp gäller svenska för invandrare. Vi vet att antalet avhopp är mycket stort. En av orsakerna till det är att undervisningen inte tillräckligt har anpassats till elevernas olika behov och förkunskaper. I en del fall har elever med alltför olika studiebakgrund fått arbeta tillsammans i gemensamma undervisningsgrupper.

Också här vill vi pröva möjligheten att införa ett checksystem, på motsvarande sätt som vi har föreslagit när det gäller hemspråksunder-

visningen. Vi menar att de som har uppehållstillstånd självklart skall ha rätt till svenskundervisning. Vi vill dessutom ge invandraren större valfrihet när det gäller organiserandet och genomförandet av undervisningen. Också här vill vi att checken skall kunna lösas in hos en godkänd utbildningsanordnare när vissa kvalitetskrav är säkerställda, t.ex. krav på behöriga lärare.

Vi menar att denna modell för undervisningen i svenska för invandrare skulle lösa flera av de problem som vi har i dag. Det skulle t.ex. göra det lättare att göra en nivågruppering. Man väljer då den nivå och den studietakt som passar de behov och de förkunskaper som man har. Det skulle göra det lättare att varva arbete och studier. Vidare skulle det bli lättare för invandrare med barn att förena barnomsorg med utbildning.

Vi menar att det också för undvikande av problemen med avhopp är viktigt att ställa krav på motprestationer. Det har under senare tid förts en diskussion om att ställa krav på svenskkunskaper. Det är någonting som vi välkomnar och redan har tagit upp i en motion som utskottet har behandlat.

Vi står från Centerpartiets sida bakom både reservation 1 och reservation 4 vid utskottsbetänkandet, men jag yrkar nu för att spara tid i kammarens arbete bifall endast till reservation 1.

Anf. 55 CONNY SANDHOLM (fp)

Fru talman! Ett av problemen i invandrar- och flyktingpolitiken – såväl för samhället som för den enskilde – är svårigheterna och den långa tid som det tar att komma in i och bli en del av det svenska samhället. Grunden för att det skall gå är verkligen att man lär sig att tala svenska. För att råda bot på detta görs mycket stora insatser i kommunerna för att erbjuda svenskundervisning för invandrare.

Jag tror mig veta att vi är överens över alla gränser om att snabbhet och effektivitet i undervisningen är angeläget. Ett bra sätt att underlätta inläringen och därmed också snabba upp inlemmandet i samhället är att ha ett stort utbud av utbildning. Jag tänker då inte bara på antalet kurser utan snarare på kurser med olika utformning och metodik. Jag tycker att Centermotionen är värd att stödja, eftersom den öppnar sådana möjligheter.

Precis som vi är invandrarna olika individer, och jag är säker på att de, om det finns olika kurser, också kan välja dem som passar dem bäst. Då blir även inläringen bättre och snabbare. Det är ett förhållande som gäller för oss svenskar. Varför skulle det inte gälla för nysvenskarna? Kan vi också nyttja skattepengarna bättre och effektivare – och det gör vi, om vi får en bättre och effektivare utbildning – minskar kritiken mot systemet, och det tror jag är mycket angeläget.

Problemet är ju inte att vi har något resursöverskott inom skolan utan att det där finns skriande behov. Det borde därför vara mer av systematiskt sökande och prövande av olika vägar och metoder. Det borde vara en regel, inte ett undantag, just i avsikt att få ut mer för skattepengarna. Tillåter vi oss inte att prova olika vägar och olika metoder, hur vet vi då vad som är bäst och effektivast? Bristen på resurser

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Invandrarunder-
visningen*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Invandrarunder-
visningen*

– som är uppenbar för alla – borde leda till en allt större öppenhet att ta till sig och seriöst pröva alla förslag.

Det är mot den bakgrunden, fru talman, som jag är undrande och besviken över det stela för att inte säga rigida bemötande som detta förslag har fått. Det verkar som om man biter sig fast vid bordskanten och drar ned luvan över öronen i stället för att öppna sig och ta emot förslaget. Ett checksystem skulle för både sfi-undervisningen och hemspråksundervisningen ge såväl bättre valfrihet som bättre resultat.

Jag undrar ibland om problemet är mera semantiskt än politiskt, om det är uttrycket ”check” som är motbjudande. Om så skulle vara fallet, tror jag att vi alla är villiga att ändra benämningen så att den passar bättre in.

Det viktiga är ändå målet. Det är viktigare att få en mångfald i utbudet, att studieförbund, invandrarorganisationer och andra aktörer kan komma in och bredda utbudet. Då får vi bättre effektivitet, och den enskilde nye medborgaren får en chans att välja.

Vi vill förbättra den kommunala hemspråksundervisningen också på ett annat sätt, nämligen genom att ge en möjlighet för hemspråkslärare att efter en tilläggsutbildning i sitt språk fungera också som lärare i B-språk i den ordinarie skolan. På det sättet kan man få ett bredare utbud av språkundervisning i den ordinarie skolan samtidigt som de här lärarna får en bättre tillvaro.

Jag tror att detta är ett bra förslag. Vi har inte rönt större framgång med det, men vi får väl göra så som någon tidigare sade här i kammaren: komma åter och tjata med en viss iver och ihärdighet.

Jag yrkar för tids vinnande bifall endast till reservation 1 vid detta betänkande.

Anf. 56 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v)

Fru talman! Det råder såvitt jag kan förstå en stor politisk samstämmighet om vikten av goda kunskaper i svenska språket för de invandrare som kommer hit. Det är en viktig förutsättning både för att de skall känna tillhörighet till det svenska samhället och för att de skall klara högre studier, och det är också avgörande för möjligheterna att få ett jobb.

Vänsterpartiet har därför i en motion föreslagit att riktvärdestiden för svenskundervisningen förlängs med 100 timmar, från nuvarande 525 timmar till 625 timmar. Vi har gjort det därför att vi tror att det skulle öka förutsättningarna att uppnå ett gott undervisningsresultat.

Vi är överens med utskottsmajoriteten om att det i första hand är det individuella behovet som skall vara avgörande, både för planeringen av undervisningen och för dennas omfattning. Men vår erfarenhet säger oss att kommunerna ibland tyvärr tolkar detta riktvärde som ett timtak, som inte kan eller får överskridas.

Jag vill därför nu yrka bifall till reservation nr 2 under mom. 5 angående svenskundervisningens omfattning.

Anf. 57 INGER DAVIDSON (kds)

Fru talman! Det är inte utan anledning vi kallar det språk som vi är födda med för modersmål. Det finns en oerhört stark laddning i det ordet, som visar att språket hänger samman med hela vår person på ett väldigt intimt sätt. Hur bra man än lär sig ett andra eller ett tredje språk kommer det aldrig att bli en så integrerad del av ens person som modersmålet är. För våra invandrare är det därför nödvändigt både att få lära sig så bra svenska som möjligt och att få underhålla och utveckla sitt modersmål.

Visserligen ingår i direktiven till Invandrapolitiska kommittén att undersöka hur kunskaper i svenska språket påverkar invandrarnas förutsättningar i arbetslivet och delaktighet i samhället i övrigt, men att avslå alla nya idéer med hänvisning till att vi inte vet någonting innan den är färdig är ändå något överdrivet. Vi vet mycket väl att goda kunskaper i svenska är den viktigaste förutsättningen för att invandrarna skall kunna orientera sig i det svenska samhället, få ett arbete och utveckla sociala kontakter.

Vi kristdemokrater anser att möjligheterna skulle förbättras om det infördes ett system med utbildningscheck för svenska för invandrare och en hemspråkscheck för hemspråksundervisning. Andreas Carlgren har nyss beskrivit hur systemet skulle kunna fungera, så jag tar inte upp det.

När det gäller svenska för vuxna invandrare är fördelarna tydliga. Allmänna grundkunskaper och förkunskaper i språket kan bli utgångspunkt för bedömning av studietakten. Undervisningen kan inriktas på specialområden i första hand, som gör att en invandrare med goda yrkeskunskaper snabbare kan få ett jobb, så snart han har lärt sig svenska inom sitt område. Flexibiliteten med ett checksystem underlättar också för både mannen och kvinnan i en familj att delta i undervisningen, även om de t.ex. har problem med barnpassning.

Hemspråkschecken måste sättas in i sitt sammanhang. Hemspråksundervisningen har av en del uppfattats som ett onödigt extrainslag i skolan. Därför är det viktigt att riksdag och regering slår fast den här undervisningens betydelse. Utöver den vikt det har för barnet att få kulturella rötter och möjlighet att kommunicera med sina föräldrar och andra minoritetsgrupper finns det den rent samhällsekonomiska aspekten. Sverige har nytta av många språkkunniga människor.

Häromdagen såg jag att ett företag annonserade efter en person i en företagsledande ställning som skulle kunna svenska, engelska och serbokroatiska. Det var ett företag som skulle verka i Bosnien. Vem i Sverige kan uppfylla de kraven, utöver ungdomar som vuxit upp i Sverige och lärt sig alla tre språken?

De flesta anser att språksatsningen i skolan är oerhört viktig när vi nu är medlemmar i EU och när internationella engagemang ökar alltmer. Det har också visat sig i undersökningar att en majoritet av ungdomarna kan tänka sig att arbeta utanför Sverige. Varför inte se hemspråksundervisningen som en del i de exportfrämjande åtgärderna? Det behövs också mer udda språkkunskaper inom t.ex. diplomati och biståndsarbete och dessutom inom många yrkesområden här hemma, från

Prot. 1995/96:48

31 januari

*Invandrarunder-
visningen*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Invandrarunder-
visningen*

turist- och kulturliv till hemtjänst och äldreomsorg. Vi måste avdramatisera diskussionen om hemspråket. Det är helt enkelt vanlig språkundervisning, som dessutom råkar vara många elevers modersmål.

Jag vet att man i den invandrarpolitiska kommittén diskuterar hur ämnet bättre skall kunna integreras i skolan. Ämnet måste få samma status som övriga ämnen. Därför skall hemspråksundervisningen normalt ingå i den vanliga skolans undervisning. Men de regler som finns ger en viss begränsning. Det finns språkgrupper som är så små att man inte kan samla tillräckligt stora grupper, men de språken är lika viktiga för de grupper som de berör, och kunskaperna kan vara lika viktiga för samhället.

Som en kuriositet kan jag nämna att den japanske nobelpristagaren i litteratur Kenzaburo Oe översattes till svenska av en kvinna som fått hemspråksundervisning i Stockholm. Storleken på den undervisningsgrupp som hon tillhörde skulle inte ha accepterats i dag.

Det är inte minst för de små språkgrupperna som en hemspråkscheck skulle ha betydelse. Föräldragrupper, invandrarföreningar och studieförbund kan ordna undervisning på olika sätt, alltifrån lördagsundervisning till exempelvis några veckors lägerskola med elever från hela landet.

Vi kristdemokrater arbetar för olika åtgärder som skall stärka hemspråkets status i den vanliga skolan. Vi tycker t.ex. att man borde börja med att byta namn och kalla det för modersmålsundervisning. Men framför allt för att de små minoriteternas barn skall få chansen till undervisning vill vi också pröva ett system med hemspråkscheck.

Jag yrkar bifall till reservation 1. I likhet med övriga avstår jag från att yrka bifall till reservation 4, men jag ställer mig också bakom den.

Anf. 58 NALIN BAKSI (s)

Fru talman! Min dröm om ett mångkulturellt samhälle handlar om att människorna gemensamt har en grund att stå på, att demokratin och lagarna är gemensamma, att man har ett språk som är gemensamt för alla. Sedan får de gamla modersmålen komplettera respektive grupp. Om jag skall kunna umgås med en grek måste vi ha ett gemensamt språk, och det är svenska i Sverige. Det är nästan ett villkor för att få nya vänner att man har ett språk gemensamt.

Språket kan vara en brygga mellan människor från olika kulturer, som ökar förståelsen och respekten mellan individerna. Men bristande språkkunskaper kan också vara en barriär, som döljer det viktiga, människan och hennes personliga egenskaper, karaktär, intressen, åsikter och bakgrund.

Språkproblemen är även en del av den tilltagande rasismen och främlingsfientligheten. För den som inte kan svenska ökar utanförskapet och maktlösheten. Man måste ta språkproblemen på allvar.

Därför är jag glad för att riksdagen våren 1994 gjorde ett tillkännagivande till regeringen om behovet av ett särskilt utvecklingscentrum för undervisning i svenska för invandrare. Utskottet ansåg att det är angeläget att ett sådant centrum snarast inrättas vid någon eller några lärarhögskolor för att där samla, utveckla och förmedla kunskap och

kompetens, metodik och pedagogiskt material i undervisningen i svenska för invandrare.

Svenskundervisning för invandrare är för närvarande föremål för både utredning och utvärdering. I Invandrapolitiska kommitténs uppdrag att se över den svenska invandrapolitiken ingår att ägna särskilt intresse åt effekterna av undervisningen i svenska språket. Enligt direktiven är det en viktig uppgift att undersöka hur kunskaper i svenska språket påverkar invandrarnas förutsättningar i arbetslivet och delaktighet i samhället i övrigt.

Jag skulle vilja kommentera det Andreas Carlgren tog upp om sfi-undervisningen och varför så många hoppar av den. Den erfarenhet jag har från skolan i Sverige, för 15 år sedan, är att undervisningen i sfi tyvärr var anpassad till en annan tid. I de böcker vi hade stod det att "fröken Olsson skall åka med husvagn till Holland" och "vart skulle fröken Olsson åka med husvagnen". Sverige har förändrats. De människor som kommer från Kurdistan, Somalia eller andra ställen, som har varit med om krig och annat, struntar fullständigt i vart fröken Olsson åker med husvagnen.

Därför är det viktigt att lärarna hela tiden får fortbildning för att kunna anpassa sig till det nya samhället. Jag tror att det för de eleverna – förutom att det är viktigt att det är olika nivåer i olika grupper – är viktigt att undervisningsmaterialet anpassas till det nya samhället. Jag undrar ofta hur viktigt det skulle kännas att lära sig svenska om man t.ex. fick olika artiklar om just läget i världen och läget för flyktingar i Sverige. Det viktigaste för många är att man känner igen språket. Det är då man har intresse av att lära sig det språket. Jag tror alltså att fortbildning för lärarna är det viktigaste just när det gäller att lära invandrare svenska.

Jag yrkar avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 59 ANDREAS CARLGREN (c) replik

Fru talman! Nalin Baksi tar upp något som är viktigt, nämligen att undervisningen i svenska för invandrare måste vara mycket bättre anpassad till det nya samhället och alla de villkor som gäller för invandrare som kommer till Sverige i dag. Det är också viktigt att fortbildningen för de lärare som deltar i den här undervisningen blir bättre.

Något som ytterligare skulle kunna göra det bättre vore att det fanns möjlighet att välja olika anordnare av utbildningen. Det kan många gånger vara ett sätt att få in nya metoder, att pröva andra vägar, att göra det som är nytt och som är annorlunda men bra. Därför tycker jag att det som Nalin Baksi säger är viktigt inte alls utesluter det förslag som vi har lagt fram om en check för sfi, svenskundervisningen för invandrare.

Likadant är det med hemspråksundervisningen. Där är ju utskottets motiv för avslag ännu kortare och har ännu mindre innehåll. Jag hoppas det tyder på att man egentligen skulle kunna vara beredd att tänka över det här. Jag tror att det vore bra. Och som Conny Sandholm sade: Är

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Invandrarunder-
visningen*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Invandrarunder-
visningen*

det ordet som är problemet skall vi gärna tänka över ordet, och så hoppas jag att ni på den socialdemokratiska sidan tänker över förslaget.

Anf. 60 NALIN BAKSI (s) replik

Fru talman! Först vill jag gärna säga att de lösningar som är lämpliga på ett ställe kanske inte alltid är lämpliga på ett annat. Jag tror att vi här i riksdagen skall vara försiktiga med att besluta om det ena eller det andra. Det kanske går att bedriva undervisning på ett visst sätt i Tensta, men det kanske skall vara helt annorlunda i Danderyd, just på grund av att förutsättningarna är olika.

Jag vet också många kommuner där problemet inte är mängden hemspråk eller möjligheten till utbildningscheck. Problemet är i stället att hitta hemspråklärare.

Därför är jag mycket försiktig, och vill också att riksdagen skall vara mycket försiktig, när det gäller att bestämma sig för saker som är så olika på olika ställen.

Anf. 61 ANDREAS CARLGREN (c) replik

Fru talman! Jag håller med om att det verkligen finns fler problem att lösa än de som går att lösa med vad vi har kallat för ett checksystem. Men jag hoppas också att det Nalin Baksi säger om hur olika förutsättningarna är också kan vara ett skäl för Socialdemokraterna att fundera över det förslag vi har lagt fram. Jag tror nämligen att det är *ett* av de olika sätten att lösa det problemet.

Anf. 62 INGER DAVIDSON (kds)

Fru talman! Jag håller också med Nalin Baksi om att pedagogiken är oerhört viktig och att lärarutbildningen är en viktig del när det gäller att utveckla ämnet svenska för invandrare. Men det har talats mycket om signaler de senaste dagarna. Det har handlat om vilka signaler vi som politiker sänder ut när det gäller främlingsfientlighet och rasism.

Häromdagen sade Ingvar Carlsson att man nu skulle tvinga invandrare att lära sig svenska. Att sända ut det på det sättet är *en* signal. Jag undrar om Nalin Baksi anser att detta är en bättre signal att sända ut än den som vi talar för här, nämligen att öka möjligheterna för invandrare att lära sig svenska genom att skapa ett system som är så flexibelt som möjligt.

Nalin Baksi sade att det ser olika ut på olika håll i landet och att det skulle vara en anledning till att inte införa det här systemet. Men det är ju precis därför vi vill att det skall prövas: därför att det ser så olika ut, därför att det finns så olika förutsättningar och därför att invandrarna själva har så olika förutsättningar.

Anf. 63 NALIN BAKSI (s)

Fru talman! Jo, rätt signaler är viktigt. Under 80-talet var undervisningen väldigt dålig, såsom jag beskrev tidigare, och det var därför som många invandrare hoppade av. Det är också den bilden man har av den svenska undervisningen.

Jag ställer mig bakom det Ingvar Carlsson säger, eftersom jag var med i just den kommitté som föreslog att det skulle vara en skyldighet att lära sig svenska. Detta vidhåller jag fortfarande. Som jag sade i mitt anförande går det inte att få ett jobb, och det går över huvud taget inte att komma in i det svenska samhället, om man inte kan det svenska språket väldigt bra.

Jag tror att det krävs både att invandrare tar det ansvaret och känner den skyldigheten att lära sig svenska *och* att man erbjuder en bra utbildning. Det är vad det handlar om. Då tror jag inte att det skulle vara så många som hoppar av sfi-undervisningen.

Anf. 64 INGER DAVIDSON (kds)

Fru talman! Jag håller självfallet med om att det skall vara en skyldighet att lära sig svenska, eftersom det är en förutsättning för att inlemmas i det svenska samhället. Men det är en sak att lägga det på invandrarna genom att säga: Nu har ni skyldighet, och en annan sak att säga: Nu skall vi öppna så många vägar som möjligt för er så att det fungerar, så att ni kan klara av det här på ett bra sätt, så snabbt som möjligt och med de olika förutsättningar ni har. Jag tycker att det är en viktig nyansskillnad som, som sagt, ger vissa viktiga signaler.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

10 § Utbildning i Sverige för utlandssvenska barn och ungdomar

Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande 1995/96:UbU6

Utbildning i Sverige för utlandssvenska barn och ungdomar (prop. 1995/96:89)

Anf. 65 ULF MELIN (m)

Fru talman! Sveriges fortlöpande internationalisering, den ökade konkurrensen, EU-medlemskapet och behovet av att stärka Sveriges internationella konkurrenskraft gör att vi i vårt land kommer att ha ett ökat behov av internatundervisning för elever vilkas föräldrar under kortare eller längre perioder arbetar utomlands. Av samma skäl har Sverige behov av att kunna erbjuda undervisning i internatform åt ett växande antal ungdomar som av olika skäl behöver gå i denna skolf orm.

För att dessa behov skall kunna motsvaras krävs att det finns riksinternatskolor som har bredd och kvalitet i sitt utbud. Det är också viktigt att skolan kan rekrytera elever som kommer från den kommun som skolan ligger i, och det är lika viktigt att elever från glesbygd eller elever som behöver ett miljöbyte har tillgång till dessa skolor.

Med en bredd av elever som av olika skäl går på en riksinternatskola garanteras mångfald och öppenhet. Därför vill vi slå vakt om och

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Invandrarunder-
visningen*

*Utbildning i Sverige
för utlandssvenska
barn och ungdomar*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

utveckla riksinternatskolorna Gränna, Lundsberg och Sigtuna i stället för att avveckla dem, vilket nu regeringen indirekt föreslår.

Det föreslås att utlandssvenska elever i princip skall kunna välja skola och skolform. Det är bra. Det har vi inga invändningar mot. Det är rimligt att en elev skall kunna välja en annan skola eller skolform. Det kan finnas släktingar, vänner m.m. som eleven kan vara inackorderad hos.

Däremot delar vi inte majoritetens uppfattning att ökade valmöjligheter skulle innebära att färre väljer en riksinternatskola. Förutsättningen är förstås att staten inte stryker dessa skolor ekonomiskt.

Vi anser att elever med föräldrar utomlands bör ha tillgång till det sociala stöd som riksinternatet ger om detta inte kan ordnas på annat sätt. Det är fel att tro att en offentlig skola eller en fristående skola där eleven har inackordering hos en familj kan ersätta en riksinternatskola när det gäller elevhem, fritid, omtanke och socialt nätverk – för inte menar väl Socialdemokraterna att eleverna skall driva vind för våg?

På riksinternatskolorna finns elever som inte har möjlighet att åka hem under helgerna eller under en hel termin. Det är under dessa omständigheter viktigt att eleverna då inte bara får möjlighet till inackordering med tillsyn utan också har tillgång till väl inarbetade elevhem med kunnig personal, ett rikt utbud av fritidsaktiviteter m.m.

Vi får heller inte glömma bort den betydelse det har att riksinternaten tar emot elever från närområdet. Detta utgör en förutsättning för att riksinternaten kan fungera som vanliga svenska skolor, vilket är grundtanken i att erbjuda utlandssvenska elever utbildning i Sverige.

Det är vår uppfattning att riksinternatskolorna även i fortsättningen skall erhålla ett schablonbidrag för internatelever. Bidraget skall innehålla ersättning för utbildningskostnaderna och internatkostnaderna. Ersättningsnivåerna skall fastställas av regeringen utifrån en bedömning av behovet av riksinternatplatser generellt och kostnaderna för dessa vid respektive skola. De skall också, liksom i dag, även i framtiden ha en ställning som riksinternatskola.

Lundsbergs skola har blivit styvmoderligt behandlad av den socialdemokratiska regeringen i så motto att den bara har fått bidrag till undervisningen och inte till elevhemsverksamheten. Vi anser att Lundsbergs skola skall ha samma villkor som de två andra riksinternatskolorna.

Det föreslås att riksinternaten skall få bidrag för externateleverna enligt samma regler som skall gälla för fristående skolor. Mot bakgrund av de förslag som Friskoleutredningen har lagt fram, vilka nu remissbehandlas och skall bli proposition i vår, ställer detta ett antal frågor.

Socialdemokraterna har ju inte gjort sig kända för att gilla fristående skolor, men här passar det helt plötsligt att ”privatisera” riksinternaten, för att nu använda deras eget språkbruk. Men vilket regelsystem skall gälla? Det har ju funnits två utredningar – en som har sett över fristående skolor på grundskolenivå, men också en som sett över fristående skolor på gymnasienivå.

När det gäller fristående skolor på grundskolenivå är förslaget att lägeskommunen efter förhandlingar skall bestämma vilka bidrag som

skall lämnas. Denna kostnad skall sändande kommuner betala. Men när det gäller gymnasieskolan föreslår *den* utredningen att hemkommunen, dvs. den sändande kommunen, efter förhandling med friskolan skall avgöra vilket bidrag som skall lämnas.

Här lägger man alltså i en proposition fram ett förslag, som majoriteteten i utskottet ställer sig bakom och som gör att dessa skolor inte vet vilket regelsystem som skall gälla. Det är ganska fantastiskt, fru talman. Det vore bra om Torgny Danielsson kunde utveckla detta under sina minuter här i talarstolen.

Dessa skolor kommer att bli utlämnade till kommunalt godtycke. Vad skall gälla om eleverna i lägeskommunen vill välja den skolan? Är det då kommunen som skall bestämma hur många elever som skall gå där, eller skall elever och föräldrar ha ett inflytande? Det vore intressant att få veta det.

Just av dessa skäl anser vi att staten, precis som i dag, skall fastställa och lämna bidragen per elev i grundskolan respektive gymnasieskolans olika program. Man kan undvika att externatelevernans hemkommuner får dubbelt statsbidrag, som det påstås i propositionen, genom att göra en avräkning gentemot den kommun som har elever i en riksinternatskola.

Socialdemokraterna talar ofta och gärna om segregering när det gäller fristående skolor. Men om riksdagen fattar de beslut som föreslås i propositionen och i betänkandet får vi en rejäl segregering på de skolor som i dag är riksinternatskolor. Kvar kommer bara att bli utlandsvenska elever och elever vilkas föräldrar har en tjock plånbok.

Det är vår uppfattning att ansvaret för utbildning för de utlandsvenska barnen är en nationell angelägenhet. Staten stöder de svenska utlandsskolorna, och skall göra det. Staten har också ett direkt ansvar för den svenska utbildningen i Europaskolorna. I det perspektivet är det också rimligt att staten även i framtiden tar ett ansvar för och har inflytande över riksinternatskolorna: Gränna, Sigtuna och Lundsberg.

Jag skulle slutligen, fru talman, vilja ställa ett par frågor till Torgny Danielsson. Det är ju så att riksinternatskolorna skall få en övergångsperiod om fem år innan man tar bort benämningen riksinternatskolor. Under tiden skall man utreda detta, säger man. Vore det inte rimligt att man utredde riksinternatskolorna *innan* man lägger fram ett förslag till riksdagen?

Den andra frågan gäller vilka konsekvenser detta kommer att leda till. Är det så att riksinternatskolorna kommer att få betydligt sämre ekonomiska resurser, eller kommer resurserna att vara desamma som i dag?

Den tredje frågan är den jag nämnde tidigare: Vilka regler skall gälla för riksinternaten – eftersom de nu skall bli fristående skolor – när det gäller de elever som kommer från grundskolan respektive från gymnasieskolan?

Den fjärde frågan gäller elever som behöver ett miljöombyte; eleverna kan ju gå på riksinternatskola av olika skäl. Vilka regler skall gälla för dem? Skall riksinternatskolan förhandla med respektive sän-

Prot. 1995/96:48

31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

dande kommun? Och vad händer då med den elev som behöver miljöombyte om kommunen säger nej? Vad blir svaret då?

Det finns ett antal frågor som man inte har beaktat, vare sig i propositionen eller i betänkandet, och sådana frågor tycker jag att skolorna och föräldrar och elever har rätt att få svar på.

Avslutningsvis, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 66 ANDREAS CARLGREN (c)

Fru talman! Sverige är ju inne i en stor internationalisering. Fler och fler svenskar bor och arbetar utomlands, och de vill många gånger naturligtvis att barnen skall kunna få bra undervisning hemma i Sverige. Centerpartiet menar att detta självklart är ett nationellt ansvar i den meningen att det *skall* finnas goda möjligheter för utlandssvenskars barn att få bra undervisning i Sverige.

I dag finns det tre riksinternatskolor. Det är Grännaskolan, Humanistiska läroverket i Sigtuna och Lundsbergs skola. Vid dessa skolor har man en unik erfarenhet när det gäller att ta emot ungdomar som är barn till svenskar som arbetar utomlands. Personalen har god kunskap om olika länders skolsystem och internationella skolors uppläggning, och det är självklart en fördel för de elever som går där och som kanske tid efter annan kommer att gå i skola också utomlands.

Dessutom vet vi att riksinternaten spelar en viktig roll för miljöombyteselever här hemma i Sverige, elever som kanske en tid behöver gå i en annan skola, få byta ut den invanda hemmiljön för att komma bort från svåra problem. Många kommuner har velat använda den möjligheten. Det är viktigt att den finns också i fortsättningen.

När vi har behandlat det här ärendet har vi fått redovisat från riksinternatskolorna att det där i flera fall finns långa köer och stor efterfrågan på platser. Behovet av undervisning för barnen till svenskar som bor utomlands och vilkas barn vill gå i skola i Sverige kommer att öka. Jag tror därför inte att riksinternaten kommer att räcka till. Vi kommer att behöva utveckla även andra möjligheter.

Därför har vi från Centerpartiets sida tyckt att det är bra med ett system där statsbidraget följer eleven. Det leder också till ökad valfrihet, och vi tycker att det är bra.

En liten kommentar till det Ulf Melin sade nyss: När den regering som båda våra partier satt i lade fram olika förslag till valfrihet var det ju rutin för Socialdemokraterna att säga nej. När nu den socialdemokratiska regeringen lägger fram ett förslag med valfrihetsmöjligheter blir det rutin också för er att säga nej. Det tycker jag är litet synd.

Däremot är vi från Centerpartiets sida mycket kritiska till att regeringen när den föreslår en bra princip är så dålig på att redovisa vilka konsekvenser den kommer att få och på att verkligen tänka igenom att konsekvenserna av det konkreta sättet att genomföra systemet blir bra.

Det är ju inte rimligt att riksdagen fattar beslut om en förändring, om man inte kan säga vad den innebär. Vi har under behandlingen av det här ärendet försökt ställa frågor för att få reda på vilka ekonomiska konsekvenser beslutet faktiskt skulle kunna få. Vi har då förstått att man inte riktigt kan besvara sådana frågor. Det gör mig upprörd. Jag

tycker att det är ett sätt att missköta en bra princip. Därför har vi från Centerpartiets sida sagt att vi tycker att riksdagen skall se till att ersättningen för utbildningskostnader och ersättningen för internatkostnader till de här skolorna skall vara desamma som tidigare.

När det gäller Lundsbergs skola har vi redan tidigare intagit den ståndpunkten att samma villkor skall gälla för den skolan som för de övriga riksinternaten. Det tycker vi fortfarande, och vi har reserverat oss för det.

Till sist: Regeringen föreslår att andra elever i Sverige som söker till de nuvarande riksinternaten skall få samma bidrag som fristående skolor. Även här tycker jag att regeringen lägger fram ett förslag där man inte kan redovisa konsekvenserna. Vi vet ju att reglerna för de fristående skolorna har utretts, vi vet att regeringen förbereder nya förslag, och vi vet t.o.m. att regeringen har satt upp detta på listan över kommande propositioner. Men varken vi i riksdagen eller regeringen kan veta vad de förslagen kommer att innebära. Ändå vill man att riksdagen nu skall besluta att det är de reglerna som skall gälla för riksinternaten.

Det kan inte vara rimligt att införa sådana regelförändringar så att säga i mörker, så att man inte kan veta vad de skall betyda. Vi tycker att det här är för viktigt. Därför har vi menat att man skulle se till att riksdagen får ta ställning till de här förslagen samtidigt. Det har majoriteten i utskottet tyvärr sagt nej till, och därför menar vi att i avvaktan på att de reglerna är klara, så att vi vet spelreglerna, måste regeringens förslag avvisas.

Därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 67 ULF MELIN (m) replik

Fru talman! Det vi moderater i regeringsställning sade ja till, säger vi nu nej till i opposition säger Andreas Carlgren, men det stämmer ju inte. I så fall lyssnade Andreas Carlgren dåligt på vad jag sade. Jag sade ju nämligen detta: Vi ställer upp på den principen att om utlands-svenska barn som skall studera i Sverige vill välja en annan skola eller skolform är det grönt, för att använda Centerns språkbruk. Det är grönt; man kan göra detta, och man kan då bo hos släkt, vänner etc. Vi behåller alltså den principen.

Däremot är det en skillnad mellan oss och Centerpartiet och även de övriga partierna när det gäller detta förslag: Vi vill slå vakt om formen riksinternat. Vi anser att det är en nationell angelägenhet att riksinternaten finns av de skäl jag angav tidigare. Det är det här som Centerpartiet inte ställer upp på, även om Andreas Carlgren talade mycket väl om riksinternatens framtid. Skall Andreas Carlgren vara konsekvent utifrån sitt resonemang borde han också rösta ja till reservation 4, där vi säger att riksinternaten skall finnas i framtiden. Men Centern har valt att inte ställa upp på reservationen, och det beklagar jag.

Anf. 68 ANDREAS CARLGREN (c) replik

Fru talman! Vi behöver inte föra någon lång debatt om det här, Ulf Melin och jag. Vad jag menade med min lilla kommentar var att jag

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

tycker att just systemet, dvs. att statsbidraget följer eleverna – också när det gäller riksinternaten – borde vara en princip som Moderaterna ställer upp på.

Vad jag menar är att regeringen har hittat ett dåligt sätt att följa den principen, och det har vi varit emot. Det var det jag menade med min anmärkning.

Till sist vill jag, bara för att det inte skall vara något missförstånd om vad vi faktiskt menar, säga detta: Precis det som gäller för fristående skolor, som inte heller får statsbidrag i klumpsomma direkt till skolan utan en ersättning som följer eleven, tycker vi skall gälla också för de nuvarande riksinternaten. Det är en bra princip. Om jag inte vill ha en klumpsomma som går direkt till riksinternaten betyder väl inte det att de är dåliga, lika litet som Ulf Melin är emot fristående skolor även om han tycker att systemet också där skall vara att ersättningen följer eleven.

Jag menar att Centerpartiet är konsekvent, och jag tycker att det är bra. Med min lilla anmärkning ifrågasatte jag bara om Moderaterna är riktigt konsekventa i det här fallet.

Anf. 69 ULF MELIN (m) replik

Fru talman! Vi kan naturligtvis diskutera klumpsommor eller inte, Andreas Carlgren och jag, men det avgörande är ändå att vi i vår reservation tillsammans med Folkpartiet och Kristdemokraterna säger att utbildningsformen riksinternat skall vara kvar och är en nationell angelägenhet. Den delen säger ju faktiskt Centern och de andra partierna nej till. Riksinternaten kan mycket väl försvinna om de får njujga ekonomiska villkor.

När det gäller fristående och offentliga skolor är det klart att vi naturligtvis skall slå vakt om dem. Men just för utlandssvenska barn, elever som behöver miljöombyte och elever från glesbygd är det vår uppfattning att det också krävs en tredje utbildningsform, nämligen riksinternaten. De fyller en oerhört viktig funktion. Därför måste vi också se till att de får rimliga ekonomiska villkor.

Vad kommer att hända om de försvinner? Vem skall då ta ansvar för de utlandssvenska barnen i Sverige? Det undrar jag. Vem skall göra det i så fall, när staten frånsäger sig detta ansvar samtidigt som vi vet att vi kommer att ha ett ökat utbyte och en ökad internationalisering? Svenskar kommer att behöva kunna jobba utomlands under ett antal år, likväl som utländska medborgare skall kunna komma hit och arbeta i Sverige. Det är just därför som även den här typen av skolor kommer att finnas och behövas också i framtiden.

Anf. 70 ANDREAS CARLGREN (c) replik

Fru talman! Jag menar precis bara att principen att ersättningen följer eleven naturligtvis inte i sig är ett hot mot riksinternaten, lika litet som den är ett hot mot de fristående skolorna. Just därför har ju Ulf Melin och jag slagits för att fristående skolor skall ha ersättning på det viset. Vi tror ju inte att de skall dö ut då, utan tvärtom; vi tror att de skall leva av det. Riksinternaten är tillräckligt bra för att också locka

tillräckligt många elever. Däremot är de njudda ekonomiska villkor som Ulf Melin talar om ett problem, men de beror ju på hur principen tillämpas i regeringsförslaget, och just det kritiserar jag också.

Anf. 71 CONNY SANDHOLM (fp)

Fru talman! Innan jag gick upp här i talarstolen, och före den här lilla skärmytslingen, satt jag och reflekterade över hur glädjande det var att det var en sådan bred samsyn i skolfrågorna bland de forna regeringskamraterna. Men trots de här krumsprången kan det finnas visst hopp. Jag tror inte att skillnaden är så stor.

När det gäller propositionen och betänkandet om statsbidragen till utlandssvenska elevers utbildning finns mycket att säga, men jag skall begränsa mig till ett par punkter: riksinternatens finansiering och Lundsbergs skola.

Vid en ytlig betraktelse kan man se det här som en marginell fråga och avfärda den med att skolorna verkar vara en gräddfil och borde kunna klara sig. Men om man försöker tränga in i frågan så upptäcker man att just dessa skolor är en väldigt viktig del av det svenska skolväsendet och att det inte alls går att göra som regeringen föreslagit: att efter en försökstid ändra deras villkor till villkor som liknar en vanlig friskolas.

Mot detta, fru talman, kan jag anföra två skäl. Det ena är att jag anser att villkoren och framtiden för våra friskolor med nuvarande politik är bland de osäkraste jag sett på länge och kan sägas egentligen bygga till stor del på kommuners godtycke. Detta är en farlig väg, oaktat vad förespråkarna för Friskoleutredningens gemensamma förslag än försöker låta påskina. Det andra är att riksinternaten är – och det har sagts av tidigare talare – en nationell angelägenhet, och då skall den också behandlas som en sådan i stödhänseende.

Också här finner jag två skäl. Det ena är att vi har en ökad internationalisering på alla områden. Ett ökande antal svenskar behöver arbeta i utlandet. Det andra skälet är att det finns även andra elever här i Sverige som behöver just denna skolform.

Självklart skall de föräldrar som väljer att, eller måste, arbeta i utlandet då kunna känna trygghet i att det finns internat för barnen. Detta beror inte bara på medlemskapet i EU. Hela vårt samhälle går mot ökad internationalisering och samverkan där gränserna försvinner. Då måste vi värna dessa internat så att de blir kvar. De är väsentliga, både för barnen och för föräldrarna, men också för de företag som driver verksamhet i andra länder.

Det andra skälet, nämligen att dessa internat också är ett alternativ för barn som behöver komma till en annan miljö, gör också att riksinternaten måste finnas kvar som alternativ. Genom en blandning mellan riksinternatbarnen och de andra barnen blir det som på en vanlig skola, och då är det en väldigt bra form.

Sammantaget, fru talman, stärker alla de argument som har framförts tidigare och som jag själv har suttit och funderat på åsikten att dessa internats fortsatta existens bör garanteras. Det framgår tydligt av våra reservationer i betänkandet.

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Utbildning i Sverige
för utlandssvenska
barn och ungdomar*

Det faktum att internaten är ett viktigt alternativ får inte förhindra föräldrarna att välja också andra alternativ. Det primära är att riksinternaten skall ges möjlighet att vara kvar. De är en nationell angelägenhet.

Till sist, fru talman, vill jag beröra Lundsbergs skola och dess möjligheter. Jag kan i likhet med övriga inte se något skäl till att just denna skola inte skall ha samma villkor som de andra två riksinternaten. Naturligtvis skall även denna skola erhålla bidrag till internatkostnader. Detta fel borde korrigeras omgående.

För tids vinnande begränsar jag mig till ett bifall till reservationen 1.

Anf. 72 INGER DAVIDSON (kds)

Fru talman! Fler och fler svenskar av olika kategorier kommer någon gång under sitt liv att arbeta eller studera utomlands. Det tror jag att vi alla i denna kammare är överens om. Innan man definitivt bestämmer sig för att lämna landet för en period är det väldigt många beslut som man måste fatta. För familjer som har barn i skolåldern är det just barnens situation som upplevs som avgörande för om man skall våga eller vilja ta ett utlandsjobb, även om det i sig skulle ge väldigt bra villkor.

Om det inte finns någon annan möjlighet än att lämna barnen eller ungdomarna hemma medan föräldrarna själva lämnar landet kräver det att föräldrarna kan känna sig fullständigt trygga med att barnen tas om hand på bästa möjliga sätt. Det gäller både själva utbildningen, boendet och omhändertagandet.

I dag har vi tre riksinternatskolor – Sigtuna, Gränna och Lundsberg – som erbjuder både undervisning med speciell inriktning för utlandssvenska barn och dessutom ett internatboende med personal som har speciell erfarenhet av att arbeta med barn som tillfälligt måste leva åtskilda från sina föräldrar. Eftersom det har ansetts som en nationell angelägenhet att erbjuda utbildningsmöjligheter till utlandssvenska elever har skolorna drivits med statsbidrag.

Nu vill regeringen avveckla dessa tre skolor under en femårsperiod. Tillvägagångssättet är mycket märkligt. Samtidigt som man lägger fast att avvecklingsperioden skall vara just fem år skall en utvärdering göras. Den skall belysa elevutvecklingen, hur eleverna väljer, den sociala och pedagogiska kvaliteten på skolgången, vilka faktorer som påverkar utlandssvenskarnas val av skolgång osv.

Vad händer om utvärderingen visar att en majoritet av eleverna föredrar denna form av utbildning och boende och att föräldrarna anser att den är en förutsättning för deras möjligheter att arbeta utomlands? Riksdagen har ju vid det laget redan beslutat att skolorna skall avvecklas.

Det märkliga är att utskottet utgår ifrån att många av de utlandssvenska eleverna även fortsättningsvis kommer att välja ett internatboende i nära anslutning till den skola där de går. Så står det i betänkandet. Regeringen skriver också i propositionen att flera av de utlandssvenska eleverna fortfarande kommer att välja internatboende och att det är därför man vill ha en övergångsperiod. Jag får inte det att gå

ihop. Är det bara just de internat som finns i dag som regeringen vill få bort, samtidigt som nya internat med stor möda skall byggas upp? Det måste ligga någon hund begraven här som jag inte förstår.

Vilka tänker man sig skall vilja satsa på internatboende med alla de osäkra faktorer som byggs in i det system som man nu lägger fram förslag om? Med de instabila förutsättningar som råder för friskolor i allmänhet är det t.ex. mycket tveksamt om elever som är bosatta i Sverige och som behöver byta miljö, och därför går på ett riksinternat i dag, kommer att få möjlighet till det i framtiden. Kommunernas skyldighet innebär ju enligt förslaget att de skall ge bidrag till dessa elever på samma sätt som om eleven valt att gå i en fristående skola. Just nu vet vi över huvud taget inte vad det kommer att innebära i framtiden.

Varför är det så bråttom med just detta beslut? Vid de flesta andra beslut utreder vi till ytterlighet innan förslagen läggs fram. Det vore bra att få litet klarare besked om hur regeringen ser på framtiden för de utlandssvenska eleverna och för den elevgrupp som av andra skäl valt att gå på en riksinternatskola i dag. Hur ser den ut?

Det nya system som samtidigt införs vill jag ändå gärna säga någonting positivt om. Det innebär att utlandssvenska elever skall få ekonomiska förutsättningar att välja en skola var som helst i landet om de har sitt boende ordnat. Om eleven har möjlighet att bo hos t.ex. en släkting, kan det naturligtvis vara tryggt och bra för alla parter. Det innebär kanske dessutom att eleven slipper byta bostadsort.

Den delen av reformen ställer vi kristdemokrater oss alltså bakom. Det vi vänder oss emot är att en av valmöjligheterna – just den som upplevs så positiv och trygg av alla elever och föräldrar – avvecklas utan att någon utvärdering gjorts innan.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 73 TORGNY DANIELSSON (s)

Fru talman! Betänkandet handlar om hur vi löser skolgången för våra barn och ungdomar som har föräldrar, varav minst en har svenskt medborgarskap, som stadigvarande vistas i utlandet. Dessa barn kallas för utlandssvenska elever och har rätt till utbildning i Sverige.

Vi är alla överens om att staten bör stödja att dessa elever får bra kvalitet i utbildningen och att det samtidigt finns ett brett utbud som skapar möjligheter att på olika sätt finna anpassade lösningar på hur skolgången skall ordnas. Inte minst gäller det att kunna skapa en väl fungerande och trygg social situation för alla berörda. Det är en förutsättning för att nå ett bra resultat i undervisningen.

Det förslag till förändring av statsbidragen som redovisas i betänkandet ger de utlandssvenska barnen, ungdomarna och deras föräldrar ökad valfrihet och ökade möjligheter att möta de olika behov som det kan innebära att familjen långa tider lever åtskild.

Detta görs möjligt genom att det nya statsbidraget följer den enskilde eleven oavsett val av skolform och lämnas till den anordnare av utbildning som är aktuell för just den eleven.

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Eleven skall för sitt boende få ett inackorderingsbidrag i enlighet med de bestämmelser som gäller för studiestöd. Dessa regler gäller från det sjunde året i grundskolan till gymnasietidens utgång.

På så sätt skapar vi ett system som stämmer överens med dagens övriga avreglerade skola.

Det innebär t.ex. att barn som har sina föräldrar arbetande och boende i Bryssel, som ju är ett ganska vanligt exempel, i något fall kanske bor inackorderade hos en släkting och går i någon lokal skola. I ett annat fall är den bästa lösningen kanske att gå på riksinternaten, som med gedigen erfarenhet kan tillgodose behovet av såväl undervisning som boende och omvårdnad. För en äldre elev på gymnasiet är ett eget boende kanske det bästa alternativet. Ett barn med någon typ av funktionsnedsättning har andra behov, och för det finner man andra lösningar.

Ett statsbidrag som följer den enskilde eleven ger ökade variationsmöjligheter. Dessutom ökar möjligheterna för utlandssvenska barn att gå i den allmänna grundskolan eller gymnasieskolan och därmed integreras bland vanliga svenska barn och ungdomar. De utlandssvenska barnen med erfarenhet från boende i andra länder har säkert mycket att tillföra innehållet i skolans vardag och kan stimulera såväl jämnåriga kamrater som vuxna.

Även det omvända förhållandet gäller. Vad är bättre än en typisk svensk skola om man som svensk boende utomlands vill ge sitt barn en svensk identitet? En skola för alla, där barn från olika delar av det svenska samhället möts dagligen, borde väl kunna representera det svenska samhället av i dag.

Fru talman! Vi lever i en värld som blir alltmer internationaliserad och där avstånden krymper och utbytet mellan olika länder och kontinenter ökar. Det innebär med all säkerhet att antalet svenskar som bor och arbetar utomlands ständigt ökar. Det torde inte minst den gemensamma arbetsmarknaden och medlemskapet i EU ge som effekt.

Hur löser man då skolgången för sina barn?

Enligt Skolverket gick förra året 1 254 elever i svenska utlandsskolor – drygt trettioålet skolor rör det sig om, alltifrån London och Moskva i vår närhet till mera exotiska platser som São Paulo och Kashmir.

Under samma år var det 323 barn och ungdomar från utlandssvenska hem som gick på något av våra tre riksinternat. Andra åter väljer utbildningar i olika internationella eller nationella skolor i det land där de bor.

Familjernas planer för framtiden, hur länge man kommer att bo i respektive land och kultur samt relationerna till Sverige torde vara mest avgörande för hur man väljer att lösa frågan om utbildningen för sina barn.

Riksinternaten kommer under en övergångstid av fem år att vara kvar som en särskild skolform. Samtidigt skall en utvärdering göras baserad bl.a. på hur utlandssvenskarna faktiskt väljer, utifrån den ökade möjlighet som det nya statsbidraget ger och även med avseende på den utveckling som sker vad gäller internationella skolor.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet samt avslag på de reservationer som fogats till betänkandet.

Anf. 74 ULF MELIN (m) replik

Fru talman! Torgny Danielsson inledde väldigt lovande och talade om hur det här med skolgången skall lösas. Han sade också att det gäller att skapa en trygg situation både för de utlandssvenska eleverna och för deras föräldrar. Sedan kom kullerbyttan, nämligen att riksinternaten skall avvecklas. Men då tar man bort det sociala nätverket. Möjligheten till fritid, tillsyn, omhändertagande osv. försvinner ju då.

Man skall ge riksinternaten fem år. Men vad händer sedan, Torgny Danielsson? Hur löser Torgny Danielsson då det här med en trygg situation?

Det finns ytterligare ett antal frågor som vi inte har fått något svar på. Innan beslut fattas bör en utredning göras av hur det skall se ut i framtiden. Men även här gör man tvärtom. När riksinternaten avvecklas skall man ju utreda deras framtid. Det är egentligen ganska märkligt.

Vidare: Vilka ekonomiska konsekvenser får förslagen?

Vilka regler skall gälla? Vad ni nu gör är ju att ni gör riksinternaten mera till fristående skolor. Är det skolan i den aktuella kommunen som skall avgöra vilka bidrag eller ersättningar som skolan skall ha för elever som kommer från den egna kommunen eller från andra kommuner? Eller skall skolan förhandla med de sändande kommunerna? Det är ganska viktigt att veta detta. Här läggs alltså ett förslag innan man vet det. Det är egentligen ganska fantastiskt.

På samma sätt förhåller det sig när det gäller miljöombytet. Vilka regler skall gälla där? Det vore intressant att få svar på de här frågorna.

Anf. 75 TORGN Y DANIELSSON (s) replik

Fru talman! Det är en intressant rollförändring som vi upplever i och med den oro som kamraterna på den borgerliga sidan i utskottet uttrycker inför framtiden. Vi går alltså ut med ett förslag om en avreglering, vilket borde falla Ulf Melin m.fl. i smaken.

Men det kommer då en massa frågor om hur det skall bli. Vi säger att vi följer detta noga. Det handlar om det val som faktiskt föräldrar, elever och andra aktörer gör, även skolorna – alltså hur de kommer att agera för att tillmötesgå de behov som finns. Det handlar då bl.a. om att skapa en trygg social situation kring skolgången. För vissa barn gäller att de bor hos en nära släkting som fullt ut kan fungera som vårdnadshavare. Vidare kan någon typ av internatboende vara aktuellt.

Inom ramen för reglerna för friskolor kan även andra friskolor bygga upp internat av olika anledningar. Vi har ju redan i dag t.ex. när det gäller riksidsrottsymnasierna olika skolor som väljer möjligheten att erbjuda även internatboende i samband med skolgången. Det är fullt möjligt inom ramen för det nya statsbidragssystem som vi sjesätter i och med detta betänkande.

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Utbildning i Sverige
för utlandssvenska
barn och ungdomar*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 76 ULF MELIN (m) replik

Fru talman! Om den del som gäller rätten att välja skola är vi helt överens. Det har jag också sagt. Men ni missar en sak här. Ni jämför ju inackordering med internatboende. Det är det som är den stora skillnaden.

Det är bra om inackordering kan ordnas hos släkt och vänner. Också det är vi överens om. Men om den möjligheten inte finns är det viktigt med tillgången till ett internatboende för elever som kanske under en hel termin inte kan åka hem till sina föräldrar. Ni tar bort den möjligheten. På ganska lösa grunder kommer ni således att så att säga slå undan fötterna för riksinternaten.

Torgny Danielsson säger att han vill skapa en typisk svensk skola och att det är bra för eleverna. Ja, men käre Torgny Danielsson, ett riksinternat är en typisk svensk skola! Staten har ju där sett till att elever från den kommun där skolan ligger och även elever från glesbygden eller elever som behöver miljöombyte kan gå i dessa skolor. Då skapar man en typisk svensk skola.

Men vad Torgny Danielsson och de partier som är med på det här tåget skapar är faktiskt en skola där det i princip bara kommer att finnas utlandssvenska elever och elever vars föräldrar har tjocka plånböcker. Då är det icke längre en typisk svensk skola!

Anf. 77 TORGNY DANIELSSON (s) replik

Fru talman! Ulf Melin visar att han har dålig tilltro till vad de tre riksinternaten som i dag finns kan göra i den nya situationen. Jag tror att riksinternaten i sig kan ha en mycket lovande framtid. Med all säkerhet kommer de att finnas kvar i någon form, så att olika behov kan tillgodoses t.ex. när det gäller utlandssvenskars behov. Som friskola har riksinternatet möjlighet att kanske skapa sig en internationell nisch eller att på annat sätt berika det svenska skolväsendet.

Vi har ju varit överens om att antalet riksinternat i framtiden – i dag är det ju bara fråga om en exklusiv grupp om tre stycken – blir för litet med tanke på att den ökande internationaliseringen gör att allt fler kommer att efterfråga en viss typ av lösning för sina barns skolgång. Sedan är det marknaden som bestämmer.

Vilka andra grupper är det som Ulf Melin och Moderaterna känner ett speciellt behov av att ge särskilda villkor och ersättningar, utan att det är konkurrens och utan att det här ingår i det som ni kallar för en avreglering?

Anf. 78 ANDREAS CARLGREN (c) replik

Fru talman! Det är bra att Torgny Danielsson säger att det är en ändrad stödform som regeringen föreslår, inte en avveckling av riksinternaten.

Självklart tycker jag att riksinternaten kan leva vidare som skolform i ett system där statsbidraget följer eleven. Det är också en poäng i det som Torgny Danielsson kallar för en avreglering.

Däremot måste det vara rimligt att kunna tala om på vilka villkor avregleringen sker. Om man går över till ett system där statsbidraget

följer eleven måste man kunna tala om vilka ekonomiska konsekvenser det får. Jag undrar om Torgny Danielsson har möjlighet att ge ett svar om vad de regler som riksdagen nu skall fatta beslut om kommer att innebära. Om en riksinternatskola i framtiden tar emot lika många elever som den gör i dag, kommer den då att få mer eller mindre pengar? Såvitt jag förstår går det inte att svara på den frågan. Det tycker jag är orimligt.

Det andra är att om en nuvarande riksinternatskola tar emot andra elever från andra kommuner på samma villkor som gäller för fristående skolor är ju detta en princip som man kan tillämpa. Men när man inte kan tala om vilka regler som kommer att gälla för de fristående skolorna och därmed för riksinternaten, då kan jag inte förstå hur man kan fatta beslut i dag. Eller kan Torgny Danielsson svara på frågan vilka regler som kommer att gälla från 1997? Jag har svårt att tro det, eftersom ingen annan vet det. Men då är det också svårt att besluta om regelförändringar när man inte vet vad de kommer att leda till.

Anf. 79 TORGNY DANIELSSON (s) replik

Fru talman! I och med det betänkande som vi behandlar här i dag får ju riksinternaten en övergångsperiod som på sätt och vis innebär en fredad situation där de garanteras statsbidrag för ett visst antal årsplatser. Det är ju mer än vad någon annan friskola har som utgångsläge för sin planering inför framtiden.

Dessutom är vi ju skyldiga att ge riksinternaten ett besked om hur vi ser på dem. Nu har de fått det beskedet. De kommer att kunna fungera inom samma ram som gäller för de fristående skolorna.

Det är viktigt att poängtera att utvärderingen inte sätter riksinternaten i centrum utan den gäller ju det nya statsbidraget och det behov som finns när det gäller att ta ansvar för de utlandssvenska barnens skolgång, att kvaliteten blir god och att det blir ett rikt utbud i Sverige.

Anf. 80 ANDREAS CARLGREN (c) replik

Fru talman! Mycket kort: Det är sant att det blir en övergångsperiod. Men Torgny Danielsson svarade inte på frågan om vilka förutsättningar som skall gälla för avregleringen efter den perioden. Jag tycker att regeringen borde ha presenterat detta. Det är därför som Centerpartiet inte håller med i den delen, även om vi instämmer i principen om att statsbidraget skall kunna följa eleven.

Torgny Danielsson svarade inte heller på frågan om vilka villkor som skall gälla för de fristående skolorna. Han säger bara att det skall vara samma regler. Det är precis det som vi har konstaterat, att det är fel att införa regler när man inte kan säga vad de kommer att leda till. Det är därför som Centerpartiet har en annan uppfattning. Det hade varit möjligt att finna en bra form för en uppgörelse, men jag konstaterar att det inte har varit möjligt och att det också finns skäl för det. Men det är inte bra för riksinternaten.

Prot. 1995/96:48

31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 81 TORGNY DANIELSSON (s) replik

Fru talman! Helt kort: När det gäller framtiden kan ju ingen i detta samhälle garanteras ett besked om hur det kommer att se ut om fem år. Principen är väl ganska tydlig. Det handlar om att det inför varje placering, vare sig det gäller ett barn som skall placeras på grund av miljöbehov eller glesbygdsbehov eller det rör sig om ett utlandssvenskt barn, sker någon typ av förhandling mellan en ansvarig och den mottagande skolan. I det här fallet är staten den ansvarige, i ett annat fall – t.ex. när det gäller ett miljöombyte – är det en annan kommun. Vi har ju ett marknadsanpassat sätt att hantera detta på.

Jag tycker att det är märkligt att mina borgerliga kamrater i utskottet inte tycker att det är bra. Om det gäller semantiken och om vi hade kallat det för utbildningscheckar för utlandssvenska barn hade det kanske varit mer passande för mina borgerliga kamrater.

Anf. 82 INGER DAVIDSON (kds) replik

Fru talman! Torgny Danielsson säger att riksinternatskolorna inte skall avvecklas. Det står i betänkandet att den särskilda utbildningsformen riksinternatskola behålls under en övergångstid om längst fem år under vilken en utvärdering av det föreslagna systemet skall ske. Det vore intressant att höra hur Torgny Danielsson tänker sig att det kommer att se ut efter dessa fem år. Tror han att dessa tre internatskolor då finns kvar under ungefär samma villkor, att de blomstrar och att den trygga miljö som de i dag kan erbjuda finns kvar?

Vi skall följa detta noga, säger Torgny Danielsson. Ja, problemet är att det går ganska snabbt att riva ner någonting men det tar väldigt lång tid att bygga upp något. Man måste ha en viss förståelse för de människor som skall driva en verksamhet, de som skall ansvara för lärarlöner, för personal som skall arbeta på elevhemmen osv. Att man har kunnat bygga upp denna stabila verksamhet beror ju på att man har garanterats ett visst antal årsplatser, vilket har utgjort en grund för verksamheten. Att man nu väldigt sent, kanske under terminen innan eller kanske t.o.m. under sommaren, får reda på vilka elever som kommer till just den skolan, tror jag kommer att innebära att internatsdelen kommer att avvecklas, därför att det blir för dyrbart för dessa skolor att tillhandahålla lokaler och personal för elever som sedan kanske inte anländer. Vad gör vi då? Om inte barn till utlandssvenskar har släktingar där de kan inackorderas faller hela systemet. Jag känner mig orolig för den utvecklingen, och jag undrar hur Torgny Danielsson ser på detta.

Anf. 83 TORGNY DANIELSSON (s) replik

Fru talman! Jag tror att riksinternaten kommer att vara kvar efter fem år. Det innebär inte att de kommer att finnas kvar som skolform, men jag har en större tilltro till den kompetens och de resurser som de tre riksinternaten förfogar över. De har ju möjligheter att göra sig intressanta som friskolor på olika sätt, kanske – som jag tidigare sade – genom att slå an någon typ av internationell nisch som lockar även andra elever, både utlandssvenska barn och utländska elever som inte har någon anknytning till Sverige men som är intresserade av vårt land.

Jag tror att riksinternaten kommer att vara kvar men i en något förändrad form. Det finns här en möjlighet att hitta nya sätt att utveckla ett innehåll som kan vara berikande för det svenska skolväsendet.

Anf. 84 INGER DAVIDSON (kds) replik

Fru talman! Jag har stor tilltro till kompetensen hos dem som driver den här typen av verksamhet. Däremot är jag mer osäker beträffande de resurser som de nu kommer att få för att driva verksamheten med. Det fordras faktiskt en viss framförhållning när man har ansvar för att det hela skall gå runt ekonomiskt. Hur skall man kunna ha den framförhållningen när man inte i förväg vet hur många elever som man kommer att få? Detta är ju ett problem för vanliga friskolor, men de har ju inte något internatboende där hänsyn skall tas till att man skall ta hand om elever dygnet runt och även på helger och se till att de får en vettig fritidsverksamhet osv. Det är så mycket som är kopplat till just dessa skolor som man inte har vid andra friskolor. Även för vanliga friskolor är det ett problem att de så kort tid innan vet hur många elever de skall få, och för en internatskola blir ju detta helt omöjligt.

Anf. 85 CONNY SANDHOLM (fp) replik

Fru talman! Jag vill inte replikera på det som Torgny Danielsson sade utan på det som han inte sade och på avsaknaden av besked om riksinternatens framtid, vilken det från många partier finns en uttalad oro för.

Torgny Danielsson sade att internaten är väldigt bra, att de har en god och lovande framtid. Men de skall leva under ekonomiska villkor som vi ännu inte vet någonting om. Man hänvisar till samma villkor som gäller för friskolorna, och det gör det hela ännu mer osäkert.

Varför kan vi inte få ett besked? Dessa skolor och de företag, föräldrar och elever som nyttjar dem behöver ett sådant besked.

Sedan försökte Torgny Danielsson säga att det var en semantisk fråga i stället för en politisk. Den här frågan, Torgny Danielsson, är i hög grad en politisk fråga och en viktig sådan.

Anf. 86 TORGNY DANIELSSON (s) replik

Herr talman! Jag konstaterar att också Conny Sandholm ställer sig bakom den misstro som Ulf Melin tidigare deklarerade när det gäller tilltron till avreglering. Då har jag samma fråga också till Conny Sandholm: Vad är det mera som Folkpartiet inte vill se avreglerat? Vad är det mera som ni inte vill ha konkurrensutsatt? Vilka andra grupper än elever vid riksinternaten vill Folkpartiet värna om och ge extra garanterade resurser?

Det är inte vi här som avgör de frågor som Conny Sandholm ställer. Han är själv inne på den tråden. Detta avgörs ju faktiskt av de föräldrar, barn och ungdomar som har behovet. I dag ser vi en ökning av antalet svenskar som tidvis eller kontinuerligt bosätter sig utomlands. Vi måste se vilka möjligheter det finns att ordna en bra skolgång utomlands. Jag tror också att internationaliseringen leder till att man, när man ändå bor

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Utbildning i Sverige
för utlandssvenska
barn och ungdomar*

Prot. 1995/96:48
31 januari

***Fel! Okänt
växelargument.***

utomlands, mer och mer ger sina barn en internationellt präglad utbildning.

Men detta är som sagt inte någonting för mig att avgöra, och det är det kanske inte för Conny Sandholm heller. Vi skall följa det som händer de närmaste åren noga.

Anf. 87 CONNY SANDHOLM (fp) replik

Herr talman! Visst har jag en tilltro till avregleringar. Men i det här fallet handlar det nog inte om detta, utan om att erbjuda ett utbud som behövs. Det handlar om en del av mångfalden i skolväsendet. Bristen på tilltro gäller nog mer den socialdemokratiska skolpolitiken än den gäller möjligheterna till avregleringar.

Anf. 88 TORGNY DANIELSSON (s) replik

Herr talman! Jag tycker att vi skall se till att vi får ett statsbidragssystem som ger ett ökat utbud. Jag är inte orolig. De utlandssvenska barnen och ungdomarna kommer även i framtiden att få en utbildning och ett boende med bra kvalitet.

Anf. 89 GÖTE JONSSON (m)

Herr talman! Man kan fråga sig varför sådant som är bra skall avvecklas. Sedan skulle jag redan inledningsvis vilja ställa två frågor till Torgny Danielsson.

Var i propositionen och i betänkandet finns den djupgående sociala analysen av förslagets effekter? Ni har fastnat i teknikaliteter, men ni brister i socialt ansvar när det gäller utlandseleverna och deras föräldrar. Var finns de sociala motiven och trygghetsmotiven i de handlingar som vi nu har att behandla? Det är väldigt tunt med detta.

Om vi analyserar de utredningar och de remisser som har varit tidigare, visar det sig att det finns väldigt starka skäl för att behålla riksinternatet som skolför. De sociala aspekterna och trygghetsaspekterna utelämnas i princip av den socialdemokratiska regeringen och av riksdagsmajoriteten.

Vi talar om de allt fler utlandssvenskarna. Men regeringens handlande ger inte utlandssvenskarna förutsättningar att ge sina barn en god undervisning och en god utbildning.

Jag skulle vilja sammanfatta riksinternatets ambition på tre sätt: För det första gäller det en god utbildning. För det andra gäller det social omtanke. För det tredje gäller det trygghet för föräldrarna. Alla tre punkter är precis lika viktiga.

Jag har mest kunskap om Grännaskolan. Intresset från utlandssvenskar och från elever i Sverige, inte minst miljöelever, att gå på Grännaskolan har ökat. Utifrån detta intresse, och utifrån en framtidstro, har man på Grännaskolan gjort viktiga investeringar i lokaler, teknik och miljö. Man har tagit ett socialt ansvar och ett ansvar när det gäller fritid och liknande saker. Inte minst har man sett till att man har en god lärarkompetens så att man kan förmedla kunskaper. Hur skall Grännaskolan kunna planera för framtiden med tanke på den osäkerhet man nu står inför? Hur skall man kunna planera, Torgny Danielsson?

När ni från socialdemokratisk sida talar om valfrihet och marknad, så diskuterar ni på ett mycket märkligt sätt. Ni säger att riksinternaten har goda möjligheter att klara sig i framtiden. Men egentligen vet vi inte ett dugg om sådana viktiga komponenter som de ekonomiska förutsättningarna för riksinternatens framtid. Ni säger att ni skall utvärdera någonting som samtidigt skall avvecklas. Hur skall det gå till? Hur skall en utlandssvensk förälder om två år våga placera sin elev på riksinternatet i Gränna eller i Lundsberg eller på Sigtunastiftelsen när man inte vet vad som händer om fem år eller vad denna utvärdering över huvud taget ger? Ni visar en utomordentlig brist på socialt ansvar för, och omtanke om, de elever det här handlar om.

Det sociala ansvaret gäller hela miljön. Det gäller personalens kunskande. Det gäller fritiden. Det är fråga om ett samspel för eleverna. Internatskolemiljön skall ersätta familjetryggheten under den tid av året då eleverna finns på internatet. Detta bryr ni er inte om att diskutera. Ni bortser från den faktorn. Detta innebär givetvis att det blir svårare för många som gärna skulle vilja välja ett utlandsarbete eller ett utlandsuppdrag att göra detta. Man måste ju ta hänsyn till sina barn. Detta blir svårare om man vet att den trygghetsfaktor som riksinternaten har utgjort inte längre finns inom ramen för den svenska skolformen. Detta är väldigt märkligt i ett sammanhang där vi talar mycket om internationalisering.

Det är också viktigt med integration. De tre viktiga baserna när det gäller rekryteringen till riksinternaten är ju de internationella eleverna, alltså barn till utlandssvenskar, de på orten boende eleverna och miljöeleverna. Det har visat sig att integrationen fungerar utomordentligt väl. De på orten boende eleverna klarar sig i och för sig i sin egen skola. Men det är miljöeleverna och de utlandssvenska eleverna som förlorar på det beslut som majoriteten nu föreslår. Detta visar återigen på ett bristande socialt ansvar.

Den som har litet erfarenhet av riksinternatens verksamhet vet att en av de viktigaste kontakterna är den mellan skola och föräldrar. Det finns en organiserad form för denna kontakt. Nu bryter man formellt också denna om det skulle bli så att riksinternaten inte kan fungera i framtiden. Detta är givetvis utomordentligt allvarligt.

Svara mig, Torgny Danielsson: Varför har ni inte analyserat de sociala aspekterna och trygghetsaspekterna? Och svara mig på nästa fråga: Hur skall man på exempelvis Grännaskolan ekonomiskt kunna planera en mångmiljonverksamhet när man inte känner till de fundamentala förutsättningarna för hur verksamheten skall kunna finansieras framöver?

Anf. 90 TORGNY DANIELSSON (s)

Herr talman! Varken jag eller någon annan i mitt parti ifrågasätter riksinternatens kompetens och möjligheter att tillgodose de behov de utlandssvenska barnen har. Det handlar om att de får en bra, gedigen utbildning, en trygg social situation, stimulans på fritiden osv. Det handlar alltså om sådant som vi andra föräldrar också ger våra barn.

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag tror dock inte att riksinternaten är de enda skolor i detta land som skulle kunna klara av denna uppgift. Det gäller såväl utlandssvenska barn som barn som behöver miljöombyte. Jag tycker att skillnaden mellan de olika resonemangen är att vi sätter barnen i centrum. Det är barnens behov som skall vara avgörande. Därför behöver vi ett stort utbud, och därför behöver vi ett system som kan fungera så att statsbidraget följer den enskilde eleven.

Jag skulle inte vilja rekommendera någon jag känner som vill flytta till utlandet och som har t.ex. en 13-åring att sätta honom eller henne i ett riksinternat där de bara får träffa sina föräldrar vid ett eller ett par tillfällen per år. Då kan det kanske vara bättre att de bor tillsammans med sina mor- eller farföräldrar eller att man löser det på annat sätt. Man kan också rekommendera att de får sin utbildning i utlandet. Jag visade med de siffror som Skolverket har tagit fram att det är en femtedel av de utlandssvenska barnen som går på riksinternat. De övriga går i skola i utlandet.

När det gäller tilltron till att t.ex. Gränna riksinternat skall lösa problemet blir det i stället Gränna tillsammans med staten som kommer att förhandla om hur det skall se ut i framtiden. Jag tycker inte alls att Göte Jonsson skall känna någon oro för riksinternatet i Gränna.

Anf. 91 GÖTE JONSSON (m)

Herr talman! Jag tycker att det skorrar litet märkligt när Torgny Danielsson säger: Vi har stort förtroende för riksinternatens kompetens, för lärarna och för andra. Varför avvecklar ni någonting som ni har stort förtroende för? Den frågan måste ni svara på.

Torgny Danielsson säger att väldigt många av utlandssvenskarna väljer att ha sina barn i utlandsskolor i utlandet. Är det socialdemokratins ambition att barn till våra utlandssvenskar som jobbar utomlands egentligen inte skall vara välkomna hem till Sverige utan helst skall få sin utbildning utomlands i någon svensk eller annan skola?

Torgny Danielsson säger också att det är väldigt många som vill att farmor tar hand om eleven i stället för att riksinternatet gör det. Visst är det väldigt många som placerar sina barn hos farmor, men alla kan inte göra det och alla vill inte göra det. Vad är det då för brist i valfriheten om vi då behåller ytterligare en möjlighet, nämligen riksinternaten. Men det är så, som jag tidigare sade, att när Socialdemokraterna diskuterar valfrihet och marknad är det nästan som om det vore svartkonst ni diskuterar.

Det faktum att vi vill öppna upp för möjligheten att välja ytterligare utbildningar för utlandssvenska elever samtidigt som vi vill behålla riksinternaten minskar ju inte valfriheten, utan det ökar den. Varför skall inte 300–400 utlandssvenskar ha möjlighet att placera sina barn vid riksinternaten? Är det bara majoritetsgrupper som är intressanta för socialdemokratin och inte behoven hos mindre grupper? Det är ju detta som är det allvarliga. Hur skall riksinternaten kunna planera utifrån ett beslut som fattas i riksdagen som är så ihåligt som detta och när man inte ens känner till de ekonomiska förutsättningarna för en femårsperiod?

Anf. 92 TORGNY DANIELSSON (s)

Herr talman! Det är varken Göte Jonsson eller jag som skall avgöra i vilken skola barnen skall gå, utan det måste ju vara föräldrarna tillsammans med barnen som skall välja vilken lösning som är bäst. Göte Jonsson är orolig för att de riksinternat som vi har, även om vi gör om skolförmen och de får heta fristående skolor, inte skulle vara kapabla att konkurrera om att få eleverna. Vi säger ju också att antalet barn och ungdomar med detta behov kommer att öka. Därför är det viktigt att vi låter utvecklingen avgöra hur det blir, men det skall vara ett sammanhållet system för bidrag till elever. Det kan väl inte vara fel?

Anf. 93 GÖTE JONSSON (m)

Herr talman! Jag delar Torgny Danielssons uppfattning på en punkt, nämligen att det är föräldrarna som skall fatta avgörandet. Men hur i fridens namn skall föräldrarna kunna avgöra att deras barn skall gå på riksinternat när ni avvecklar dem? Då har de ju inte den valmöjligheten. Det är så typiskt för socialdemokratiskt resonemang om valfrihet, att ni skapar en klyscha och säger att detta är valfrihet medan ni i grunden begränsar valfriheten. Det är ungefär som med religionsfriheten i gamla Sovjetunionen. Det är så ni resonerar, och det skapar sannerligen ingen valfrihet.

Det viktiga är ju att man ger förutsättningarna för valfriheten, att det finns alternativ och att föräldrarna verkligen får välja. Men skall jag tolka det så, som jag tyckte att det fanns en antydning om i Torgny Danielssons tidigare inlägg, att Socialdemokraterna egentligen inte vill ha internatskolor? Är det detta som ligger bakom? Passar det inte att vissa föräldrar väljer den formen av trygghet för sina barn, den formen av kombination mellan kunskapsförmedlande, social trygghet, meningsfull fritid och ytterligare kontakter? Är det detta som är felet?

Jag skulle vilja vädja till Socialdemokraterna att verkligen tänka över den här situationen och att i någon mån försöka leva upp till valfrihetsresonemanget. På så vis kan ni se till att förutsättningarna för valfrihet finns för denna lilla grupp utlandssvenska elever och för de föräldrar som tycker att det är bäst om deras barn får placeras vid riksinternat. Men förutsättningen för den valfriheten, Torgny Danielsson, är att riksinternaten finns kvar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

FiU8 Sammanställning av tilläggsbudget hösten 1995

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU12 Ny vapenlag

Mom. 1 (lasersikten)

1. utskottet
2. res. 1 (mp)

Prot. 1995/96:48

31 januari

*Utbildning i Sverige
för utlandssvenska
barn och ungdomar*

Prot. 1995/96:48
31 januari

Votering:
285 för utskottet
15 för res. 2
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 142 s, 73 m, 20 c, 18 fp, 19 v, 13 kds
För res. 2: 15 mp
Frånvarande: 19 s, 7 m, 7 c, 8 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Mom. 3 (paintballvapen)

1. utskottet
2. res. 2 (mp)
Votering:
283 för utskottet
15 för res.2
2 avstod
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 141 s, 73 m, 20 c, 17 fp, 19 v, 13 kds
För res.2: 15 mp
Avstod: 1 s, 1 fp
Frånvarande: 19 s, 7 m, 7 c, 8 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Mom. 9 (handel med vapen m.m.)

1. utskottet
2. res. 3 (mp)
Votering:
285 för utskottet
15 för res. 3
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 142 s, 73 m, 20 c, 18 fp, 19 v, 13 kds
För res. 3: 15 mp
Frånvarande: 19 s, 7 m, 7 c, 8 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Mom. 12 (knivförbudslagen)

1. utskottet
2. res. 6 (c)
Votering:
278 för utskottet
19 för res. 6
52 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 142 s, 70 m, 1 c, 18 fp, 19 v, 15 mp, 13 kds
För res. 6: 19 c
Frånvarande: 19 s, 10 m, 7 c, 8 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU11 UD-makars villkor

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU3 Vissa skolfrågor

Mom. 3 (etikfrågor i undervisningen)

1. utskottet
2. res. 2 (kds)

Votering:

286 för utskottet

14 för res. 2

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 73 m, 19 c, 18 fp, 19 v, 15 mp

För res. 2: 1 c, 13 kds

Frånvarande: 19 s, 7 m, 7 c, 8 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Mom. 23 (utbildning och fortbildning av lärare om dyslexi)

1. utskottet

2. res. 3 (mp, kds)

Votering:

Kammaren biföll utskottets hemställan genom uppresning.

Mom. 24 (skolmältidsavgifter)

1. utskottet

2. res. 4 (m, c, fp, kds)

Votering:

168 för utskottet

129 för res. 4

2 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 1 c, 19 v, 8 mp

För res. 4: 73 m, 19 c, 17 fp, 7 mp, 13 kds

Avstod: 1 s, 1 fp

Frånvarande: 20 s, 7 m, 7 c, 8 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Prot. 1995/96:48

31 januari

***Fel! Okänt
växelargument.***

Prot. 1995/96:48
31 januari

***Fel! Okänt
växelargument.***

Mom. 34 (ansvaret för förskolan och fritidsverksamheten)
1. utskottet
2. res. 9 (mp)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU5 Invandrarundervisningen

Mom. 3 (utbildningscheck för svenska för invandrare)

1. utskottet
2. res. 1 (m, c, fp, kds)

Votering:

175 för utskottet

124 för res. 1

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 141 s, 19 v, 15 mp

För res. 1: 73 m, 20 c, 18 fp, 13 kds

Frånvarande: 20 s, 7 m, 7 c, 8 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Mom. 5 (svenskundervisningens omfattning i tid)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

281 för utskottet

19 för res. 2

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 73 m, 20 c, 18 fp, 15 mp, 13 kds

För res. 2: 19 v

Frånvarande: 19 s, 7 m, 7 c, 8 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU6 Utbildning i Sverige för utlandssvenska barn och ungdomar

Mom. 2 (statsbidrag till utlandssvenska elevers utbildning, m.m.)

1. utskottet
2. res. 1. (m, fp, kds)
3. res. 2 (c)

Förberedande votering:

108 för res. 1

20 för res. 2

172 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Bodil Francke Ohlsson (mp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

176 för utskottet

104 för res. 1

20 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 19 v, 15 mp

För res. 1: 73 m, 18 fp, 13 kds

Avstod: 20 c

Frånvarande: 19 s, 7 m, 7 c, 8 fp, 3 v, 3 mp, 2 kds

Prot. 1995/96:48

31 januari

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

Kammaren beslutade på förslag av förste vice talmannen att jordbruksutskottets betänkanden JoU4 och JoU10 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

11 § Laxfiske m.m.

Laxfiske m.m.

Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande 1995/96:JoU4

Laxfiske m.m.

Anf. 94 CARL G NILSSON (m)

Herr talman! Detta betänkande är något stympat i förhållande till vad som var tänkt från början. Det var som bekant meningen att propositionen om allmän fiskevårdsavgift skulle ha behandlats här. Som också är bekant drogs denna proposition tillbaka. Det var en klok åtgärd på flera sätt. För det första var förslaget fel i sak. En ny statlig skatt eller avgift med åtföljande byråkrati och med en konstruktion som det inte skulle gå att kontrollera efterlevnaden av dömdes ut av de flesta remissinstanser. För det andra var det nog ur regeringens synpunkt taktiskt klokt att dra tillbaka förslaget. En omröstning i kammaren om denna mörtskatt hade förmodligen inneburit ett nesligt nederlag för jordbruksminister Margareta Winberg.

Nu hoppas jag att regering och riksdag kan utnyttja läget på ett positivt sätt och göra en bra svensk fiskevård ännu bättre. Lösningen ligger i att bilda fiskevårdsområden, och ett enigt utskott uppmanar i detta betänkande regeringen att beakta detta i det fortsatta arbetet.

Det som nu återstår i det betänkande som ligger på bordet handlar om hur vi skall kunna rädda och förstärka våra naturlekande laxstam-

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

mar. Frågan är angelägen eftersom dessa stammar kraftigt har decimerats. Orsakerna till det är flera. Sjukdomen M 74 är en. Ett alltför hårt fiske på lax i uppväxtområdena i södra Östersjön är en annan.

Jag tror att det råder en bred enighet – i alla fall i Sverige – om att det är nödvändigt och riktigt att begränsa fisket efter lax. Men för att sådana begränsningar skall få effekt måste lika regler gälla för alla inom de aktuella vattnen. När det gäller laxstammarna i Östersjön och Bottenhavet och i de vatten som rinner ut där måste alltså beslut fattas i internationella sammanhang.

Den naturreproducerande svenska laxen, som har sina tillväxtområden på internationellt vatten i södra Östersjön, kan alltså inte räddas genom att man inför restriktioner endast för svenska fiskare. Däremot har de ensidiga restriktioner som redan har införts av Fiskeriverket inneburit en utslagning av svenskt yrkesfiske och därmed också en utslagning av svensk beredningsindustri.

Herr talman! Sverige bör inom ramen för EU och inom ramen för Warszawakommissionen verka för sådana begränsningar av uttaget av lax som bedöms vara nödvändiga på biologiska grunder.

Jag ber att få yrka bifall till reservation 1.

Anf. 95 MAGGI MIKAELSSON (v)

Herr talman! Frågan om laxen är ett återkommande ämne i kammaren. Jag vill använda mina minuter till att prata om vad vi måste göra i Sverige för att rädda den naturlekande och naturreproducerande laxen. Det handlar om reservation 2 i det betänkande om laxfiske som vi diskuterar just nu.

Vi kräver i reservationen tillsammans med Miljöpartiet att Sverige måste gå före och införa ett stopp för laxfiske i Östersjön. Att minska laxfisket i Östersjön är enligt en samstämmig forskarkår det enda sättet att rädda den vilda laxen. Ett viktigt skäl till att Sverige skall gå före i det här sammanhanget och införa ett svenskt fiskestopp är att av de återstående älvar som har vilda laxstammar finns de allra flesta längs Norrbottens- och Västerbottenskusten. Sverige har också förbundit sig att leva upp till konventionen om biologisk mångfald och vi har skrivit på EU:s art- och habitatdirektiv. Där fastslås att vi måste ha ett skydd och se till att laxstammarna bevaras.

Det har skett en kraftig minskning över åren. Tidigare fanns det naturreproducerande lax i ett sjuttioal älvar runt hela Östersjön. Nu finns det lax i bara några få av dem. Som jag sade finns de flesta av älvarna längs Norrlandskusten. Populationerna är så små att den genetiska variationen är begränsad in till utrotningens gräns, enligt samstämmiga forskaruppgifter.

Som tidigare har sagts är det överfisket på lax som är en orsak. Den andra orsaken är sjukdomen M 74. Den drabbar laxyngel. I odlade bestånd har man konstaterat en överdödighet på 75–90 % av stammarna. Det är mycket allvarligt.

Man kan konstatera att det finns nya uppgifter som visar en intressant men kanske också skrämmande koppling till M 74:s utbredning och laxfiskens diet. I Östersjön pågår nämligen överfiske inte bara av

lax utan också av sill. Det betyder att skarpsillen ökar på bekostnad av sillen och också som ett inslag i laxens diet. Uppgifterna visar att det just i skarpsillen finns enzymer och andra miljögifter som försvårar laxens upptagning av b-vitaminer. Det visar hur viktigt det är att det finns balans i hela näringskedjan och hur svårt det är för oss att återställa det som vi redan har förstört.

I en rapport från universitetet i Umeå föreslås – tvärtemot vad Fiskeriverket har föreslagit - att yrkesfisket efter lax borde flyttas till älvmyningarna i stället för man bedriver det mer storskaliga Östersjöfisket.

Naturligtvis måste man se till att freda älvar och älvmyningar under den tid då det finns lekmogen fisk som söker lekplatser. Men att, som Fiskeriverket har gjort, besluta att avlysa allt laxfiske i de älvar som har vild lax samtidigt som man tillåter de kvoter som Sverige har fått i förhandlingarna med Warszawakommissionen är ologiskt. Det är ett slag i luften.

Det är inte det kustnära fisket längs Norrlandskusten eller älvfisket i några Norrlandsälvar som är hotet mot vildlax. Det är överfisket i Östersjön som är hotet. Det är där man måste sätta in de stora åtgärderna.

Samma slutsatser dras i en rapport från finska Jord- och skogsbruksministeriet. Man skriver: Överfisket av lax inom havsområdet utgör ett fortlöpande hinder för att tillräckliga mängder fisk skall nå sina lekälvar. Därför föreslås att havsfisket begränsas i väsentligt högre grad än för närvarande. Som en följd av det fortsatta överfisket har naturlaxstammarnas genetiska diversitet redan under flera år decimerats, men den är trots det fortfarande större än den genetiska diversiteten hos fiskodlingsanstalternas moderfiskstim.

Man drar också slutsatsen att Finland, förutom att vara pådrivande för att uppnå en minskning av laxfisket i internationella förhandlingar, också bör föregå med gott exempel. Här finns ett utmärkt tillfälle att i ett samnordiskt projekt göra gemensam sak med Finland och se till att vi fredar laxen för åtminstone det svenska och finska laxfisket.

Självklart innebär det att Sverige ändå måste fortsätta att driva på, för en minskning av totalkvoterna i Warszawakommissionen. Det utgör inget hinder för oss i Sverige att gå före och ta vårt ansvar för den naturenreproducerande laxen.

Härmed vill jag, herr talman, yrka bifall för reservation 2 i betänkandet.

Anf. 96 CARL G NILSSON (m) replik

Herr talman! Maggi Mikaelsson tar upp något som delvis står i reservation 2, nämligen att allt svenskt fiske av lax bör stoppas samtidigt som Sverige fortsätter att agera för en internationell begränsning av fisket. Jag måste fråga Maggi Mikaelsson: Menar hon verkligen att vi av svenska laxfiskare skall kräva att de helt upphör med sitt fiske samtidigt som vi vet att t.ex. EU:s fiskare har möjlighet att fiska på svenska vatten?

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 97 MAGGI MIKAELSSON (v) replik

Herr talman! Vi kräver det, Carl G Nilsson, och man skulle kunna säga att vi gör det på uppdrag av laxen. Alla är ju överens om att det är nödvändigt att minska fisket av lax i Östersjön. När vi inte når tillräckligt långt fram i internationella förhandlingar måste vi själva gå före och göra det ensidigt från svensk sida. Det är precis det vi har krävt.

Anf. 98 CARL G NILSSON (m) replik

Herr talman! Det torde väl säga sig självt att effekten av förhandlingar om krav på internationella åtgärder blir ett slag i luften om man vet att vi inte ställer samma hårda krav på de andra länderna. Jag tycker att det är fullständigt otroligt att kräva detta av de svenska fiskarna samtidigt som de ser att t.ex. EU:s fiskare fiskar på svenska vatten. Jag tror inte på en sådan lösning. Först måste vi ställa gemensamma krav på alla fiskare runt hela Östersjön.

Anf. 99 MAGGI MIKAELSSON (v) replik

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att dessa gemensamma krav inte räcker. Att ett land går före och visar vägen är också en påtryckning på de internationella förhandlingarna att se till att kvoterna minskas i tillräcklig omfattning.

Det finns också möjligheter till ersättning, och det har vi tagit upp i vår motion och fått ett bra svar på i betänkandet. Det är nödvändigt för de fiskare som drabbas av detta. Men detta handlar ju inte i första hand om yrkesfiskets framtid på kort sikt. Det handlar ju om möjligheterna att på lång sikt behålla en laxstam. Då måste man låta dessa krav gå före kraven på att få fiska lika mycket som alla andra.

Anf. 100 GUDRUN LINDVALL (mp)

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 2.

I början av december hade jag en interpellationsdebatt med jordbruksministern om den här frågan.

Många efterlyser någon sorts sanning om hur man skall göra för att vara säker på att klara den viltreproducerande laxen. Egentligen kan man säga att det nu börjar finnas en sådan sanning.

Det är nämligen så att det internationella havsforskningsrådets rådgivande organ, ACFM, som består av biologiskt kunniga människor, menar att förutsättningen för att man skall kunna klara den naturreproducerande laxen i dag är ett totalt fiskeförbud i södra Östersjön.

Vi har alltså ett uttalande från dem som har fackkunskaper om hur vi skall agera för att klara den viltreproducerande laxen. Om man inte vill ta till sig den kunskapen anser man att Sverige skall fortsätta att fiska. Vill man ta till sig kunskapen är det logiskt att säga att Sverige skall upphöra med fiske i södra Östersjön för att den viltreproducerande laxen skall klara sig.

Vi i Miljöpartiet anser ofta att Sverige skall gå före. Vi menar att det inte kan vara etiskt riktigt att säga att så länge det finns någon som inte lyssnar på tydliga signaler skall man inte bry sig om signalerna. Vi borde snarare säga tvärtom. Vi lyssnar i alla fall på de forskare som

klart har tagit ställning för att förutsättningen för att rädda den naturreproducerande laxen i Östersjön är att upphöra med fisket. Sverige måste gå före, och Sverige måste visa att vi anser att den enda möjligheten är att göra som de som har studerat detta mycket länge säger.

I Warszawakommissionen har Sverige agerat kraftfullt för att vi skall minska kvoterna, men vi har inte nått fram dit vi har sagt. Sist ville Sverige ha en kvot på 250 000 laxar. Det blev 450 000. Om vi hade fått en kvot på 250 000 laxar hade de svenska fiskarna fått ungefär 70 000 laxar. Med den kvot på 450 000 som blev fiskar vi upp 124 000. Man kan i alla fall i anständighetens namn kräva att Sverige skall halvera den nationella kvoten på eget bevåg och följa det vi själva ansåg att vi skulle fått igenom i förhandlingarna.

Vi i Miljöpartiet anser att om vi har skrivit under konventionen om biologisk mångfald måste det ha betydelse när vi sedan skall omsätta den i praktisk verklighet. Menar vi allvar med att den naturreproducerande laxen skall ha en chans i Östersjön är problemet nu så akut att det enda som kan hjälpa är ett stopp för fisket i Östersjön. Man räknar med att ungefär 10 % av laxen är naturreproducerande. Det innebär att av den kvot på 124 000 som Sverige har är ungefär 12 500 naturreproducerande. Det kan vara den mängd som det står och faller med. Det kan vara den mängd som gör att de naturreproducerande laxarna försvinner. Faktum är att ACFM säger att om vi fortsätter att fiska kan detta gå mycket fort. Den naturreproducerande laxen kan vara borta inom ett år. Då har vi ingen biologisk mångfald kvar att diskutera. Då är det för sent.

Vi kan skriva på hur många konventioner om den biologiska mångfalden som helst, men om vi inte fattar riktiga beslut när en art är så akut hotad som den naturreproducerande laxen vill jag påstå att en sådan politik absolut inte är trovärdig. Här har Sverige en chans att bli trovärdig när det gäller de konventioner vi har skrivit på om biologisk mångfald. Den politik vi har i dag när det gäller den naturreproducerande laxen ger inte laxen de förutsättningar som krävs för att den skall finnas kvar i framtiden.

Jag förutsätter att den här diskussionen inte är slut i och med detta, utan att den kommer att tas upp igen. Vi i Miljöpartiet kommer definitivt att fortsätta att driva på så att Sverige lever upp till de konventioner om biologisk mångfald som vi har skrivit under och tar konsekvenserna av dessa konventioner i den praktiska politiken. När det gäller laxen gör vi inte det.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 101 KAJ LARSSON (s)

Herr talman! Det betänkande som vi behandlar i dag har sin bakgrund i att det fanns en proposition från regeringen med ett förslag om att det skulle införas en fiskevårdsavgift. Samtidigt med den propositionen kom också en redogörelse för laxproblemen i Östersjön.

Låt mig först säga några ord om fiskevårdsavgiften. Jag tycker naturligtvis att det är tråkigt att regeringen drog tillbaka den. Bakgrunden till det var ju det motstånd som partierna här i riksdagen, såväl Mode-

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

rata samlingspartiet som Centern och Folkpartiet, visade mot förslaget. Detta piskade upp en stämning ute bland vissa människor som gjorde att detta blev alldeles fel. Informationen ut till den allmänhet som skulle dra nytta av detta blev alldeles felaktig.

Varför skulle vi då ha en fiskevårdsavgift? Upprinnelsen till detta var att prisregleringskassan, som har finansierat stora delar av utsättningen av fisk, har upphört i och med EES-avtalet. Därmed har den finansieringskällan försvunnit. Vi vet också att det statsfinansiella läget inte är så bra. Då kan det inte vara rimligt att tänka sig stora bidrag från statskassan till att finansiera fiskevårdsavgiften. Detta var tankarna bakom att det var naturligt att de som fiskar är med och finansierar. Samtidig var dessa människor positivt inställda. Både Sportfiskarna och yrkesfiskarna var positivt inställda till att detta skulle införas.

Då gick moderaterna ut och kallade det för mörtskatt. Det var ju ingen skatt utan en avgift precis som man har i de andra nordiska länderna. Vi hämtade det här förslaget från Danmark. I dag finns det ingen i Danmark som vill riva upp det danska beslutet, vad jag har hört. Man har använt det här systemet i två år, och det fungerar bra. Man hade problem i inkörningsskedet, men nu är man fullt belåten med det. Det fungerar bra.

Vad skulle då en avgift användas till, och vad är fiskevård?

Först och främst är det utsättningar. Fiskeriverket har räknat ut, och lämnat fram ett förslag, att det behövs 65 miljoner kronor till fiskevården i Sverige per år. Utsättningar av fisk kostar ungefär 20 miljoner kronor. Under hela den debatt som vi har haft om den här fiskevårdsavgiften, eller om vi skall använda det moderata språket med mörtskatt, har ni inte någon gång pekat på hur detta skall finansieras. Ni har bara varit kritiskt inställda. Ni har inte en enda gång i debatter sagt att ni finansierar detta så och så i stället.

Nu äventyrar vi hela fiskevården. Visserligen är det en bra och positiv skrivning i betänkandet, men vi vet också att det är osäkert när det gäller statsbudgeten. Vi har skrivit att vi förväntar oss detta, men hur mycket som skall komma är inte uppbundet. Än så länge har inte regeringen redovisat någonting.

Men det finns andra saker som är viktiga i fiskevården. Det är biotopvården. Det är att göra fiskevägar. Bildandet av fiskevårdsområden, som Carl G Nilsson var inne på, är också viktigt. Det finns ansökningar hos Fiskeriverket som har legat sedan 1990, men som det inte finns pengar till. Jag tror att det för hälften av de vattendrag man räknar med har bildats fiskevårdsområden, den andra hälften behöver bildas.

Fisketillsynen är t.ex. också en viktig bit i fiskevården. Jag var på västkusten och pratade med yrkesfiskarna. De hade också hört talas om en fiskevårdsavgift och tyckte att den var dum. Nu har jag förklarat innebörden, för i deras resonemang fanns samtidigt en begäran: Ni måste från riksdagens sida se till att vi får en bättre tillsyn, så att bestämnelser och lagar ni stiftar kan efterlevas. Man tänkte då på fritidsfiskare.

Jag sade att det var det som var tanken med att skärpa eller förbättra fisketillsynen. En tanke var också att det här skulle ske på frivillig

grund. Men det behövs en utbildning och en stimulans för att människor skall kunna delta i fisketillsynen.

Nu är vi där. Det blir inget förslag. Man drog tillbaka det. Och vi står inför det faktum att vi måste tänka oss en annan finansieringskälla. Då är frågan naturligtvis vilken, och den enda tänkbara som jag kan se är via statsbudgeten. Men när vi kommer dithän hoppas jag att ni är beredda på att vi måste ta de här pengarna från något annat håll. Om de tas från Jordbruksdepartementets budget får ni kanske vara beredda på att vi får stryka någonting annat inom det område som vi behandlar för att kunna finansiera detta.

Herr talman! Det var litet grand om fiskevårdsavgiften.

Laxproblematiken, som betänkandet i och för sig handlar om, kommer vi, som Gudrun Lindvall sade, säkert tillbaka till. Men jag vill ta upp något som har nämnts här i debatten av både Gudrun Lindvall och Carl G Nilsson.

Bakgrunden är, som helt riktigt har sagts, laxsjukdomen M 74. Den har bidragit till en stor dödlighet, och det är också den som har orsakat den kraftiga åderlåtningen av den naturreproducerande laxen.

Men vi har från svensk sida ändå ingenting att skämmas över, tycker jag, för vi har aktivt försökt att påverka i Warszawakommissionen, som bestämmer kvoterna på uttaget i Östersjön. 1991 och 1992 var det en kvot i ton som, om man räknar om den, uppgick till ungefär 800 000 laxar. Uttaget för 1996 är 450 000 laxar. Det har krympts. Det var inte 250 000 som Gudrun Lindvall sade, utan vårt krav var 300 000 laxar. Utgångsläget var att vi hade 600 000 laxar och skulle halvera det uttaget till 300 000, och det har vi hållit fast vid.

Men om Gudrun Lindvall hade suttit med, som jag har gjort, och diskuterat detta hade kanske Gudrun Lindvall insett att det inte är så enkelt att komma överens med de andra länderna. Jag delar den uppfattning som har framförts här, att Sverige inte ensidigt kan gå före och stoppa allt laxfiske.

Jag tror att det bästa sättet nu är att samarbeta med Finland, och det samarbetet har inletts. Ministrarna har träffats. Den finska och den svenska jordbruksministern har diskuterat det här. Arbetet har startat på tjänstemannaplanet, och efter vad jag har hört är man från Finlands sida beredd att sänka sina krav på uttaget i Östersjön.

Kommer Sverige och Finland överens är detta oerhört viktigt i EU, för det är EU som förhandlar för oss i Warszawakommissionen. Är vi överens tror jag att det har väldigt stor betydelse. Därför är samarbetet med Finland oerhört viktigt.

När det gäller den beståndsvårdande delen är det Fiskeriverket som har ansvaret. När Maggi Mikaelsson kritiserar fiskestoppet i älvarna i de norra länen är detta felaktigt. Det är på ungefär samma sätt som när vi diskuterar andra saker här i riksdagens kammare, t.ex. försvaret: Lagg inte ned mitt regemente! Ni får lägga ned alla andra. Det är ungefär samma sak här: Stoppa inte fisket i älven hemma hos mig! Men ni får stoppa det i hela Östersjön och i alla andra älvar.

Det går inte att resonera så. Det var en fullständigt enig styrelse i Fiskeriverket som fattade det här beslutet. Det rädde enighet med sport-

Prot. 1995/96:48

31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

fiskarna. Det rådde enighet med yrkesfiskarna. Det tycker jag är långt kommet, så överens har vi inte varit tidigare.

Vidare har Warszawakommissionen rekommenderat, som det står i betänkandet: ”att fiskemyndigheterna i medlemsländerna utfärdar ett moratorium för fiske i älvar och älvmynningar med naturreproducerande laxbestånd.”

Med andra ord tror jag att det bästa sättet att förbättra för den naturreproducerande laxen är att fortsätta med den argumenteringen, men utöva ett större tryck i Warszawakommissionen samtidigt som vi inleder och har ett bra samarbete med Finland. Tillsammans skall vi nog kunna göra det bra för laxen.

Anf. 102 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Herr talman! För Miljöpartiets räkning vill jag verkligen beklaga att fiskevårdsavgiften inte blev verklighet. Jag vill också verkligen beklaga att regeringen inte vågade löpa linan ut. Det fanns faktiskt en majoritet i kammaren för att driva igenom fiskevårdsavgiften.

Miljöpartiet ställde upp. Vänsterpartiet ställde upp. Tillsammans med Socialdemokraterna hade vi haft en stark majoritet. Jag är litet förvånad över att Socialdemokraterna i det läget väljer att hellre lyssna på vad Moderaterna och Centern säger, och jag tänkte fråga: Kommer det här att vara en politik som vi får vänja oss vid, att när det gäller miljöpolitiken är det de partierna som skall få styra och ställa och deras förslag som man är intresserad av? I så fall kan jag säga att det inte kommer att bli mycket till miljöpolitik i den här kammaren.

Kan vi räkna med att det kommer ett nytt förslag, eftersom vi vet att det finns en majoritet i kammaren för en fiskevårdsavgift? Eller kan man säga att regeringen har lagt svansen mellan benen och inte vågar?

När det gäller antalet laxar kan jag tala om att jag i den interpellationsdebatt som jag deltog i sade att Sverige hade velat minska kvoten till 300 000 laxar. Då blev jag tillrättavisad av jordbruksministern, som sade ordagrant: ”Om vi fått som vi velat hade kvoten blivit 250 000 laxar.” Är det jag eller jordbruksministern som har fel? Det skulle vara intressant att få veta det. Jag trodde att jordbruksministern var väl inläst på frågan och visste vad hon sade i interpellationsdebatten. Var det inte så?

Vi kommer att diskutera M 74 snart. Men hur kommer det sig, om man från socialdemokraternas sida är så medveten om att laxen också utsätts för hotet att få sjukdomen M 74, att man inte vågar fatta de andra beslut som behövs, nämligen att börja förbjuda de halogenerade miljögifterna, dvs. sådana som har klor, fluor, brom och jod i sig, framför allt de klorerade ämnena? Alla indikationer i laboratorier tyder på att här är det antagligen just ett klorerat miljögift som spelar in. Men även här backar regeringen.

Anf. 103 KAJ LARSSON (s) replik

Herr talman! Som svar på den första frågan som Gudrun Lindvall ställer, om regeringen kommer tillbaka, får jag lov att säga att regering-

en inte kommer tillbaka med ett nytt förslag om fiskevårdsavgifter. Vi får väl anse att det här är begravt för evigt, tyvärr.

Däremot har ju regeringen pekat på att man skall ta allvarligt på fiskevården och sagt att den skall finansieras på ett annat sätt. Det är naturligtvis min förhoppning att man kommer tillbaka, antingen via statsbudgeten eller någon annan väg som man kan hitta. Vi är naturligtvis tacksamma för all hjälp med förslag på hur detta skall kunna finansieras.

Nackdelen med att finansiera detta via statsbudgeten är att fiskevården framöver kommer att leva i en osäkerhet. Det är nämligen enkelt att stryka, reducera eller t.o.m. helt plocka bort detta ur statsbudgeten. Vi kunde ha infört det andra systemet, som vi var helt överens om och ställde upp på. Det håller jag med Gudrun Lindvall om. Men det fanns andra partier som drev frågan ute i landet, och piskade upp en negativ stämning emot detta.

På frågan om det gällde 300 000 eller 250 000 är mitt svar att tyvärr hade jordbruksministern fel. Sveriges bud var 300 000. Som jag sade tidigare gällde det 600 000, vilket vi begärde en halvering av. Det har vi hållit fast vid.

M 74-sjukdomen är ett problem. Forskarna kan inte med säkerhet ge svar på vad som orsakar denna sjukdom. Åtminstone har inte jag fått något klart besked, utan här svävar man i osäkerhet. M 74 förekommer ju inte bara i Sverige, utan även i Canada. Det forskas i vad som är orsaken till sjukdomen, men något definitivt besked har vi inte fått.

Anf. 104 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Herr talman! Jag konstaterar med sorg att Socialdemokraterna är mer lyhörda för vad moderater och centerpartister tycker i fråga om fiskevårdsavgiften än för det faktum att det fanns en majoritet för förslaget i kammaren. Det är sorgligt.

Miljöpartiet motionerade redan under den förförda mandatperioden om att en fiskevårdsavgift skulle införas. Vi anser att det är ett mycket bra sätt att långsiktigt finansiera fiskevård. Fiskevården behövs! Precis som Kaj Larsson framhöll finns det en mängd områden där vi behöver pengar till fiskevården. Vi får väl se vad som händer med den frågan framöver.

Det förvånar mig att ett bra förslag blir begravt bara därför att vissa partier går ut och skriker i tidningarna. Jag undrar om det är på det sättet som Socialdemokraterna i fortsättningen kommer att föra politik även på andra områden.

Om en art utsätts för ett så stort hot som M 74 innebär borde man verkligen se över vilka andra hot som finns mot artens fortbestånd, och ifall det finns något i dessa hot som kan påverkas. Vi kan konstatera att hoten här är sjukdom och fiske. Vi vet inte exakt vad sjukdomen beror på ännu. Vi vet att det antagligen är ett miljögift, och att det antagligen är ett halogenerat miljögift.

Fisket kan vi påverka. Om vi i detta läge väljer att inte påverka det som vi kan påverka, undrar jag om Kaj Larsson verkligen anser att vi

Prot. 1995/96:48

31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

gör vad vi kan för att se till att den naturreproducerande laxen skall finnas kvar.

När det gäller fisket i Norrlandsälvarna hyser jag sympati för Kaj Larssons synpunkter.

Anf. 105 KAJ LARSSON (s) replik

Herr talman! Gudrun Lindvall säger att andra partier har styrt miljöaspekten i fiskevården. Det är felaktigt. Vi tar mycket allvarligt på fiskevården. Vad som nu har hänt är att vi blivit osäkra i sista stund. Efter behandlingen i utskottet löpte nämligen Vänsterpartiet inte linan ut, utan meddelade dagen före justeringen att man inte tänkte ställa upp till fullo. Då bestämde vi oss för att göra på det andra sättet, och eventuellt finansiera fiskevården genom statsbudgeten. Men kravet på fiskevården står kvar. Vårt ansvar för fiskevården ger vi inte avkall på.

Det är enkelt för forskarna att kräva ett ensidigt stopp av laxfisket i Östersjön. Visst, det vore absolut det bästa att totalt stoppa fisket. Men hur blir det i realiteten? Andra länder kommer naturligtvis att fiska, och vi vet att kontrollen från dessa andra länder absolut inte är på den nivå vi har i Sverige. Det gäller för såväl Polen som de baltiska staterna. Följden blir att fiskare kommer att ligga i Östersjön och fiska lax, och sedan åka in till Gotland och leverera den. Under tiden får våra egna yrkesfiskare stå på kajen och titta på. Det tycker inte jag förbättrar situationen för laxen i Östersjön.

Jag har tidigare redovisat det bästa sättet att driva frågan på. Det är att tillsammans med Finland – vi är överens med de finska myndigheterna – agera i Warszawakommissionen för att minska kvantiteterna för alla länder runt Östersjön.

Anf. 106 CARL G NILSSON (m) replik

Herr talman! Jag tycker att det är bra att Kaj Larsson och jag är överens om att det gäller att verka internationellt. En ensidigt svensk lösning kan inte lösa laxproblemet.

Jag förstår att Kaj Larsson är bitter och besviken över att detta förslag drogs tillbaka. Han har lagt ned mycket energi och satsat mycket prestige på det. I den ena intervjun efter den andra har vi läst i tidningarna att ingenting nu kunde stoppa den allmänna fiskevårdsavgiften. Kaj Larsson säger att vissa partier piskade upp stämningen, och att detta orsakade det hela. Jag tror att det kanske är att något överskatta partiarbetarnas möjligheter att påverka den stora opinionen.

I själva verket fanns det – om jag inte minns alldeles fel – 21 motioner med anledning av denna proposition från riksdagens samtliga partier. I ett stort antal av dessa motioner yrkades avslag på propositionen, däribland i motioner från Kaj Larssons eget parti, i vilka det alltså yrkades avslag på partiets egen proposition.

Om jag fortfarande minns rätt ville varken Vänsterpartiet eller Miljöpartiet godkänna fiskevårdsavgiften i den form som den föreslogs. Kaj Larsson bör nog gå till det egna partiet i stället och analysera frågan där. Han kommer att finna att det fanns ett icke obetydligt motstånd även bland det egna partiets medlemmar.

Kaj Larsson säger att vi inte har lämnat några alternativa förslag. Det har vi visst! Vi har pekat på att de fungerande fiskevårdsområdena säljer fiskekort för ca 200–250 miljoner kronor per år enligt Per Wramners utredning. Detta är pengar som i stort sett går tillbaka till fiskevården. Vi har pekat på möjligheterna att utvidga fiskevårdsområdesbildandet till att också gälla Östersjökusten och de stora sjöarna. På det sättet kan vi få en naturlig finansiering av fiskevården, så som den fungerar inom de nu befintliga fiskevårdsområdena.

Anf. 107 KAJ LARSSON (s) replik

Herr talman! Fiskevårdsområdena skall vara med och betala – jo, jag har hört det, Carl G Nilsson. Men i vattenägarnas eget förbund, som Carl G Nilsson har varit ordförande i, fanns det en person som har gjort en utredning om detta. Han hamnade inte på några 200 miljoner kronor, utan en betydligt mindre summa. Jag tror att han kom fram till ungefär 30 miljoner kronor.

Frågan är då om Carl G Nilsson för att få in samma summa stöder förslaget som går ut på att fördubbla fiskekortsavgiften i fiskevårdsområdena, och betala in hälften av den summan som sedan skall gå till åtgärder för fiskevården?

När jag har gått ut och frågat sportfiskare och vattenägare om detta har de vinkat med kalla handen och sagt att detta inte får förekomma. Om detta är ett förslag har det i så fall inte varit förankrat ute bland allmänheten.

Carl G Nilsson döpte detta och gick ut med ordet ”mörtskatt”. Jag tycker att han på ett orättvist sätt har målat upp en nidbild av hela förslaget. I stället borde han kanske ha hjälpt till att föra ut den rätta informationen, så att människor hade fått välja själva. Jag är litet besviken på detta, Carl G Nilsson.

Anf. 108 CARL G NILSSON (m) replik

Herr talman! Jag måste erkänna att ”mörtskatt” ursprungligen inte är mitt ord. Jag brukar kalla det för ”metskatt”, vilket jag tycker är mera relevant. Men det kan vi strida om.

Också om hur mycket pengar som omsätts i fiskevårdsområdena och i fiskevårdsföreningarna kan vi strida. Jag har hämtat min uppgift om drygt 250 miljoner kronor per år från en statlig utredning gjord av Fiskeriverkets generaldirektör Per Wramner. Beloppet kanske ligger någonstans mellan de nämnda siffrorna – vad vet jag? Det är förresten fråga om gamla siffror.

Huvudsyftet med vårt förslag är att pengar till fiskevård skall gå kortaste vägen mellan konsument och producent respektive mellan producent och konsument. De som vill utnyttja vissa eller alla specifika vatten skall betala för sitt användande av dessa vatten, och pengarna skall gå kortaste vägen och med minsta byråkrati tillbaka till dem som sköter fiskevården, nämligen fiskevattenägarna, som enligt Sveriges riksdags beslut har det övergripande ansvaret för den konkreta fiskevården.

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

Laxfiske m.m.

Anf. 109 MAGGI MIKAELSSON (v) replik

Herr talman! När det gäller fiskevårdsavgiften, Kaj Larsson, tycker jag nog att regeringen får ta det fulla ansvaret för att propositionen drogs tillbaka. Vi var från Vänsterpartiet beredda att ställa oss bakom en fiskevårdsavgift. Nog talat om det – det är historia.

När det sedan gäller laxen tycker jag att det haltar när man menar att jag skulle värna om laxen bara därför att jag råkar bo i Norrland. Det har hemskt litet med det att göra. Jag kan lova Kaj Larsson att jag skulle ha slagits lika mycket för fisket, om jag i stället hade bott i Kalmar, i Karlskrona eller någon annanstans i närheten av de områden där fiskarna drabbas.

Det förslag som nu framlagts betyder att andra fiskare drabbas, och det är inte poängen. Problemet är att det faktiskt är ett akut hot om utrotning av ett antal arter.

Jag tycker också att Sverige har agerat bra i Warszawakommissionen, och det är bra att man samarbetar med Finland i det sammanhanget. Frågan är hur EU kommer att jobba för oss i dessa frågor. Jag vill fråga om Kaj Larsson tycker att det är logiskt att man tillåter laxfiske utöver den gräns som vi var beredda att gå ned till i Östersjön, samtidigt som man sätter stopp för det mycket lilla fiske som i dag bedrivs längs Norrlandskusten.

Anf. 110 KAJ LARSSON (s) replik

Herr talman! Sverige kommer naturligtvis att följa den uppgörelse som träffats i Warszawa. Det finns ingen anledning att göra ett mindre uttag än vad man har kommit överens om.

Som jag sade tidigare stoppar vi inte laxfisket genom att göra mindre uttag i Sverige. Andra länder kommer att fortsätta att fiska, och den svenska industrin kommer att fortsätta att efterfråga lax. Det stimulerar kanske både Polen och de baltiska staterna till att fiska utöver sina kvoter, något som vi har väldigt svårt att kontrollera. Det innebär inte någon förbättring för den naturreproducerande laxen i Östersjön.

Det är vidare gott om lax, inte brist på lax. Problemet är den naturreproducerande laxen. Av 10 laxar i Östersjön är 9 utsatta och 1 naturreproducerad. Det finns t.o.m. en del som hävdar att de odlade laxarnas andel är ännu högre.

Det är alltså inte brist på den här varan. Skall vi stoppa laxfisket i Östersjön, måste det vidtas också andra åtgärder. Då måste vi stoppa utsättningarna, både i Finland och i Sverige. Vi kan inte fortsätta att sätta ut lax, om vi inte fiskar upp den.

Detta är viktiga synpunkter, och det är också därför som samarbetet med de finska fiskekollegerna nu har inletts. Jag hoppas att det i EU kommer att ha mycket stor betydelse vad Finland och Sverige, två länder som är medlemmar i EU, tycker om fisket i Östersjön.

Anf. 111 MAGGI MIKAELSSON (v) replik

Herr talman! Jag kan ställa mig bakom det som sist sades. Jag tycker att det är bra att denna diskussion mellan Finland och Sverige kom-

mer i gång. Vi måste kanske minska utsättningen av odlad lax för att minska trycket på den naturreproducerande laxen.

Men jag håller inte med när Kaj Larsson säger att det inte finns någon anledning för Sverige att gå under den kvot som vi har förhandlat oss till. Vi var ändå beredda att gå lägre, och det är åtminstone 10 % chans att varje lax som man inte fångar är en naturreproducerad lax. Som Gudrun Lindvall sade tidigare är det kanske de få laxar som är naturreproducerande som får chansen att komma tillbaka till de svenska älvarna och föröka sig där. Det är kanske precis det som är avgörande för att de skall överleva som art. Jag tycker därför att det finns all anledning att diskutera dessa frågor.

Vi måste driva denna fråga mycket hårt. Det är bra om det har kommit i gång diskussioner med finnarna. Som jag har förstått saken har det tagit litet längre tid för dem att inse vikten av detta. Det är också där som merparten av odlingen och utsättningen av annan lax sker.

Anf. 112 KAJ LARSSON (s) replik

Herr talman! Det är riktigt, Maggi Mikaelsson, att finnarna inte har varit påskyndare när det gäller att dra ned på fisket av lax i Östersjön.

Jag har full respekt för Fiskeriverkets styrelse, och jag vill inte som politiker hoppa in i diskussionen om detta. Man har diskuterat med förbunden både på sportfiskar- och på yrkesfiskarsidan och kommit överens med dem, och man har lyssnat på biologer och fattat ett enhälligt beslut i Fiskeriverkets styrelse. Det är dit som vi har delegerat omhändertagandet av beståndsvården. Det känns fel att som politiker gå in styrande och säga: Det som ni gör accepterar vi inte – vi sätter stopp för fisket.

Det skedde faktiskt ett år genom Fiskeriverkets försorg, men det blev helt fel. Den 1 december stoppade man laxfisket innan den svenska kvoten ens var upptagen. Följden blev att många laxfiskare fick ligga stilla, och det upphävdes ett ramaskri.

När man nu kommit så långt och varit så överens i Fiskeriverkets styrelse tycker jag att vi skall låta den fortsätta att arbeta med detta.

Anf. 113 EVA ERIKSSON (fp)

Herr talman! Det känns ganska konstigt att komma in i debatten i detta läge, eftersom det verkar som man med de gjorda inläggen och replikskiftena nästan har slutdebatterat denna fråga. Jag skall ändå nämna några små punkter.

Jag vill först till Gudrun Lindvall säga något om fiskevårdsavgiften, som jag inte hade tänkt nämna. Att vissa partier skriker till i en fråga, så att de får andra partier att ändra sig är för mig demokratins gång. Det är ett sätt för partierna att bilda opinion, och vi måste väl ha tillåtelse att göra det utan att bli upplåxade. Det är en helt legal del i den demokratiska processen, inte minst viktig i partiernas opinionsbildning.

Vi har alla i debatten understrukt att laxens framtid i Östersjön är en viktig fråga. Den är viktig inte bara för den biologiska mångfalden, naturen och miljön utan också för yrkesfiskarna och sportfiskarna. Den

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

är också viktig för turistnäringen. Låt mig också peka på vikten av politikernas vilja och förmåga att bevara en starkt hotad art som värdefull naturresurs.

Detta blir något av ett test på om vi politiker förmår leva upp till de tjugusiga nationella och internationella utfästelserna om att skydda den biologiska mångfalden. I alla dessa frågor sammantagna gäller det seriösa ställningstaganden. Det är för mig inte så enkelt som att bara säga stopp. Det handlar här om samverkan med andra länder, om att påverka andra länder internationellt på bred front för att klara den här frågan. Det handlar om en koppling mellan natur, miljö och näring.

Jag hoppas att detta inte är sista gången som vi i den här kammaren diskuterar laxpolitiken.

Jag hoppas att det inte blir samma sak med laxpolitiken som med den s.k. mörtskatten, att den går ett snöpligt öde till mötes, genom laxens frånfälle. Vi politiker i den här kammaren kommer naturligtvis inte att tillåta att regeringen inte för upp frågan på dagordningen igen. Jag utgår från att regeringen redovisar vilka kontakter man har i Warszawakommissionen och de åtaganden som man har i ett EU-perspektiv. Jag utgår också från att regeringen noggrant följer frågan och att den myndighet som är tillsatt av regeringen för att följa frågan vidtar de nödvändiga och kraftfulla åtgärder som kommer att krävas, samt att regeringen återkommer till riksdagen.

Därmed, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan. Vi har från utskottets sida i detta betänkande klart understrukt vikten av att aktivt följa denna fråga och att vidta kraftfulla åtgärder.

Anf. 114 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Herr talman! Jag vill bara kort säga till Eva Eriksson att jag har full respekt för att partier försöker bilda opinion för sina synpunkter. Det är helt klart så demokratin fungerar.

Vad jag däremot finner förvånande är att regeringen inte driver igenom frågan, när man har stöd för den i kammaren, utan kräver något slags konsensusbeslut. Om det skall vara regeringens arbetssätt i fortsättningen vet vi att väldigt litet kommer att bli gjort.

Det här är alltså inte riktat mot dem som försöker bilda opinion för sin egen uppfattning, utan snarare mot regeringen för dess flathet att inte driva frågan trots att det finns en majoritet i kammaren.

Anf. 115 CHRISTER SKOOG (s)

Herr talman! Laxfrågan och laxproblematiken har alltid dominerat Fiskeriverkets styrelsesammanträden, framför allt på senare tid, med tanke på den uppkomna situationen med den s.k. M 74-sjukdomen, som här har nämnts, och en del andra hot mot de vilda laxstammarna. Fiskeriverkets styrelse har alltså vid flera tillfällen behandlat frågan och försökt hitta de lösningar som kan tillgodose alla de berättigade krav som ställs. Det är miljökrav, yrkesfiskets krav, sportfiskets krav och därmed sportfisketurismens krav och önskemål och inte minst de inkomstbringande sportfiskeuthyrningarna runtomkring i våra älvar.

Vi vet att det vid de särskilda förhandlingar som sker varje år i Warszawa i samband med Östersjödiskussionen kommer råd från forskare och från dem som har ekonomiska intressen, nämligen branschen som sådan. Sedan görs det en sammanvägning, en kompromiss, någon sorts likriktare, så att frågan avgörs. Vissa forskare vill att laxfisket skall stoppas helt till sjöss. Skälet till det är, enligt vad som har sagts oss, att det av den lax som finns framför allt ute i Östersjön är 90 % som är odlad och 10 % som är vild.

När den här frågan senast var uppe i Fiskeriverkets styrelse var det, precis som Kaj Larsson sade, en enig styrelse som ställde sig bakom de regler som gäller under innevarande år. Här har det alltså skett en fördelning mellan de olika kuststräckorna runt Östersjön, framför allt vid Norrlandskusten. Vad gäller inskränkningen – förändringen eller försämringen – av reglerna för de olika laxförande älvarna har enbart biologisk hänsyn legat till grund för beslutet. Därför sker det indragningar t.o.m. i den älv som är bäst från laxens synpunkt, nämligen Mörumsån, och vidare en del indragningar i Norrland och stopp i en del älvar, enbart av det skälet att vi i Sverige skall leva upp till vad vi har kommit överens om internationellt.

Jag vill också gärna, herr talman, kommentera det tidigare resonemanget om ensidiga svenska stopp för yrkesfiske i Östersjön. Jag vill understryka vad Kaj Larsson sade, dvs. att vi icke kan agera ensidigt, framför allt inte nu, som medlemmar i EU, utan här gäller det att försöka få en internationell förståelse för den problematik som finns runt laxfisket och laxfiskefrågan.

Vi hade för något år sedan ett ensidigt svenskt stopp, och vad blev följden av detta? Jo, följden av detta blev att svenska laxfiskare gick hemma på kajen och sparkade sig trötta, medan danskar och andra fiskade upp laxen. Laxen röntes alltså samma grymma öde ändå, att hamna någonstans ovanför havet.

Därför är det viktigt att vi i Sverige, med vårt internationella anseende, verkligen lever upp till de internationella överenskommelserna, även om vi inte alltid tycker att vi når så långt som vi egentligen borde. Men jag tror att det här på sikt kommer att tränga igenom och att man i fortsättningen också ser till den stora näring som yrkesfisket utgör, till sportfisket, fisketurismen och fritidsfisket och därutöver det s.k. husbehovsfisket, som också är en mycket viktig del längs våra kuststräckor.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

12 § Kemikaliekontroll

Föredrogs
Jordbruksutskottets betänkande 1995/96:JoU10
Kemikaliekontroll

Anf. 116 HANNA ZETTERBERG (v)

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Kemikaliekontroll

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Herr talman! Vi har i dag att diskutera ett betänkande som handlar om kemikalier, och det är en stor majoritet av utskottet som står bakom det. Det innebär inte att de frågor som diskuteras här inte är kontroversiella. I många av frågorna, framför allt när det gäller enskilda ämnen, är utredningar på gång, och det händer väldigt mycket även i andra instanser som sysslar med dessa frågor, som Naturvårdsverket och liknande.

Jag har mycket stor respekt för att vi behöver vänta på vad många av utredningarna kommer att säga. Vi är inte experter, utan vi är politiker och vi behöver hjälp med att komma till rätta med många av dessa frågor.

Men det finns några saker som jag funderar kring, och den viktigaste saken är den obligatoriska miljövarudeklarationen, som vi har diskuterat vid tidigare tillfällen. Jag tycker fortfarande att det är ett mycket bra förslag. Utskottet hänvisar till att Kretsloppsdelegationen har den frågan på sitt bord och har diskuterat den. Det är bra att Kretsloppsdelegationen har diskuterat frågan, men jag undrar om det verkligen är så att vi måste vänta. Kan vi inte gå vidare ändå?

Jag tror inte att det finns någonting som står i motsats till att införa en obligatorisk miljövarudeklaration. Det är inga andra skatter, och det finns inga andra förslag.

Som konsumentupplysning är detta en nödvändig sak. Någonting som är viktigt för producenterna är att se över sin verksamhet, att se över vad som är innehållet i själva produkten och hur produktionen sker. Problemet är, som vanligt, inte de företag som går vidare, tar enskilda initiativ och jobbar väldigt bra med de här frågorna, utan problemet är de som inte gör det. Det är dem som vi vill komma åt.

Det är inte, som sagt var, första gången som frågan diskuteras. Det handlar i dag om varför vi måste vänta på Kretsloppsdelegationen. Kan vi inte gå vidare i det här fallet?

En annan sak som jag också funderar på om vi verkligen behöver vänta på gäller kadmium i batterier. Det finns en bra kartläggning av hur mycket kadmium som släpps ut i Sverige, och vi vet att den största delen kommer från batterier. Vi vet också att insamlingen av batterier har fungerat väldigt dåligt. Enligt Naturvårdsverket kommer vi inte att nå upp till de krav som vi tidigare har satt upp bl.a. här i kammaren.

Insamlingen av batterier måste ju ske förr eller senare. Det finns dessutom alternativ till kadmiumbatterierna. Att använda substitutionsprincipen i det här fallet vore väl ganska bra, när det finns alternativ.

Det här är också ett exempel på ett ställe där jag tror att utskottet skulle ha kunnat gå vidare och föreslå någonting i stället för att vänta på utredningen. Utskottet skulle ha kunnat föreslå en pant på batterier redan nu och, naturligtvis, ha väntat på den pågående utredningen, som förhoppningsvis kommer med ett väldigt bra förslag på hur vi skall få in det kadmium som sprids i vår natur.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservation nr 3, som handlar om miljövarudeklaration. Här tycker jag, såsom jag många gånger förut har sagt, att utskottet gör ett misstag i att inte driva frågan om obligatorisk miljövarudeklaration på varor och produkter.

Anf. 117 GUDRUN LINDVALL (mp)

Herr talman! Det här betänkandet baseras till stor del på motioner som lagts av Miljöpartiet, både enskilda motioner och partimotioner. Många frågor som diskuteras i dessa har en gemensam nämnare, nämligen kemikaliesamhället.

Vi diskuterar försurning i många olika sammanhang. Vi tittar på blödande granar. Vi kan se att en stor del av de svampmycel som finns i skogen håller på att försvinna.

Vi diskuterar allergier och ser att allt fler barn börjar bli allergiska – det kommer siffror som visar att så mycket som 70 % av alla barn som börjar skolan är allergiska eller överkänsliga. Detta hänger ihop med kemikaliesamhället. Vi diskuterar cancrar som i vissa fall ökar.

Vi diskuterar minskningen av den biologiska mångfalden. Många arter som är beroende av andra arter i näringskedjan minskar. Exempelvis minskar fåglar därför att insekterna minskar på grund av att vi hanterar gifter i jordbruket på ett sätt som gör att insekterna inte kan leva kvar. Vi vet att Sveriges jordar i dag knappast är levande strukturer utan mera odlingssubstrat, där kemikaliehanteringen har gjort att mycket av de mikroorganismer som skall finnas i en jord inte längre finns.

Vi har just diskuterat laxsjukdomen M 74. Där är man i alla fall överens om en sak, nämligen att det är miljöpåverkan som är orsaken. Exakt vilket ämne i miljön det är som är orsaken vet vi inte.

Det här är väldigt vanligt när vi diskuterar den här typen av frågor. Vi vet inte *exakt* vad det är. Många kräver exakta bevis för vilket ämne det är som påverkar, men den frågan tror jag aldrig vi kommer att få svar på. Svaret på alla de här problemen ligger i det faktum att vi har ett kemikaliesamhälle där ungefär 15 000 kemikalier finns i omlopp.

Många av dessa är giftiga. Många är bioackumulerade, dvs. blir kvar i levande organismer. Något vi definitivt aldrig vet är vilken effekt de har när man blandar dem, och de blandas naturligtvis i allt levande.

Vi behöver inte gå längre än till Baltikum för att se att det inte förhåller sig likadant där som här. Det finns det många undersökningar som visar. Där har man en annan biologisk mångfald. Där har man betydligt mindre allergier – ungefär 6 %, jämfört med våra 70 % i vissa fall. Man har ett helt annat liv i jorden, eftersom man inte har använt insektsmedel på samma sätt osv.

Man kan också se att när människor flyttar från dessa av kemikaliesamhället påverkade samhällen till den vanliga västvärlden får även dessa människor samma problem som vi har som redan bor här.

För att kunna komma till rätta med alla de här problemen borde vi alltså titta på roten till det onda: kemikaliesamhället. Vi borde också vara öppna för att bedriva en miljöpolitik där vi begränsar antalet kemikalier. Där måste försiktighetsprincipen gälla, dvs. att vi ibland begränsar kemikalier utan exakta bevis. Kan man påvisa att ett ämne är

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

giftigt måste vi också våga förbjuda ämnen som är närstående och som med största sannolikhet kan misstänkas ha samma effekter.

Det gäller framför allt de klorerade ämnena. Vi vet att nästan alla ämnen som innehåller fluor, klor, brom och jod, men framför allt de klorerade, *är* miljögifter. De är ofta fettlösliga, och de är bioackumulerade. Här borde vi våga fatta politiska beslut.

Miljöpartiet blir ofta anklagat för att inte prata om visioner utan om detaljer. Jag undrar om man skulle acceptera den anklagelsen i andra debatter. Skulle man kunna diskutera arbetslösheten och inte diskutera även detaljerna? Eller skulle man kunna diskutera den ekonomiska politiken utan att diskutera detaljerna? Nej, det skulle man inte! Där vet man att politiken *är* detaljerna. Jag påstår att det är likadant i miljöpolitiken. Det är detaljerna som är politiken!

Om man sätter upp mål och tror att någon annan skall fixa målen åt en tycker jag att man är politiskt feg. Det är när man fattar beslut nere på detaljnivån som man börjar ta steg på vägen mot visionen, och det är först då man vågar bedriva en aktiv miljöpolitik.

Därför kommer vi att fortsätta att lägga fram förslag om detaljer. På så vis kan vi nå det samhälle vi vill nå, nämligen ett samhälle som kan finnas kvar långsiktigt och bli långsiktigt hållbart. I det samhället finns det ingen plats för många av de kemikalier vi har i dag.

Många av de 15 000 kemikalier vi i dag omger oss med – internationellt kan man säga att det finns 100 000 kemikalier – hör inte hemma i ett långsiktigt bärkraftigt och hållbart samhälle. De är giftiga! Cellen är konservativ, och cellen har inte anpassat sig till dem. Cellen kommer att behöva många, många generationer, kanske långt bortom den gräns då mänskligheten inte längre finns, för att kunna anpassa sig – om det ens någonsin är möjligt. I många fall är det inte det.

Vi har bifogat en mängd reservationer till det här betänkandet. Jag tänker ta upp några stycken. Naturligtvis ställer jag mig för Miljöpartiets räkning bakom samtliga, och eftersom vi nu av en minister har fått veta att vi måste yrka bifall till dem för att säga att vi stöder dem kommer jag att yrka bifall till ganska många. För övrigt hoppas jag att talmannen tar itu med det problemet.

Vi har en motion som handlar om materialbalanser. Eftersom jag har varit ordförande i Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Södertälje i sex år och haft tillsyn över stora industrier vet jag att ett av problemen – som jag vet att jag inte är ensam om – när man utför denna tillsyn är att veta exakt vilka mängder av kemikalier det finns i fabrikerna. Det finns nämligen inga lagstadgade krav på någon exakt redovisning av hur mycket som åker in, vad det används till i olika led och hur mycket som kommer ut.

Det här är ett problem av praktisk karaktär som gör att tillsynen i kommunerna många gånger blir svår. Det man ofta diskuterar med olika industrier är just exakt vilka mängder man stoppar in, hur det används i olika led och hur mycket som kommer ut. Hade vi ett krav på materialbalanser skulle mycket vara vunnet. Det skulle vara mycket lättare för tillsynsmyndigheter att få en överblick över vad som händer i

industrierna. Jag yrkar alltså bifall till reservation 1, som handlar om detta.

Jag yrkar också bifall till Miljöpartiets och Vänsterns gemensamma reservation om obligatoriska miljövarudeklarationer. Den plädering som Hanna Zetterberg höll gör dock att jag kan hoppa över den.

Sedan kommer vi till det som anses som detaljer, nämligen enskilda ämnen. De enskilda ämnen Miljöpartiet har motionerat om är sådana där vi har en stor kunskap. Vi vet att så fort man diskuterar miljögifter kommer man också att diskutera dessa ämnen. Vi kan ta kadmium som ett exempel. Här yrkar jag bifall till reservationerna 4 och 5.

Vi vet att kadmium är ett ämne som definitivt inte hör hemma i något kretslopp i naturen. Det är ett giftigt ämne, en tungmetall som inte har här att göra. Det bästa vi kan göra är att se till att förbjuda det så att halterna minskar.

I dag kommer ungefär 90 % av allt kadmium från batterier. Tyvärr är det så att den återvinning av kadmium som vi skall ha inte alls fungerar, utan kadmiumet kommer ut i naturen. Vi anser att om man menar allvar med att kadmiumet måste försvinna måste man förbjuda kadmium i varor och produkter. Vi anser också att detta förbud måste komma snabbt, för här har vi kunskapen. Det finns ingen anledning att vänta. Därför föreslår vi att förbudet skulle komma redan inom ett år.

Det finns ingen som i dag argumenterar mot att kadmium är ett ämne som bör försvinna. Ändå har vi inte fattat de politiska beslut som behövs för att det skall försvinna ur cirkulationen. Det finns kvar, och det anser vi är väldigt olyckligt.

Samma sak gäller kvicksilver, också det en tungmetall som definitivt inte hör hemma i det biologiska livet men som ändå finns. Här föreslår vi också ett förbud vad gäller försäljning. Vi säger att den 1 januari 1998 vore en lämplig tidpunkt och skulle önska att regeringen återkom med ett sådant förslag.

Vi menar också att man borde titta över blyets förekomst i naturen. Bly är också ett ämne som inte skall finnas, och det ökar i marken i dag.

Trots att vi vet att bly är giftigt ökar alltså mängden. Bly finns t.ex. i blymantlade kablar, som man har på många ställen. Dessutom låter man ofta kablarna ligga kvar när de är uttjänta. Det blyet börjar nu läcka. Det finns indikationer på att blyet läcker om kablarna ligger i närheten av vatten.

Bly finns också i sänken och i ammunition. Det har diskuterats hemskt mycket utan att riksdagen har kunnat komma till skott och förbjuda det.

Jag yrkar alltså bifall till reservation 6.

I reservation 7 tar vi upp en sak där Sverige också internationellt skulle kunna få stöd, om man anser att Norden är internationellt, nämligen problemen med en ny typ av miljögift som kallas hormongifter, i det här fallet nonylfenol. Det är ett ämne som är mycket vanligt förekommande och finns i tvättmedel och plaster. Nonylfenol påminner i strukturen om östrogen, ett kvinnligt könshormon. Man vet att nonylfenol påverkar könskaraktären hos exempelvis fisk och krokodiler i USA,

Prot. 1995/96:48

31 januari

Kemikaliekontroll

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

men man misstänker starkt att det också påverkar könskaraktären hos människor.

Danska miljöministern har tagit ett initiativ och menar att man borde utreda ett förbud mot den här typen av ämnen i Danmark. Vi får ofta höra att det är svårare att gå före nu när Sverige har blivit medlem i EU. Men även Danmark är med i EU, och kan Danmark så kan vi. Sverige och Danmark kanske kunde göra gemensam sak och se till att skapa ett förbud mot den här typen av ämnen, som vi vet är otäcka och som antagligen kommer att diskuteras mycket i framtiden.

Jag yrkar alltså bifall till reservation 7. Jag menar att Sverige har möjligheter. Vi skulle vilja att regeringen återkom med ett förslag om förbud mot nonylfenol, gärna i samarbete med Danmark, så att vi kan utöva påtryckningar om att hela EU skall förbjuda ämnet. Det borde bort!

Jag yrkar också bifall till reservation 9 om avveckling av klorerade lösningsmedel. Det är också ämnen som borde bort enligt vad alla är överens om. Det är ämnen som antagligen påverkar laxen, t.ex. när det gäller sjukdomen M 74.

Jag yrkar också bifall till reservation 10. I den tar vi upp arsenik, krom, kreosot, koppar och tenn, som fortfarande används som impregnering i trä, trots att man vet att de här ämnena vid den användningen kommer ut i naturen. Här finns det föreskrifter som i och för sig är bättre än de gamla men som inte efterlevs i Sverige i dag. Det säljs fortfarande mycket impregneringsmedel som definitivt borde tas ur cirkulation. Här menar vi att man borde använda substitutionsprincipen och substituera dessa ämnen så snart det kommer ett miljövänligare alternativ.

Om man inte vågar göra det anser vi att man i alla fall skall se till att ha en rejäl miljöavgift för de här ämnena, som definitivt borde tas bort ur cirkulationen. Vi har föreslagit t.ex. 250 kr/kg för arsenik för att få i gång en teknikutveckling. Det finns faktiskt redan i dag försök som visar att ättikssyra skulle kunna användas lika väl som de här ämnena. Vi måste få i gång en utveckling så att vi inom en snar framtid kan få ett förbud mot de här ämnena.

Detta är ett mycket viktigt betänkande som visar att vi politiker måste diskutera detaljerna för att vi skall kunna nå de miljömål vi har satt upp och som vi av Naturvårdsverket utvärdering vet att vi inte kommer att nå som det ser ut i dag. Annars kommer vi aldrig att ge de signaler som gör att de myndigheter som skall hjälpa oss att hantera de här frågorna kommer att ta steget fullt ut. Politiken i miljöpolitik liksom i annan politik är också diskussion och beslut i detaljer.

Anf. 118 LENNART DALÉUS (c)

Herr talman! De olika resonemangen i det här betänkandet visar tydligt, tycker jag, det engagemang som jordbruksutskottet har i de viktiga miljöfrågorna, i det här fallet kemikaliefrågorna. Vi resonerar kring och återför i stora stycken diskussionen till det berättigade arbete som samhället måste bedriva för att komma till rätta med de negativa effekterna av kemikaliehantering.

Den diskussion som har förts hittills och den redovisning som har gjorts av Hanna Zetterberg och Gudrun Lindvall visar också på det starka engagemanget för att hantera de här frågorna på ett allvarsamt sätt. Sedan har vi litet olika utgångspunkter när det gäller hur vi skall hantera frågorna.

I utskottet har vi den mycket bestämda uppfattningen att det finns en ansvarsfördelning mellan olika aktörer i samhället, en ansvarsfördelning som vi är beredda att ansluta oss till. Den säger att de politiska resonemangen skall föras i detta forum. Därmed får regeringen och ytterst ansvariga myndigheter delegerat till sig den fortsatta hanteringen av inte minst detaljer kring enskilda kemikalier.

Skälet till att vi för det här resonemanget är att riksdagen inte förfogar över de utredningsresurser som skulle behövas för att vi i detalj skulle kunna väga de olika kemikalierna och deras risker mot varandra. Det skulle se ut, om kammarkansliet gjordes om till något slags kemiskt laboratorium för att vi skulle kunna analysera och diskutera de här olika frågorna. Eller om vi skulle ägna oss åt laborativ verksamhet uppe i korridorerna kring jordbruksutskottet. Det fungerar ju inte! Samhället har delegerat de uppgifterna till andra, och vi ansluter oss till anhängarna av en sådan delegering.

Detta gör vi mycket tydligt på s. 11 och 12 i betänkandet. Vi slutar i en sammanfattning där vi säger: Det är enligt utskottets mening mest ändamålsenligt att frågorna – de frågor som är av den karaktär som jag här har redovisat – hänvisas till den berörda myndigheten, som under lång tid byggt upp en betydande specialistkompetens och värdefulla erfarenheter av tillämpningen av lagen om kemiska produkter.

Den här bedömningen är vi eniga om i utskottet. Det är alltså en enhällig bedömning i utskottet att frågorna bör hänvisas till den behöriga myndigheten. Anledningen till att jag poängterar detta är att alltså även Gudrun Lindvall och Vänsterpartiets representant i utskottet instämmer i den. Efter den diskussion som förts här en stund kan man då fråga sig: Vilken tolkning gör Gudrun Lindvall av det ställningstagande som återges i betänkandet från jordbruksutskottet, att frågorna bör hänvisas till den behöriga myndigheten, som byggt upp kompetens, osv.?

Den andra omständighet som man kan nämna är att det finns andra, väl så viktiga kemikalier som de som har tagits upp här i detalj. Hur skall avvägningen bäst kunna ske – sker den bäst i riksdagen, sker den bäst i regeringen eller möjligen någon annanstans? Jag säger detta för att inte andra kemikalier som är nog så diskutabla skall komma på undantag i hanteringen.

Den tredje principiella omständigheten är miljöbalken, till vilken vi i jordbruksutskottet – berättigat – hänskjuter mycket av diskussionen kring den detaljerade lagstiftningen. Vi är ju många som inte ville att vi skulle stå utan en miljöbalk i den situation som råder i dag. Men genom just Gudrun Lindvalls och Vänsterpartiets försorg har ju miljöbalken kunnat dras tillbaka från den här kammaren, och ändå vill just de aktörerna gå in och ingripa i det arbete som de själva har sett till nu kommer till stånd i regeringens regi. Det rimmar litet illa. Jag skulle vilja veta vad Gudrun Lindvall menar att miljöbalken skall ha för uppgifter

Prot. 1995/96:48
31 januari

Kemikaliekontroll

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

som hon inte genom agerande i kammaren vill ta över genom ett omedelbart riksdagsbeslut.

När jag nu är litet kritisk mot de resonemang som har förts av Miljöpartiet och till viss del Vänsterpartiet är det viktigt att framhålla det gedigna engagemang som jag tror finns i jordbruksutskottet när det gäller hanteringen av kemikaliefrågorna – jag talar då självklart för mitt eget parti, Centerpartiet. Men det måste ske genomtänkt – man måste veta vad det är man gör.

Jag tycker att mängden av reservationer – mängden i sig, men också innehållet i reservationerna – visar att de förslag som läggs fram inte är genomtänkta.

Jag skall tillåta mig några exempel, herr talman, och inte sedan fördjupa mig ytterligare i detaljer. I reservationen nr 5 som gäller insatser mot kadmium säger Miljöpartiet att man vill ha förbud mot all försäljning av varor och produkter innehållande kadmium från den 1 januari 1997.

Nu är det så, herr talman, att det i det här samhället finns en mängd varor som innehåller kadmium, t.ex. bilar, plastskålar, skrivbordsunderlägg och pennor. Man kan räkna upp snart sagt alla tänkbara varor och produkter som finns i samhället. Självklart är en del begagnade och en del nya. Då måste man ju ställa frågan till Gudrun Lindvall: Hur hade hon tänkt sig att man skall kunna förbjuda all försäljning av varor och produkter som innehåller kadmium från den 1 januari 1997? Är det begagnade produkter, nya produkter, stora produkter, små produkter, sammansatta produkter som det är fråga om? Vad menar Gudrun Lindvall? Vad är tanken bakom detta? Och framför allt: Var är den rediga tanken bakom de resonemangen?

Likartat resonemang, herr talman, förs ju gemensamt av Vänsterpartiet och Miljöpartiet, och jag har all respekt, för det Hanna Zetterberg sade om angelägenheten i att snabbt komma fram med olika förslag. Jag kan som ordförande i Kretsloppsdelegationen försäkra Hanna Zetterberg om att det kommer förslag i den riktning som Hanna Zetterberg efterfrågar under det här året. Jag kan glädja Hanna Zetterberg med att det första förslaget med sådan inriktning kommer att överlämnas till miljöministern nu på fredag. Det gäller producentansvar för byggprodukter, och jag hoppas att det kommer att uppfattas som ett klart, tydligt, redigt och radikalt förslag, men det får vi säkert anledning att återkomma till senare.

Också i frågan om obligatorisk miljövarudeklaration är jag litet undrande. Det sägs i reservationen att det skall upprättas en miljövarudeklaration på alla varor och produkter. Varor och produkter; det är en gammal pinnstol, en penna, en glasflaska och ett par skor. Är det det Miljöpartiet och Vänsterpartiet menar att man skall upprätta miljövarudeklarationer för? Hur har man tänkt? Vad är tanken, och var är framför allt den rediga tanken bakom de resonemangen?

Det här, herr talman, är några exempel som visar att det inte är rimligt, och jag förstår att det har blivit litet oredigt här och där i de här förslagen. Det beror just på att riksdagen icke är ett forum som skall arbeta på det sättet. Vi skall arbeta med en övergripande politisk ansats

och överlåta till de berörda myndigheterna att utforma i detalj bedömningar och resonemang som håller för framtiden och för skapandet av en bättre miljö och en bättre kemikaliekontroll.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till hemställan i jordbruksutskottets betänkande nr 10.

Anf. 119 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Herr talman! Det är en mängd frågor som Lennart Daléus ställer, och jag är litet förvånad att Lennart Daléus som ordförande inte är intresserad av att ta diskussionen i utskottet. Det hade jag nog trott att man hade intresse av, men jag har förstått att det är viktigare att profilera sig när man kommer till kammaren. Diskussionerna i jordbruksutskottet blir allt torftigare, herr talman, för det finns inget intresse. Men det kanske beror på att det egentligen inte finns något intresse för frågorna.

Jag har förstått att när det gäller Centerns miljöintresse är det ungefär så här: Man tycker att det är bra med utredningar, och man tycker att det är bra att det kommer någonting någon annan gång.

Jag kan gärna ställa upp, Lennart Daléus, och svara på de här frågorna, men eftersom jag har två minuter på mig här lär jag inte hinna med det nu. Det kanske inte heller var avsikten från Lennart Daléus sida att få svar på frågorna.

Jag kan svara på en sak. Om obligatorisk miljövarukontroll står det i reservationen ”kemiska produkter och varor”. Lennart Daléus har uppenbarligen inte läst reservationen. Vad som brukar anses som kemiska produkter och varor tror jag att Lennart Daléus ganska väl känner till.

Diskussionen om miljöbalken hoppas jag att vi inte behöver ha här för säkert den tionde gången. Jag försäkrar Lennart Daléus att det kommer att komma en miljöbalk som är betydligt bättre än det urvattnade moderat-center-förslag som lades förra gången och som också visade precis vilket miljöengagemang man egentligen har när det kommer till konkret politisk handling. Ord är en sak, Lennart Daléus, men det är när man skall träda till handling som det visar sig om intresset finns, eller om man nöjer sig med utredningar och ”någon annan gång”.

Anf. 120 LENNART DALÉUS (c) replik

Herr talman! Det där är ju bara prat. Det är inget konkret resonemang kring hur Gudrun Lindvall ser på den rollfördelning som jag talade om. Det är naturligtvis heller inget konkret resonemang om hur Gudrun Lindvall tycker att relationen skall vara till miljöbalken.

En konkret sak, herr talman, som Gudrun Lindvall tog upp var att det i reservationen står, kemiska produkter och varor. Nu har ju alla i kammaren tillgång till materialet, nämligen s. 24 i vårt betänkande, reservation 3. Fyra rader nedifrån börjar meningen ”MVD skall finnas på alla varor och produkter”. Det tror jag att alla i hela kammaren kan läsa. Det står ingenting om kemiska varor och produkter.

Prot. 1995/96:48

31 januari

Kemikaliekontroll

Prot. 1995/96:48
31 januari

Och även om så hade varit, herr talman, är begreppet kemiska varor ett förhållandevis oklart begrepp. Kemiska *produkter*, à la bonheure, men kemiska varor, herr talman, det är någonting som inte duger att ha som utgångspunkt för det resonemang man har här i reservationen.

Anf. 121 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Herr talman! Jag är övertygad om att Miljöpartiet och Centern i många fall kommer att diskutera den praktiska miljöpolitiken, och vi kan väl konstatera att det finns en stor skillnad. Centerpartiets intressesfär när det gäller miljöpolitiken är mycket snäv. Den omspannar PVC och kärnkraft. Sedan kan det handla om vad som passar för jordbruket, men det är en annan fråga.

Jag får väl också läsa högt i den här reservationen då: ”som anförs i motion Jo687 (mp), miljövarudeklarationer (MVD) blir obligatoriska för kemiska produkter och varor”. Det råder väl ingen tvekan om vad det är, Lennart Daléus.

I övrigt skulle jag mycket hellre ha sett en diskussion om vilken miljöpolitik man vill att regeringen skall föra under den här tiden vad gäller specifika ämnen, än att bara diskutera vem som skall göra vad, som om det vore det viktigaste i miljöpolitiken. Det viktigaste, Lennart Daléus, måste ändå vara att se till att de här kemiska ämnena tas upp till diskussion. De är garanterat farliga och bioackumulerande och hör inte hemma i ett kretsloppssamhälle som Lennart Daléus kallar det eller ett långsiktigt och bärkraftigt samhälle som jag kallar det. Jag hade hellre sett att diskussionen om dem hade varit ledande, i stället för diskussionen om var i organisationen respektive beslut skall fattas. Antingen har man ett levande miljöengagemang, och då vill man diskutera sakfrågorna, eller också tycker man att administrationen är intressantare att diskutera.

Anf. 122 LENNART DALÉUS (c) replik

Herr talman! Det finns inget samband mellan ett levande miljöengagemang och kravet på att alla beslut som rör miljön skall fattas i denna kammare. Något sådant samband finns inte, herr talman. Man kan ha ett levande miljöengagemang – jag tilltror mig själv ett sådant – men ändå tycka att det finns olika samhällsorgan och samhällsaktörer som är bäst skickade att utföra vissa uppgifter. I själva verket kan det vara så att om man tvingar in alla frågor i den här kammaren kan de få en sämre saklig behandling än vad de kan få ute på en myndighet som har den nödvändiga kompetensen.

Jag skall inte ägna mer diskussion åt de här reservationerna. De står liksom för sig själva. Det citat Gudrun Lindvall gör av vad motionen innehåller är alldeles riktigt. Vad jag talar om är vad reservationen innehåller, och det är reservationen, herr talman, som vi har att ta ställning till senare i kväll.

Anf. 123 HANNA ZETTERBERG (v) replik

Herr talman! Jag tänker kommentera miljövarudeklarationen, som också handlar om var saker och ting skall beslutas om. Jag tycker att just beslut om miljövarudeklarationer är någonting som skall fattas här i kammaren. Det handlar om ramarna och om att försöka förändra det sätt på vilket många företag producerar sina varor. I kammaren har vi fattat många bra beslut om förbud mot produkter och ämnen, och vi kommer att göra det senare i kväll. Vi har behandlat miljöfrågor på ett

Prot. 1995/96:48

31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

***Fel! Okänt
växelargument.***

mycket konstruktivt sätt. Men det viktiga är att det sker någonting ute i samhället.

Jag tror att det just är en sak som miljövarudeklarationer som kan få många som sysslar med dessa frågor på ett helt annat sätt än vad vi gör att faktiskt börja fundera på ett annorlunda sätt.

Det jag försöker säga är att det är viktigt att vi fattar beslut här, men det viktigaste är att det händer någonting någon annanstans, i en annan del av kedjan. Det är då vi kan förändra.

Jag väntar med spänning på Kretsloppsdelegationen. Jag hoppas att det kommer ett förslag om obligatorisk miljövarudeklaration under detta år, men jag tror också att det finns många andra saker som vi behöver diskutera på ett annorlunda sätt. Det har inte bara att göra med miljövarudeklaration.

Jag tror att diskussionen om vad som skall fattas beslut om fortfarande är viktig, även om jag anser riksdagens viktigaste uppgift vara att fatta beslut om ramarna.

Anf. 124 LENNART DALÉUS (c) replik

Herr talman! Jag är beredd att lägga mig platt inför det resonemang som Hanna Zetterberg för. Det är ett alldeles riktigt resonemang. Naturligtvis skall dessa frågor, t.ex. de om miljövarudeklaration, tas in i och bli en viktig del av ett övergripande miljöpolitiskt beslut och därmed riksdagsfrågor. Det är alldeles självklart.

Min poäng tidigare i resonemanget var naturligtvis att det är bra att få underlag för ett korrekt och riktigt ställningstagande. Jag tror att Hanna Zetterberg kan hålla med mig om att man i reservationen kan se en del formuleringar som visar att det inte är slut- eller färdigtänkt, om jag uttrycker det försiktigt. Kanske har vi ändå nytta av att få in material just från kretsloppsdelegation och från andra utredningar och myndigheter, utan att vi för den skull skall vänta för länge. Får vi in tillräckligt mycket material i form av ett underlag gör det att vi kan fatta ett samlat och klokt beslut i frågorna.

Jag tycker att de frågorna hör hit, men jag tycker att vi behöver ett underlag. Jag är för min del beredd att vänta något på ett underlag som ändå resulterar i ett klokt beslut. I övrigt delar jag Hanna Zetterbergs uppfattning i dessa frågor.

Anf. 125 HANNA ZETTERBERG (v) replik

Herr talman! Jag är rädd att det ändå går för långsamt. Redan 1994 fanns det i en SOU ett ganska bra förslag till miljövarudeklaration som man skulle ha kunnat börja utveckla då. Jag hoppas att det är det förslaget som Kretsloppsdelegationen tittar på för tillfället, för det är en ganska bra grundläggande förutsättning för miljövarudeklaration.

Anf. 126 LENNART DALÉUS (c) replik

Herr talman! Vad som kommer från Kretsloppsdelegationen kan jag inte redogöra för nu – varken för det som kommer på fredag eller för det vi kommer med i ett slutligt material.

Det är, herr talman, egentligen inte min mening att retas med Hanna Zetterberg, men det är faktiskt så att diskussionen kring dessa frågor fördes i ganska god omfattning, vågar jag säga, i samband med ett tidigare miljöbalksförslag. Nu ville några inte diskutera det förslaget i kammaren, utan man ville ha ett nytt. Jag kan böja mig för att det blev på det sättet, men däri har vi ändå en förklaring till att frågorna ännu inte finns på riksdagens bord. Jag är inte den förste som har bidragit till den fördröjningen. Jag hoppas att det till slut kommer bra material som vi kan diskutera även när det gäller dessa deklARATIONER. Då kanske vi får anledning att göra gemensam sak i ställningstagandet.

Anf. 127 ÅSA STENBERG (s)

Herr talman! Det betänkande som vi nu debatterar handlar om 40 motionsyrkanden från allmänna motionstiden – de flesta från Miljöpartiet, som Gudrun Lindvall påpekade. De ligger alla inom ämnesområdet kemikaliekontroll. Jag vill säga något om syftet med kemikaliekontroll till att börja med.

Syftet är ju att minska riskerna för skador på människa och miljö som kan uppstå av kemiska produkter av olika slag. Olika aktörer har olika ansvar. Tillverkare och importörer har huvudansvar för de kemiska produkter som de levererar. De som sedan använder produkterna har ansvar för att hanteringen inte orsakar skador på miljön.

Samhället, dvs. tillsynsmyndigheterna, skall se till att företagen gör vad de skall för att minska skadorna och undanröja riskerna. Den lag som reglerar detta arbete är lagen om kemiska produkter, LKP. Det är en utpräglad ramlagstiftning. Riksdagen har stiftat lagen, och riksdagen lägger fast de grundläggande principerna. Sedan har riksdagen delegerat beslutanderätten och föreskriftsrätten när det gäller detaljer till regeringen och till de myndigheter som regeringen bestämmer.

Vid flera tillfällen har vi diskuterat kemikaliekontrollens inriktning, bl.a. i samband med kretsloppspropositionen. Då har vi här i riksdagen bl.a. slagit fast, även om jag inte var med vid det tillfället, att kemikaliekontroll är viktigt i arbetet för en långsiktigt hållbar utveckling, att begränsning av risker är betydelsefullt att jobba med, att substitutionsprincipen skall tillämpas och att den kanske behöver vidareutvecklas, att Sverige bör verka med kraft inom EU eftersom vi ofta har längre gående krav, och att vi skall jobba aktivt i de baltiska staterna och Östeuropa och prioritera att hjälpa till där. Vi tog också ställning för att det är viktigt att ge stöd och kunskapsöverföring till kommuner och till små företag, t.ex.

Motionerna kan indelas i två grupper: dels motioner som behandlar övergripande frågor som lagstiftning, mål och riktlinjer, dels motioner som tar upp mer specificerade produkter och som kräver förbud eller restriktioner.

I den första delen av betänkandet, som berör lagstiftning, finns det tre reservationer. Jag yrkar avslag på de reservationerna med motiveringen att de i stort är tillgodosedda. Jag vill tillägga att kemikaliekontrollen även berörs av miljöbalksutredningen och att det blir möjligt att återkomma till denna fråga.

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Till Hanna Zetterberg vill jag säga att jag tror att miljövarudeklarationer är ett bra instrument, men att det är bra om vi vet litet mer om vad det innebär och vilka konsekvenser det får innan vi fattar beslut. Jag har också förmånen att få sitta i Kretsloppsdelegationen och diskutera frågan. Jag tror att det är ett bra medel att använda i miljöarbetet.

Nu, herr talman, vill jag gå över till den andra delen av betänkandet, där de motioner behandlas som innehåller speciella yrkanden runt en rad kemiska produkter och varor. Det finns specifika krav på förbud utan undantag och vid en viss tidpunkt. Det finns förslag om att befintliga dispensmöjligheter inte skall tillämpas osv.

Jag vill först poängtera att jag liksom utskottet – för övrigt i full enighet, vilket Lennart Daléus också tog upp – tycker att det är oerhört angeläget att man vidtar åtgärder mot alla de produkter som aktualiseras i motionerna. Det är inte så att vi inte tycker att det skall till åtgärder mot de produkterna.

Utskottet har för att öka sina kunskaper inom detta område genomfört en utfrågning av Kemikalieinspektionen. Det visade sig, inte oväntat, att Kemikalieinspektionen har samtliga nämnda ämnen och produkter under uppsikt. Eftersom riksdagen genom lagen om kemiska produkter har givit regering och kemikalieinspektion befogenhet att ingripa med förbud och andra restriktioner har utskottet inte funnit det nödvändigt att göra några särskilda uttalanden. Vi måste kunna lita på våra myndigheter och på att de vidtar rätt åtgärder utifrån våra direktiv. Som jag sade tidigare har vi diskuterat riktlinjer långtgående vid många tillfällen här i riksdagen.

Egentligen skulle man kunna se det som en praktisk arbetsfördelning, tycker jag. Riksdagen kan inte peta i alla detaljer. Jag vill hävda det, även om Gudrun Lindvall säger emot. Det finns stora risker för att en sådan politisk detaljstyrning kan leda till låsningar och bristande flexibilitet som minskar effektiviteten vid myndigheterna i deras arbete med att begränsa användningen av farliga ämnen och kemikalier. Det är väldigt svårt att väga olika ämnen och deras farlighet mot varandra och veta vad som är viktigast att sätta in krafttag emot.

När jag lyssnar på Gudrun Lindvall finner jag att vi väldigt mycket är överens när det gäller kemikaliesamhällets nackdelar. Vi måste införa begränsningar och försöka minska användningen av alla farliga produkter så fort som möjligt.

Vad som skiljer oss åt är väl vårt sätt att förhålla oss till hur det här skall ske. Gudrun Lindvall och Miljöpartiet skiljer sig åtminstone från oss socialdemokrater, men kanske också från andra partier. Vi har nämligen en tilltro till myndigheters och departements goda uppsåt och vilja. Det är inte bara riksdagsledamöterna som vill förbjuda och ta bort farliga ämnen.

Ibland kan man faktiskt tro att Gudrun Lindvall tycker att kunskaper om miljön och miljövetande bara finns i Miljöpartiet. Jag ställer inte upp på den bedömningen. I jordbruksutskottet finns det ju väldigt mycket av samlade kunskaper. Därför blir jag litet ledsen när Gudrun Lindvall beskriver våra diskussioner som torftiga.

Riksdagen, regeringen och Kemikalieinspektionen skall arbeta med högsta möjliga ambitionsnivå på de nivåer där vi finns. Regeringen och Kemikalieinspektionen skall jobba inom de ramar som riksdagen beslutar. Det är hela utskottets mening. Beträffande det *Kemikaliekontroll* resonemanget finns det heller inga reservationer i det här betänkandet, som Lennart Daléus tidigare påpekade. Därför är jag överraskad över att det finns så många reservationer om specifika ämnen.

Med detta, herr talman, yrkar jag avslag på samtliga reservationer och bifall till hemställan i betänkandet. Avslagsyrkandena beror framför allt på att jag tycker att det inte är riksdagens uppgift att fatta sådana beslut.

Anf. 128 GUDRUN LINDVALL (mp)

Herr talman! Det måste naturligtvis kunna finnas tillfällen när man som politiker anser att det när det gäller de andra myndigheterna, som självfallet också skall hantera dessa frågor, går litet långsamt och när man menar att det finns anledning att kanske skynda på processen. Man känner att det är en sak som ligger partiet varmt om hjärtat. Då måste det finnas möjligheter för ett politiskt parti att även agera på de områdena, för annars har delegationerna inneburit att vi politiker har sett till att vi inte har en möjlighet att påverka verkligheten och det var väl inte riktigt meningen.

Jag har tittat litet grand på de miljömotioner som Miljöpartiet lade fram under tiden 1988–1991 och kan konstatera att många av dem – som då blev avslagna, eftersom de också ansågs vara alltför detaljerade – så småningom har förverkligats. Man får väl se detta på det viset att vi som parti i dag får vara ett parti som trycker på och som visar på det som vi tycker är viktigt. Sedan får vi hoppas att andra partier också trycker på och kanske ser till att saker sker litet fortare än som i dag är fallet. Jag är också säker på att vi är övertygade om att just de ämnen som här tagits upp är de ämnen som bör försvinna.

Det enda som vi alltså kan glädja oss åt är att vi är överens om problemen, men det vore naturligtvis mycket intressantare om vi också fick lösningar på problemen. Det är först då som vi kan säga att miljön påverkas.

När det gäller diskussionerna i utskottet är Åsa Stenberg lika medveten som jag om att det numera är en ganska teknisk hantering av ärendena i utskottet. Vi anger var vi inte tycker lika, men någon diskussion förekommer nästan inte. Diskussionen har ju krympt allteftersom. Jag förmodar att det har att göra med att det är så man vill ha det. Detta beklagar jag, därför att jag anser att vi bör ha en levande diskussion i utskottet. Om vi är ense om att öka diskussionen, Åsa Stenberg, ställer jag upp på det.

Anf. 129 ÅSA STENBERG (s)

Herr talman! Det gläder mig att Gudrun Lindvalls aggressiva attityd något dämpades.

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag tror att man får hitta olika arbetsformer i utskottet. Detta är i mångt och mycket en arbetsmiljöfråga. Om vi i jordbruksutskottet hade genomgripande diskussioner i alla ämnen skulle det ta väldigt lång tid. Jag tror därför att det är bättre att vi på andra sätt aktivt jobbar för miljön. Däremot kan vi ha vissa frågor som skall tas upp. Vi har också vid flera tillfällen haft hearingar med inbjudna, och då blir det ju möjligt att föra en mera aktiv diskussion.

Anf. 130 GUDRUN LINDVALL (mp)

Herr talman! Diskussionen om detaljer/mål blir litet konstig i skenet av den undersökning som Naturvårdsverket har gjort. Där visar man på att vi inte fattar de politiska beslut som behöver fattas för att vi skall nå de mål som vi har satt upp. Vi ger alltså inte de signaler som gör att vi når de mål som vi har satt upp.

Även om vi har målsättningar i miljöpolitiken gäller det först att de detaljer verkligen tas som det behöver fattas beslut om för att vi skall nå målen, dvs. miljöpolitiken måste vara en kombination av att mål sätts upp och av att man ser till att de steg tas som behövs för att vi skall nå målen. Om vi kan hitta ett sätt att få den ekvationen att gå ihop, Åsa Stenberg, skulle jag vara tacksam. I dag känns det som att vi politiker kan sätta upp målen, men sedan säger vi att vi inte har de verktyg som behövs för att se till att målen realiserar. Jag anser dock inte att det är så, utan jag anser att vi faktiskt har möjligheter att påverka så att även de beslut behöver tas som gör att vi realiserar målen. Att, som nu är fallet, börja ändra på målen därför att vi inte har nått dem, är inte en speciellt framåtsyftande miljöpolitik, Åsa Stenberg!

Anf. 131 ÅSA STENBERG (s)

Herr talman! Jag tror inte att jag har sagt att vi skall ändra på målen. Vi har nog fortfarande mycket att lära när det gäller att hitta framkomliga vägar.

För att ge ett exempel på att vi har misslyckats med ett mål men vidtagit åtgärder kan jag peka på frågan om nickel-kadmium-batterier. Målet är ju att dessa skall försvinna från samhället, och branschen har åtagit sig att frivilligt se till att vi får bort nickel-kadmium-batterierna. Men detta lyckades inte på långa vägar. Man kom nämligen bara en bit på vägen.

Då man såg detta tillsattes en ny utredning av departementet. Den kommer att lägga fram sitt förslag på tisdag nästa vecka. Jag tycker att det är ett vettigt arbetssätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Prot. 1995/96:48

31 januari

JoU4 Laxfiske m.m.

Mom. 3 (den naturreproducerande laxen i Östersjön)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (v, mp)

Förberedande votering:

78 för res. 1

33 för res. 2

185 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

192 för utskottet

72 för res. 1

33 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 19 c, 18 fp, 13 kds

För res. 1: 72 m

Avstod: 19 v, 14 mp

Frånvarande: 19 s, 8 m, 8 c, 8 fp, 3 v, 4 mp, 2 kds

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JoU10 Kemikaliekontroll

Mom. 6 (materialbalanser)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 11 (obligatorisk miljövarudeklaration)

1. utskottet

2. res. 3 (v, mp)

Votering:

264 för utskottet

33 för res. 3

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 72 m, 19 c, 18 fp, 13 kds

För res. 3: 19 v, 14 mp

Frånvarande: 19 s, 8 m, 8 c, 8 fp, 3 v, 4 mp, 2 kds

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 12 (insatser mot spridning av kadmium)

1. utskottet
2. res. 4 (v, mp)

Votering:
263 för utskottet
33 för res. 4
53 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 140 s, 72 m, 19 c, 19 fp, 13 kds
För res. 4: 19 v, 14 mp
Frånvarande: 21 s, 8 m, 8 c, 7 fp, 3 v, 4 mp, 2 kds

Mom., 13 och 14 (förbud mot all försäljning av varor och produkter innehållande kadmium från den 1 januari 1997 och förbud mot all försäljning av kadmiumbatterier den 1 januari 1996)

1. utskottet
2. res. 5 (mp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 15 (förbud mot all användning av kvicksilver den 1 januari 1998)

1. utskottet
2. res. 6 (mp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 18 (användning av nonylfenol)

1. utskottet
2. res. 7 (mp)

Votering:
283 för utskottet
14 för res. 7
52 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 71 m, 19 c, 19 fp, 19 v, 13 kds
För res. 7: 14 mp
Frånvarande: 19 s, 9 m, 8 c, 7 fp, 3 v, 4 mp, 2 kds

Mom. 21 (snabbare avveckling av klorerade lösningsmedel)

1. utskottet
2. res. 9 (mp)

Votering:
284 för utskottet
14 för res. 9
51 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 72 m, 19 c, 19 fp, 19 v, 13 kds

För res. 9: 14 mp

Frånvarande: 19 s, 8 m, 8 c, 7 fp, 3 v, 4 mp, 2 kds

Prot. 1995/96:48

31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mom. 24 och 26 (förbud mot impregnering av trä med arsenik, krom, kreosot, koppar och tenn och avgifter för träskyddsmedel i avvaktan på förbud)

1. utskottet

2. res. 10 (mp)

Votering:

282 för utskottet

15 för res. 10

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 142 s, 71 m, 19 c, 19 fp, 18 v, 13 kds

För res. 10: 1 v, 14 mp

Frånvarande: 19 s, 9 m, 8 c, 7 fp, 3 v, 4 mp, 2 kds

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

13 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Proposition

1995/96:138 Allmänna arvsfonden

14 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställdes

den 31 januari

1995/96:67 av *Ann-Kristine Johansson (s)* till jordbruksministern

Produktionshöjande hormoner

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 6 februari.

Prot. 1995/96:48
31 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

15 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställdes

den 31 januari

1995/96:250 av *Birger Schlaug (mp)* till statsrådet Jörgen Andersson
Vätgas

1995/96:251 av *Bengt Harding Olson (fp)* till justitieministern
Myndighetsoffrens rättsställning

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 6 februari.

16 § Kammaren åtskildes kl. 15.44.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 8 § anf. 37
(delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 85 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. 12 § anf. 118 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1995/96:48
31 januari

1 § Ny riksdagsledamot, m.m.	1
2 § Justering av protokoll	1
3 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
Meddelande om samlad votering	2
5 § Sammanställning av tilläggsbudget hösten 1995	2
Finansutskottets betänkande 1995/96:FiU8	2
(Beslut fattades efter 10 §.)	2
6 § Ny vapenlag	2
Justitieutskottets betänkande 1995/96:JuU12	2
Anf. 1 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c).....	2
Anf. 2 KIA ANDREASSON (mp)	4
Anf. 3 TREDJE VICE TALMANNEN	7
Anf. 4 SIGRID BOLKÉUS (s).....	7
Anf. 5 KIA ANDREASSON (mp) replik	11
Anf. 6 SIGRID BOLKÉUS (s) replik	11
Anf. 7 KIA ANDREASSON (mp) replik	12
Anf. 8 SIGRID BOLKÉUS (s) replik	12
Anf. 9 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c) replik	12
Anf. 10 SIGRID BOLKÉUS (s) replik	13
Anf. 11 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c) replik	13
Anf. 12 SIGRID BOLKÉUS (s) replik	13
Anf. 13 ALICE ÅSTRÖM (v).....	13
Anf. 14 KIA ANDREASSON (mp) replik	15
Anf. 15 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	15
Anf. 16 KIA ANDREASSON (mp) replik	16
Anf. 17 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	16
Anf. 18 SIW PERSSON (fp).....	16
Anf. 19 SIGRID BOLKÉUS (s).....	17
Anf. 20 SIW PERSSON (fp) replik	18
Anf. 21 KIA ANDREASSON (mp)	18
(Beslut fattades efter 10 §.)	18
7 § UD-makars villkor	18
Utrikesutskottets betänkande 1995/96:UU11	18
Anf. 22 MARIANNE ANDERSSON (c).....	18

*Fel! Okänt
växelargument.*

(Beslut fattades efter 10 §.)	19
8 § Vissa skolfrågor	19
Utbildningsutskottets betänkande 1995/96:UbU3	19
Anf. 23 RUNE RYDÉN (m).....	19
Anf. 24 MARIE WILÉN (c).....	21
Anf. 25 GUNNAR GOUDE (mp)	21
Anf. 26 INGER DAVIDSON (kds).....	23
Anf. 27 EVA JOHANSSON (s)	25
Anf. 28 INGER DAVIDSON (kds) replik.....	28
Anf. 29 EVA JOHANSSON (s) replik	28
Anf. 30 INGER DAVIDSON (kds) replik.....	29
Anf. 31 EVA JOHANSSON (s) replik	29
Anf. 32 RUNE RYDÉN (m) replik	29
Anf. 33 EVA JOHANSSON (s) replik	30
Anf. 34 RUNE RYDÉN (m) replik	31
Anf. 35 EVA JOHANSSON (s) replik.....	31
Anf. 36 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v).....	31
Anf. 37 RUNE RYDÉN (m) replik	32
Anf. 38 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v) re- plik.....	33
Anf. 39 INGER DAVIDSON (kds) replik.....	33
Anf. 40 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v) re- plik.....	33
Anf. 41 INGER DAVIDSON (kds) replik.....	34
Anf. 42 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v) re- plik.....	34
Anf. 43 MARIE WILÉN (c) replik	34
Anf. 44 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v) re- plik.....	34
Anf. 45 MARIE WILÉN (c) replik	35
Anf. 46 STEN ANDERSSON (m)	35
Anf. 47 RUNE RYDÉN (m) replik	36
Anf. 48 LENNART FRIDÉN (m)	36
Anf. 49 EVA JOHANSSON (s)	38
Anf. 50 LENNART FRIDÉN (m)	39
Anf. 51 EVA JOHANSSON (s)	39
Anf. 52 LENNART FRIDÉN (m)	39
(Beslut fattades efter 10 §.)	40
9 § Invandrarundervisningen	40
Utbildningsutskottets betänkande 1995/96:UbU5	40
Anf. 53 BEATRICE ASK (m).....	40
Anf. 54 ANDREAS CARLGREN (c)	41
Anf. 55 CONNY SANDHOLM (fp)	43
Anf. 56 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v).....	44
Anf. 57 INGER DAVIDSON (kds).....	45

Anf. 58 NALIN BAKSI (s).....	46
Anf. 59 ANDREAS CARLGREN (c) replik.....	47
Anf. 60 NALIN BAKSI (s) replik.....	48
Anf. 61 ANDREAS CARLGREN (c) replik.....	48
Anf. 62 INGER DAVIDSON (kds)	48
Anf. 63 NALIN BAKSI (s).....	48
Anf. 64 INGER DAVIDSON (kds)	49
(Beslut fattades efter 10 §.).....	49

Prot. 1995/96:48
31 januari

10 § Utbildning i Sverige för utlandssvenska barn och ungdomar..... 49

Utbildningsutskottets betänkande 1995/96:UbU6.....	49
Anf. 65 ULF MELIN (m).....	49
Anf. 66 ANDREAS CARLGREN (c).....	52
Anf. 67 ULF MELIN (m) replik	53
Anf. 68 ANDREAS CARLGREN (c) replik.....	53
Anf. 69 ULF MELIN (m) replik	54
Anf. 70 ANDREAS CARLGREN (c) replik.....	54
Anf. 71 CONNY SANDHOLM (fp).....	55
Anf. 72 INGER DAVIDSON (kds)	56
Anf. 73 TORGNY DANIELSSON (s).....	57
Anf. 74 ULF MELIN (m) replik	59
Anf. 75 TORGNY DANIELSSON (s) replik.....	59
Anf. 76 ULF MELIN (m) replik	60
Anf. 77 TORGNY DANIELSSON (s) replik.....	60
Anf. 78 ANDREAS CARLGREN (c) replik.....	60
Anf. 79 TORGNY DANIELSSON (s) replik.....	61
Anf. 80 ANDREAS CARLGREN (c) replik.....	61
Anf. 81 TORGNY DANIELSSON (s) replik.....	62
Anf. 82 INGER DAVIDSON (kds) replik	62
Anf. 83 TORGNY DANIELSSON (s) replik.....	62
Anf. 84 INGER DAVIDSON (kds) replik	63
Anf. 85 CONNY SANDHOLM (fp) replik.....	63
Anf. 86 TORGNY DANIELSSON (s) replik.....	63
Anf. 87 CONNY SANDHOLM (fp) replik.....	64
Anf. 88 TORGNY DANIELSSON (s) replik.....	64
Anf. 89 GÖTE JONSSON (m).....	64
Anf. 90 TORGNY DANIELSSON (s).....	65
Anf. 91 GÖTE JONSSON (m).....	66
Anf. 92 TORGNY DANIELSSON (s).....	67
Anf. 93 GÖTE JONSSON (m).....	67

Beslut..... 67

FiU8 Sammanställning av tilläggsbudget hösten 1995.....	67
JuU12 Ny vapenlag	67
UU11 UD-makars villkor.....	69
UbU3 Vissa skolfrågor.....	69

Prot. 1995/96:48
31 januari

UbU5 Invandrarundervisningen	70
UbU6 Utbildning i Sverige för utlandssvenska barn och ungdomar	70
Beslut om samlad votering	71
11 § Laxfiske m.m.	71
Jordbruksutskottets betänkande 1995/96:JoU4	71
Anf. 94 CARL G NILSSON (m)	71
Anf. 95 MAGGI MIKAELSSON (v)	72
Anf. 96 CARL G NILSSON (m) replik	73
Anf. 97 MAGGI MIKAELSSON (v) replik	74
Anf. 98 CARL G NILSSON (m) replik	74
Anf. 99 MAGGI MIKAELSSON (v) replik	74
Anf. 100 GUDRUN LINDVALL (mp)	74
Anf. 101 KAJ LARSSON (s)	75
Anf. 102 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	78
Anf. 103 KAJ LARSSON (s) replik	78
Anf. 104 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	79
Anf. 105 KAJ LARSSON (s) replik	80
Anf. 106 CARL G NILSSON (m) replik	80
Anf. 107 KAJ LARSSON (s) replik	81
Anf. 108 CARL G NILSSON (m) replik	81
Anf. 109 MAGGI MIKAELSSON (v) replik	82
Anf. 110 KAJ LARSSON (s) replik	82
Anf. 111 MAGGI MIKAELSSON (v) replik	82
Anf. 112 KAJ LARSSON (s) replik	83
Anf. 113 EVA ERIKSSON (fp)	83
Anf. 114 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	84
Anf. 115 CHRISTER SKOOG (s)	84
(Beslut fattades efter 12 §.)	85
12 § Kemikaliekontroll	85
Jordbruksutskottets betänkande 1995/96:JoU10	85
Anf. 116 HANNA ZETTERBERG (v)	85
Anf. 117 GUDRUN LINDVALL (mp)	87
Anf. 118 LENNART DALÉUS (c)	90
Anf. 119 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	93
Anf. 120 LENNART DALÉUS (c) replik	93
Anf. 121 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	95
Anf. 122 LENNART DALÉUS (c) replik	95
Anf. 123 HANNA ZETTERBERG (v) replik	95
Anf. 124 LENNART DALÉUS (c) replik	96
Anf. 125 HANNA ZETTERBERG (v) replik	96
Anf. 126 LENNART DALÉUS (c) replik	96
Anf. 127 ÅSA STENBERG (s)	97
Anf. 128 GUDRUN LINDVALL (mp)	99

Anf. 129 ÅSA STENBERG (s).....	99
Anf. 130 GUDRUN LINDVALL (mp).....	100
Anf. 131 ÅSA STENBERG (s).....	100
Beslut	101
JoU4 Laxfiske m.m.	101
JoU10 Kemikaliekontroll.....	101
13 § Bordläggning	103
14 § Anmälan om interpellation	103
1995/96:67 av <i>Ann-Kristine Johansson (s)</i> till jordbruksministern.....	103
Produktionshöjande hormoner	103
15 § Anmälan om frågor	104
1995/96:250 av <i>Birger Schlaug (mp)</i> till statsrådet Jörgen Andersson	104
Vätgas	104
1995/96:251 av <i>Bengt Harding Olson (fp)</i> till justitieministern.....	104
Myndighetsoffrens rättsställning.....	104
16 § Kammaren åtskildes kl. 15.44.	104

Prot. 1995/96:48
31 januari
